

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPŪRTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmy programa

Tęsk

Pedagoginės stažuotės modelio Lietuvoje įgyvendinimo galimybių vertinimo tyrimas

Galutinė ataskaita

Užsakovas: Nacionalinė švietimo agentūra

Vilnius, 2021

Turinys

Turinys	2
Santrumpos	4
Lentelių sąrašas	5
Paveikslų sąrašas	6
Įvadas	7
Tyrimo klausimai ir metodai	9
1 Užsienio valstybių pedagoginių stažuotių įgyvendinimo praktikos analizė	13
2 Europos mokytojų kvalifikacijos įgijimo sistemos ir pedagoginių stažuotių modelių apžvalga	14
2.1 Užsienio valstybių pedagoginių stažuotių modelių analizė	17
2.1.1 Škotija	17
2.1.2 Ispanija	23
2.1.3 Kroatija	26
2.1.4 Islandija	29
2.1.5 Suomija	33
2.1.6 Apibendrinimas	36
3 Pedagoginių stažuotių modelių alternatyvų vertinimas	39
3.1 ALTERNATYVA: Nacionalinio lygmens institucijos koordinuojama pedagoginė stažuotė ...	40
3.1.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokių poreikis	40
3.1.2 Finansinių šaltinių vertinimas	42
3.1.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas	44
3.1.4 Komunikacijos vertinimas	47
3.1.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas	48
3.1.6 Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams	49
3.1.7 Atitikimas šalies regioninei politikai	49
3.1.8 Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu	50
3.2 ALTERNATYVA: Aukštųjų mokyklų ir pedagogų rengimo centrų koordinuojama pedagoginė stažuotė	51
3.2.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokių poreikis	51
3.2.2 Finansinių šaltinių vertinimas	53
3.2.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas	53
3.2.4 Komunikacijos vertinimas	56
3.2.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas	57

3.2.6	Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams	57
3.2.7	Atitikimas šalies regioninei politikai.....	58
3.2.8	Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu	58
3.3	ALTERNATYVA: Pedagoginė stažuotė koordinuojama savivaldybės ir švietimo centrų.....	59
3.3.1	Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis.....	60
3.3.2	Finansinių šaltinių vertinimas.....	62
3.3.3	Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas	62
3.3.4	Komunikacijos vertinimas.....	65
3.3.5	Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas	66
3.3.6	Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams	66
3.3.7	Atitikimas šalies regioninei politikai.....	67
3.3.8	Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu	67
3.4	ALTERNATYVA: Mokyklos koordinuojama pedagoginė stažuotė.....	69
3.4.1	Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis.....	69
3.4.2	Finansinių šaltinių vertinimas.....	70
3.4.3	Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas	71
3.4.4	Komunikacijos vertinimas.....	73
3.4.5	Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas	74
3.4.6	Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams	74
3.4.7	Atitikimas šalies regioninei politikai.....	75
3.4.8	Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu	75
	Išvados dėl pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų įgyvendinimo visoje Lietuvoje	77
	1 Priedas. Interviu respondentai	82
	2 Priedas. Interviu klausimynai	83
	3 Priedas. Apklauso klausimynas	86

Santrumpos

EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
Nacionalinė švietimo agentūra	NŠA
PMR	Pirminis mokytojų rengimas
ŠBUT	Škotijos bendrojo ugdymo taryba
ŠMSM	LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija
Tyrimo vykdytojas	Smart Continent LT, UAB

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Tyrimo klausimai ir metodai	9
2 lentelė. Škotijos bendrojo ugdymo tarybos funkcijos ir iniciatyvos	18
3 lentelė. Škotijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės	20
4 lentelė. Ispanijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės	25
5 lentelė. Kroatijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės.....	28
6 lentelė. Islandijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės	30
7 lentelė. Suomijos praktikos modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės	35
8 lentelė. Užsienio šalių stažuotė modelių apibendrinimas.....	37
9 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės nacionalinio koordinatoriaus alternatyvos modelyje	44
10 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės aukštųjų mokyklų ir pedagogų rengimo centrų koordinatoriaus alternatyvos modelyje	54
11 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės savivaldybių ir švietimo centrų koordinatoriaus alternatyvos modelyje.....	63
12 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės mokyklų koordinatoriaus alternatyvos modelyje	71

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. Oficialūs reikalavimai siekiant tapti tinkamos kvalifikacijos mokytoju pradinio, pagrindinio ir vidurinio bendrojo ugdymo lygmenyse (ISCED 1–3), 2016–2017 m.	15
2 paveikslas. Įvadinio mokymo programų statusas ir trukmė pradinio ir bendrojo vidurinio ugdymo lygmenyse	16
3 paveikslas. Pedagoginių stažuočių paramos rūšys Europos valstybėse, 2016-2017 m. m.	17
4 paveikslas. Kaip manote, ar Lietuvoje nacionaliniu mastu turėtų būti įgyvendinamos pedagoginės stažuotės? (n = 91)	39
5 paveikslas. Kaip manote, kuri institucija / institucijos turėtų būti atsakingos už pedagoginių stažuočių modelio koordinavimą, jeigu modelis būtų įgyvendinamas nacionaliniu mastu? (n = 91)	40
6 paveikslas. Kaip manote, ar savivaldybės (jų administracijos arba švietimo centrai) galėtų koordinuoti ir organizuoti pedagoginių stažuočių įgyvendinimą? (n = 90)	60

Įvadas

2018 m. Lietuvoje patvirtintas Pedagogų rengimo reglamentas¹, kuriuo įteisinta pedagoginė stažuotė. Reglamentas priimtas siekiant paskatinti daugiau pedagogų pradėti dirbti mokyklose, kadangi pastebimas jų trūkumas – iki 2020 m. kasmet mažėjo stojančiųjų į pedagogikos studijas, tik 42 proc. šių studijų absolventų įsidarbino ugdymo įstaigose, o ir pradėjus dirbti dėl nepakankamos paramos, susidūrus su adaptacijos iššūkiais dalis pradedančiųjų pedagogų palieka darbo vietą. Įgyvendinant Pedagogų rengimo reglamente įteisintas nuostatas, projekto „Tęsk“ metu sukurtas Pedagoginės stažuotės modelio projektas ir nuo 2018 m. mokslo metų išbandomas Lietuvos ugdymo įstaigose, tačiau modelis įgyvendinamas finansuojant projektinėmis lėšomis. Siekiant pradėti taikyti modelį šalies mastu atliekamas Pedagoginės stažuotės modelio, jo alternatyvų Lietuvoje įgyvendinimo galimybių vertinimo tyrimas (toliau – Tyrimas).

Tyrimo tikslas – įvertinti pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo Lietuvoje galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

- atlikti nacionalinių ir tarptautinių dokumentų, teisinio reguliavimo, susijusio su pedagogų stažuote ir jos įgyvendinimu, analizę;
- išanalizuoti pedagoginės stažuotės vykdymo užsienio šalyse patirtis;
- išnagrinėti ir nurodytais aspektais (teisiniu, finansiniu, vadybiniu, organizaciniu, komunikaciniu, profesinių kompetencijų, lygių galimybių, regioninės politikos, pedagogų rengimo ir profesinio augimo), įvertinti pedagoginės stažuotės modelio alternatyvas, kai stažuotė yra profesinio tobulėjimo kelio pradžia, o ją partnerystėje su kitomis švietimo įstaigomis koordinuoja: a) nacionalinis koordinatorius (pvz., Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ar Nacionalinė švietimo agentūra ir pan.); b) aukštųjų mokyklų pedagogų rengimo centrai; c) aukštosios mokyklos, įgyvendinančios pedagogų rengimo programas; d) savivaldybė; e) mokykla.
- pateikti apibendrinančias išvadas dėl pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų įgyvendinimo galimybių visoje Lietuvoje.

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. V-501“Dėl Pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo“.

Tyrimą Nacionalinės švietimo agentūros užsakymu įgyvendina Smart Continent LT, UAB pagal 2021 m. kovo 9 d. sutartį Nr. TESK4-7.

Galutinėje ataskaitoje pateikti tyrimo rezultatai ir analizė pagal aukščiau išvardintus uždavinius. Šioje ataskaitoje pateikiama:

- Užsienio valstybių pedagoginių stažuočių įgyvendinimo praktikos analizė
- Pedagoginių stažuočių modelių alternatyvų vertinimas
- Išvados dėl pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų įgyvendinimo visoje Lietuvoje

Tyrimo klausimai ir metodai

Šiame skyriuje aprašomos tyrimo sąvokos, tyrimo klausimai bei metodai. Žemiau nurodomos pagrindinės tyrimui aktualios sąvokos, kaip jas apibrėžia Pedagogų rengimo reglamentas²:

- Pedagoginė stažuotė – vienu metų trukmės pradedančiojo pedagogo profesinės veiklos švietimo įstaigoje laikotarpis, skirtas plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą. Pedagoginė stažuotė pirmaisiais pedagogo profesinės veiklos metais yra profesinio augimo etapas, kuris privalomas visiems, pradėjusiems dirbti švietimo įstaigoje.
- Stažuotojas – pirmus metus švietimo įstaigoje pagal pedagoginės stažuotės programą dirbantis pedagogas.
- Mentorius – pedagogas, turintis atitinkamų kompetencijų ir pagal švietimo ir mokslo ministro nustatytą tvarką turintis teisę teikti konsultacinę, didaktinę ir (ar) dalykinę pagalbą kitiems pedagogams ir studentams.
- Stažuotės vadovas – pedagogikos studijų krypties studijų programą ar pedagoginių studijų modulį, profesines studijas įgyvendinantis dėstytojas, koordinuojantis pedagoginę stažuotę, teikiantis konsultacijas pedagogams stažuotojams.
- Projekto partneriai / ekspertai – kvalifikuoti, tęstinį pedagogo profesinių kompetencijų tobulinimą vykdančių institucijų atstovai / darbuotojai.

Tyrimas išskaidytas uždaviniais, iš kurių kiekvienam priskirti tyrimo klausimai bei metodai (žr. toliau esančią lentelę). Duomenų rinkimui naudojama mišri metodų prieiga.

1 lentelė. Tyrimo klausimai ir metodai

Uždaviniai	Tyrimo klausimai	Taikomi metodai
Atlikti nacionalinių ir tarptautinių dokumentų, teisinio reguliavimo, susijusio su pedagogų	<ul style="list-style-type: none"> • Kokias teises prielaidas pedagoginių stažuotėjų įgyvendinimui numato teisės aktų nuostatos? • Kokios kliūtys kyla / gali kilti teisinio reguliavimo aspektu, įgyvendinant pedagogų stažuotes? • Kokie svarbiausi pedagoginių stažuotėjų įgyvendinimo veiksniai teisiniu aspektu? 	<ul style="list-style-type: none"> • Antrinių informacijos šaltinių analizė • Teisės aktų analizė • Interviu

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. V-501 "Dėl Pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo". Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.364217/asr>

stažuote ir jos įgyvendinimu, analizę		
Išanalizuoti pedagoginės stažuotės vykdymo užsienio šalyse patirtis	<p>Analizuoti 5 valstybių modeliai (Škotija, Ispanija, Kroatija, Islandija ir Suomija) atsakant į šiuos klausimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kaip įgyvendinamos pedagoginės stažuotės kitose valstybėse? • Kas koordinuoja pedagoginių stažuotių įgyvendinimą? • Koks stažuotių finansavimo mechanizmas? • Kokias funkcijas atlieka ir kokias atsakomybes turi stažuotių dalyviai? • Kokios gerosios praktikos pamokos turėtų būti išmoktos, siekiant pritaikyti modelį Lietuvoje? 	<ul style="list-style-type: none"> • Antrinių informacijos šaltinių analizė • Interviu
Išnagrinėti ir įvertinti pedagoginės stažuotės modelio alternatyvas	<ul style="list-style-type: none"> • Pateiktos keturios koordinatoriaus alternatyvos remiantis technine specifikacija. Alternatyvos analizuotos šiais aspektais: • Lietuvoje egzistuojančios teisinės bazės aspektai: kiekvieno pedagoginės stažuotės modelio diegimo atveju, kokius reiktų keisti ir/ar papildyti Lietuvos švietimo teisės aktus, kad šie modeliai sėkmingai funkcionuotų? • Finansiniai aspektai: iš kokių šaltinių ir kas turėtų apmokėti už pedagoginę stažuotę? Kaip turėtų vykti šis apmokėjimas (kaip turėtų judėti finansiniai srautai)? Kokią naudą švietimui ir visai Lietuvos visuomenei teiktų kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva? • Vadybiniai, organizaciniai aspektai: kokios turėtų būti pedagoginės stažuotės dalyvių funkcijos ir atsakomybės? (Apibrėžti pedagoginės stažuotės dalyvių kiekviename modelyje funkcijas ir atsakomybes). Kas ir kaip turėtų inicijuoti, organizuoti, koordinuoti, įgyvendinti pedagoginės stažuotės atlikimą, vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną ir kokybės vertinimą? ir pan. • Komunikaciniai aspektai: kaip (įskaitant ir informacijos turinį bei srautus) turėtų vykti komunikacija tarp visų pedagoginės stažuotės įgyvendinimo dalyvių? 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviu • Apklausa • Ekspertinis vertinimas

	<ul style="list-style-type: none"> • Profesinių kompetencijų atitikimo numatytoms pareigoms ir funkcijoms atlikti aspektai: ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvose numatytų organizatorių ir vykdytojų profesinės kompetencijos yra pakankamos jiems priskirtoms pareigoms ir funkcijoms atlikti? Jei nepakankamos, tai kokių profesinių kompetencijų jiems reiktų įgyti papildomai? • Lygių galimybių, darnaus vystymosi, nediskriminavimo aspektai: ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvos dera su lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principais? • Šalies regioninės politikos aspektai: kokios pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo galimybės skirtingo tipo savivaldybėse (miestų, didžiųjų kaimiškų, žiedinių ir mažųjų)? kaip kiekviena alternatyva prisideda/neprisideda prie regioninės politikos plėtos? • Lietuvos pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu aspektai: kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva dera su pedagogų rengimo ir profesinio augimo vykdoma švietimo politika šalyje? kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva prisideda prie pagrindinio stažuotės siekio – plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą? 	
<p>Pateikti apibendrinančias išvadas dėl pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų įgyvendinimo galimybių visoje Lietuvoje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kurios alternatyvos tinkamiausios Lietuvai? • Kuri alternatyva pareikalautų mažiausiai sisteminių pokyčių (institucijų funkcijų, atsakomybių, finansavimo perskirstymo ir kt.) ir būtų tinkamiausia taikyti nacionaliniu mastu? • Į kokius svarbiausius aspektus reiktų atsižvelgti, siekiant nacionaliniu mastu pradėti taikyti rekomenduojamą modelio alternatyvą? 	<ul style="list-style-type: none"> • Ankstesniuose etapuose atliktos analizės sintezė

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

Siūlymams pagrįsti ir antrinių šaltinių ir teisei analizei papildyti buvo panaudoti lauko tyrimo (angl. field research) metodai, kuriuos sudarė:

1) Pusiau struktūruoti interviu su suinteresuotosiomis pusėmis (stažuotėse dalyvavusių arba potencialiai galinčių dalyvauti institucijų atstovais) (respondentų sąrašas pateiktas 2 priede, o klausimynai – 3 priede))

2) savivaldybių švietimo skyrių ir švietimo centrų / pagalbos tarnybų apklausa, į kurią pilnai atsakė 91 respondentas. Klausimynas buvo išsiųstas 60 savivaldybių ir 45 švietimo centrams / pagalbos tarnyboms, tad užtikrintas 95 proc. pasikliautinis intervalas ir ne didesnė nei 4 proc. paklaida (apklausos klausimynas pateiktas 4 priede).

1 Užsienio valstybių pedagoginių stažuočių įgyvendinimo praktikos analizė

Šiame skyriuje apžvelgiama Europoje taikomų pedagoginių stažuočių modelių apžvalga ir penkių valstybių (Škotijos, Ispanijos, Kroatijos, Islandijos ir Suomijos) atvejo studijos, kuriose išnagrinėtas pedagoginių stažuočių įgyvendinimas organizavimo, finansavimo, dalyvių atsakomybių ir kitais aspektais.

Škotijos atvejis aktualus tuo, kad kiekvieno pradedančiojo mokytojo pažanga yra stebima tiek mokyklos atstovų, tiek mokyklos tarybos ir ministerijos atstovo. Kiekvienas pradedantysis mokytojas turi savo profesinio tobulėjimo planą, numatyta jo įgyvendinimo pažangos stebėseną, tad sukurta aiški stebėsenos sistema. Aiškiai apibrėžtas kas savaitę mentorius skiriamas laikas stažuotojui, o dalinimasis patirtimi lemia, kad pradedantieji mokytojai sėkmingai išmoka vaikus sudominti, atsižvelgti į kiekvieno vaiko poreikius, priimti visus mokinius vienodai ir skatinti kiekvieno individualią pažangą.

Anglijos atvejis aktualus taip pat dėl išplėtos pradedančiojo mokytojo ir mentoriaus atliekamų veiklų, pažangos stebėsenos per elektroninę formą. Anglijoje naujai kvalifikuotu mokytoju tampama tik mokykloje pradirbus vienerius metus ir praėjus pradedančiojo mokytojo statusą, o galutinis kvalifikuoto mokytojo statusas suteikiamas tik po dviejų metų (antraisiais metais mokytojas pamokas jau veda pats, tačiau turi nuolat jam padedančią komandą). Tam tikslui telkiamas stiprus tiek universitetų, tiek mentorių ir ugdymo įstaigų įsitraukimas. Įdomu tai, kad pradedantysis mokytojas pirmaisiais metais veda pamokas tik 10-15 minučių ir įprastai stažuojasi bent dviejose mokyklose. Tad pirmaisiais metais pradedančiojo mokytojo pamokų krūvis yra mažas ir visas dėmesys skiriamas jo praktikai ir tobulėjimui. Dėl šių aspektų Anglija pasirinkta atvejo studijai.

Kroatijos pedagoginių stažuočių sistema pasižymi itin detaliu stažuočių vykdymo reglamentavimu, suinteresuotųjų šalių įsitraukimu (nustatant aiškias atsakomybes ir išvengiant tik formalaus kai kurių institucijų atstovų dalyvavimo). Kovo 26 d. vykusių Lietuvos stažuočių dalyvių refleksijų metu nurodyta, kad universitetų atstovų įsitraukimas nėra aiškiai reglamentuotas, todėl Kroatijos pavyzdys būtų naudingas nustatant kiekvieno dalyvio atsakomybes. Taip pat Kroatija pasižymi aiškia stažuočių organizavimo ir vykdymo sistema, numatyti konkretūs atsakingi asmenys nacionalinės valdžios institucijoje. Stažuočių vertintojams keliami aukšti reikalavimai, pavyzdžiui, ne mažesnė nei 10 metų patirtis dirbant pedagogu.

Suomijos pavyzdys analizuojamas kaip alternatyva mentorystės sistemai – šioje šalyje nėra mentorystės sistemos, pagalba pradedančiajam yra integruota į studijų procesą, o ugdymo įstaigose pradedantieji mokytojais pagalbą gauna pagal bendradarbiavimo principą. Aukštosiose mokyklose, kuriose rengiami pedagogai, yra įsteigtos praktikos mokyklos. Jose dirba pedagogai, turintys patirtį (ir dažniausiai mokantys ir aukštosiose mokyklose), tad pedagogikos studijos būna dvejopos – teorinės ir praktinės. Siekiant geriau paruošti mokytojus dirbti iškart po studijų būtų galima atsižvelgti į praktikos mokyklų patirtį Suomijoje. Suomija turi vieną geriausių švietimo sistemų pasaulyje ir itin aukštą pedagogų parengimo lygmenį.

Islandijos modelis yra lankstesnis nei kitų šalių modeliai stebėsenos atžvilgiu – čia mentoriai ir stažuotojai nepildo konsultacijų dokumentacijos, viskas pagrįsta tarpusavio pasitikėjimu. Taip pat mentoriams skiriama iki 20 proc. kontaktinių valandų stažuotojų konsultavimui – nesamas papildomo mentorių darbo reglamentavimas ir atlygis Lietuvos modelio projekto refleksijose buvo nurodytas kaip probleminė sritis, tad Islandijos pavyzdys galėtų padėti spręsti mentorių darbo krūvio aspektus bei supažindinti sprendimų priėmėjus su lanksčiu stažuotės modeliu, pasižyminčiu maža administracine našta stažuotės dalyviams.

Toliau 1.1 skyriuje pateikiama bendra Europoje taikomų reikalavimų mokytojams ir stažuotės sistemų bruožų apžvalga, o 1.2 skyriuje pateikiama kiekvienos pasirinktos šalies apžvalga atskirai.

2 Europos mokytojų kvalifikacijos įgijimo sistemos ir pedagoginių stažuotės modelių apžvalga

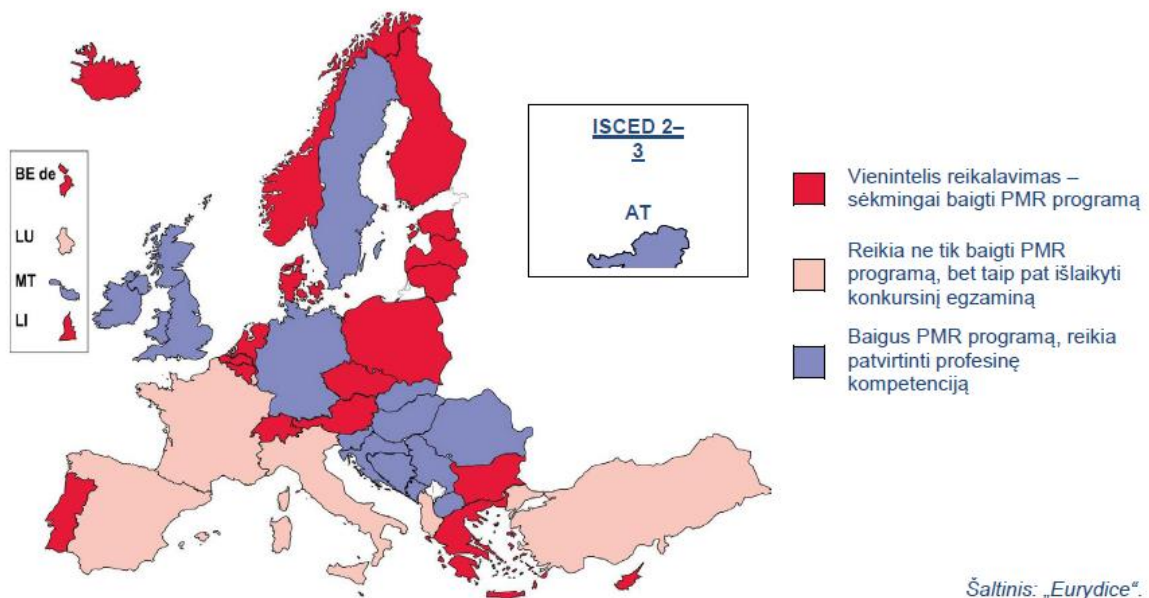
Mokytojų kvalifikacijos reikalavimų Europoje apžvalga

Beveik pusėje Europos valstybių (žr. toliau esantį paveikslą) užtenka baigti studijas (pirminio mokytojų rengimo programas, toliau – PMR) siekiant tapti tinkamą kvalifikaciją turinčiu mokytoju. PMR baigimo diplomo užtenka įrodyti ne tik žinių lygį, bet ir gebėjimą mokytį. Kitose 23 valstybių švietimo sistemose mokytojai turi atitikti papildomus reikalavimus, pavyzdžiui, išlaikyti konkursinius egzaminus ar patvirtinti profesinę kompetenciją³.

Šešiose valstybėse mokytojai turi išlaikyti konkursinį egzaminą, o jį išlaikius įprastai suteikiama ne tik kvalifikacija, bet ir nuolatinė darbo vieta. 17-oje švietimo sistemų reikalinga papildomai patvirtinti savo gebėjimą mokytį. Nors visose valstybėse PMR programose būna

³ Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m. „Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama“. „Eurydice“ ataskaita. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 33-34

įtraukta praktika, mokymai ar stažuotės, šiose šalyse reikalinga praeiti papildomą etapą: tai gali būti profesinis egzaminas, įvertinimas pedagoginės stažuotės pabaigoje, atestacija ar sertifikavimas.

1 paveikslas. Oficialūs reikalavimai siekiant tapti tinkamos kvalifikacijos mokytoju pradinio, pagrindinio ir vidurinio bendrojo ugdymo lygmenyse (ISCED 1–3), 2016–2017 m.

Šaltinis: Eurydice, Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama (2018)

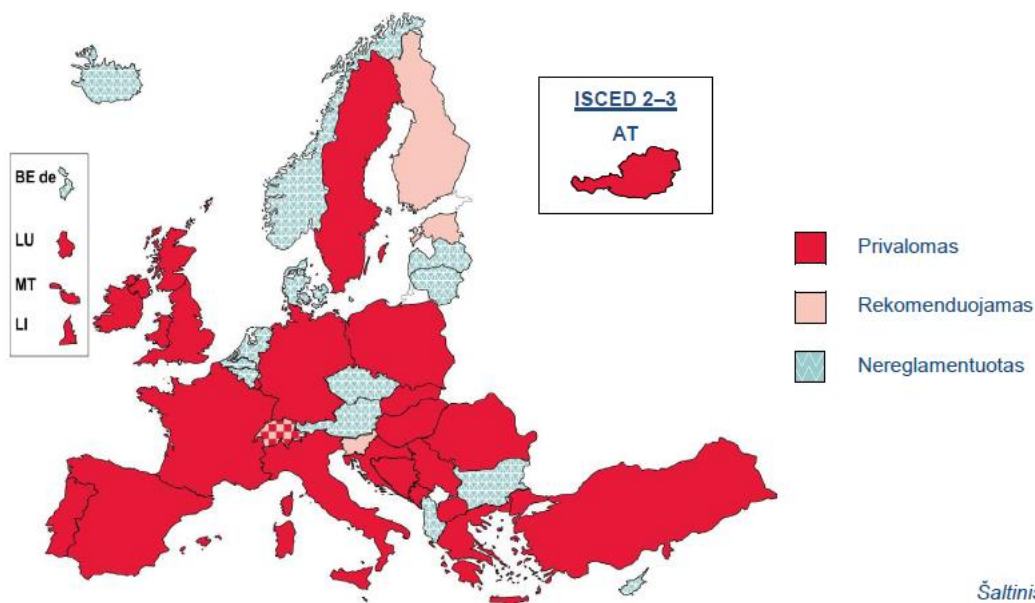
Analizuojant pedagoginių stažuotių ryšį su mokytojų kvalifikacijos įgijimu, Rumunijoje ir Makedonijoje pradedantieji mokytojai po stažuotės laikotarpio laiko profesinį egzaminą, kurį privalo sėkmingai išlaikyti, siekdami įgyti pedagogo kvalifikaciją. Vengrijoje, Maltoje, Austrijoje ir Slovakijoje mokytojams pakanka baigti vienerių – dviejų metų stažuotę ir tai suteikia minėtą kvalifikaciją.

Devyniose Europos valstybėse taikomi alternatyvūs būdai tapti pedagogu. Vienas iš jų – specialistų, turinčių kitų sričių diplomus, nukreipimas į papildomus kursus. Šie kursai įprastai organizuojami pedagogus rengiančių aukštojo mokslo įstaigų, o suteikiamos žinios apima pedagogikos, psichologijos, didaktikos ir kitus dalykus. Kita alternatyvi praktika, taikoma Lietuvoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose – pedagoginės kvalifikacijos neturinčių, kitas programas baigusiu aukštųjų mokyklų absolventų mokymai darbo vietoje (ugdymo įstaigoje)⁴. Lietuvoje tokios programos atitinkmuo yra „Renkuosi mokyti“ programa.

⁴ Ten pat, 34-38

Įvadinio mokymo (pedagoginių stažuočių) taikymo Europoje apžvalga

Remiantis 2016-2017 m. duomenimis⁵, didžiojoje dalyje Europos valstybių pedagoginės stažuotės yra privalomos (žr. toliau esantį paveikslą). Lietuvoje pedagoginė stažuotė įteisinta 2018 m. Pedagogų rengimo reglamentu⁶. Galima pastebėti, kad dažniausiai valstybėse stažuotėms taikomas 12 mėnesių laikotarpis, o Airijoje, Liuksemburge ir Lichtenšteine stažuotės trunka ilgiau - 36 mėnesius. Vienose valstybėse pedagoginės stažuotės skiriamos jau kvalifikaciją įgijusiems mokytojams, o kitose – kvalifikacija įgyjama tik atlikus stažuotę, tad vieno dominuojančio modelio nėra.

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY
Trukmė mėnesiais	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	⊗	12–24	12	36	4	3–12	12	12	12	⊗
	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	
Trukmė mėnesiais	⊗	⊗	36	24	24	●	12	9	12	12	10	12	●	12	
	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT		AL	BA	CH	FY	IS	LI	ME	NO	RS	TR
Trukmė mėnesiais	12	12	12	12		⊗	12	12–24	12	⊗	36	12	⊗	12	12

⊗ Neregamentuojama aukščiausiu lygmeniu ● Mokyklos autonomija

2 paveikslas. Įvadinio mokymo programų statusas ir trukmė pradinio ir bendrojo vidurinio ugdymo lygmenyse (ISCED 1–3) pagal aukščiausio lygmens valdžios institucijų reglamentą, 2016–2017 m.

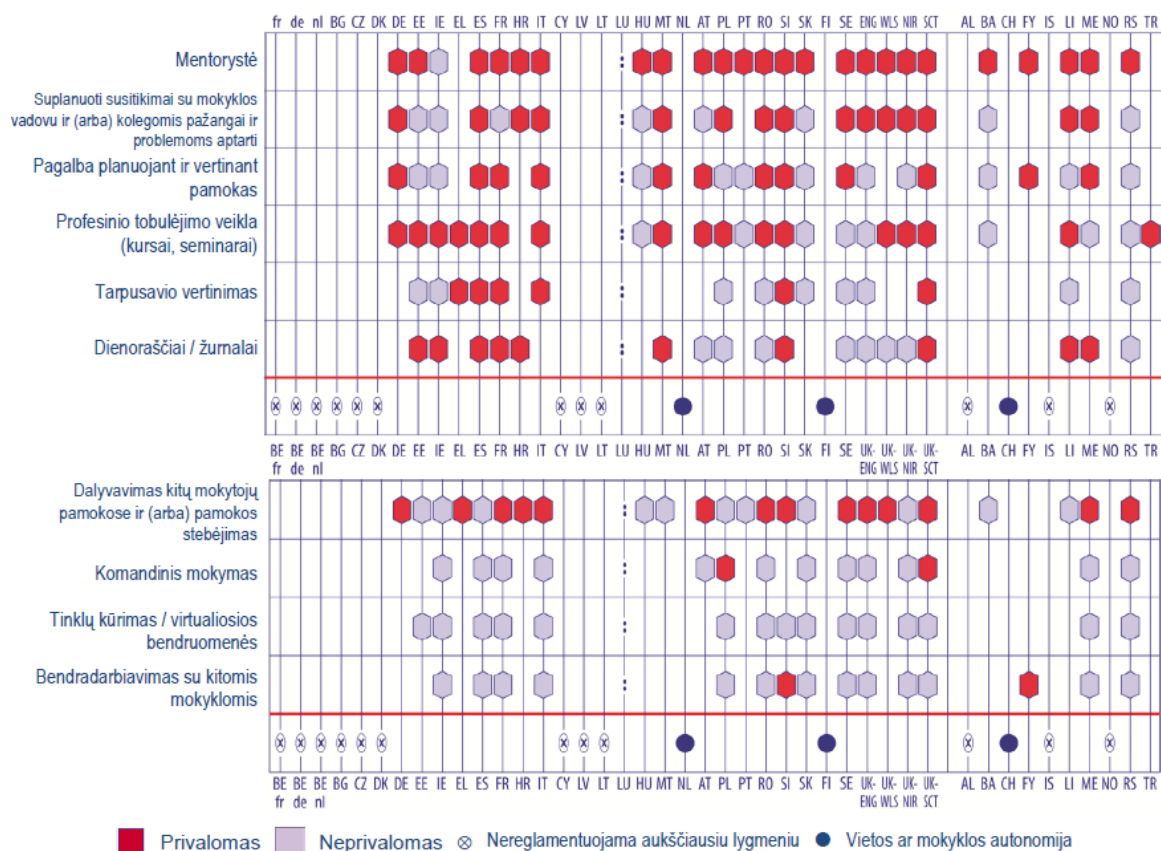
Šaltinis: Eurydice, Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama (2018)

Vertinant į pedagoginių stažuočių programas įtrauktas paramos rūšis, mentorystė taikoma beveik visose Europos valstybėse, kuriose įgyvendinamos pedagoginė stažuotė (tik Airijoje mentorystė neprivaloma, o Graikijoje ir Turkijoje mentorystė nėra reglamentuota). Toliau

⁵ Ten pat, 52

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. V-501“Dėl Pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo“.

esančiame paveiksle pavaizduota, kurios paramos rūšys pedagoginių stažuočių metu taikomos Europos valstybėse.

3 paveikslas. Pedagoginių stažuočių paramos rūšys Europos valstybėse, 2016-2017 m. m.

Šaltinis: Eurydice, Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama (2018)

Susitikimai su mokyklos vadovu ar kolegomis problemoms aptarti, kursai, seminarai stažuotojams, jų dalyvavimas kitų mokytojų pamokose yra taip pat itin dažnos praktikos kitų valstybių praktikoje. Nepaisant šių panašumų, didžiausi skirtumai pastebimi koordinavimo, finansavimo, reglamentavimo būduose, kam skirta toliau aprašoma užsienio praktika.

2.1 Užsienio valstybių pedagoginių stažuočių modelių analizė

Šiame poskyryje pateikiama penkių valstybių pedagoginių stažuočių modelių analizė, aprašant pedagoginės kvalifikacijos įgijimo kelią, stažuotes koordinuojančios(-ių) institucijos(-ių), stažuočių dalyvių atsakomybes bei funkcijas, finansavimo būdą ir stažuotojų vertinimą.

2.1.1 Škotija

Škotijos pedagogų rengimo programa numato du galimus kelius, norint tapti kvalifikuotu mokytoju. Pirmasis variantas yra įgyti bakalauro laipsnį (įskaitant pradinę mokytojo rengimo

praktiką – stažuotę (angl. *Initial Teacher Education*)) bei magistro laipsnį tam tikroje srityje (pradinio ugdymo arba specializuotoje šakoje: muzika, fizinis lavinimas, matematika ir t. t.). Antrasis variantas, įgytas bakalauro laipsnis ir papildomi vieneri metai pradinės mokytojo rengimo praktikos – stažuotės mokykloje.

Škotijos bendrojo ugdymo taryba (ŠBUT) (angl. *The General Teaching Council for Scotland*), kuri nuo 2012 metų tapo nepriklausoma, save reguliuojančia institucija, koordinuoja ir tobulina mokytojų ruošimo standartus Škotijoje. Ši taryba yra pirmoji profesinė mokymo ir mokytojų organizacija Jungtinėje Karalystėje ir viena pirmųjų tokio tipo tarybų pasaulyje. ŠBUT vykdo daugybę įstatyminių funkcijų ir iniciatyvų, kuriomis skatina, palaiko ir plėtoja profesinį mokytojų rengimą⁷ (žiūrėti toliau esančią lentelę).

2 lentelė. Škotijos bendrojo ugdymo tarybos funkcijos ir iniciatyvos

Funkcijos	Atsakomybės ir veiklos
Teisės aktų rengimas	Suteikiama vienerių metų stažuotė mokykloje
Škotijos mokytojų registro priežiūra ir tvarkymas	Mokytojų profesinio tobulėjimo, kvalifikacijos sistemos valdymas
Profesinių standartų nustatymas mokytojo specialybei	Prižiūrėti ir valdyti internetinę svetainę „MyGTCS“ užsiregistravusiems būsimiems ir esamiems mokytojams, kurioje mokytojas savarankiškai gali registruoti savo kvalifikacijos tobulinimo veiklas, pažangą bei naudotis įvairias pagalbiniais įrankiais
Mokytojų rengimo studijų programų akreditavimas	Internetinėje svetainėje „MyGTCS“ plėtojamas nacionalinis elektroninis aplankas „MyPL“ ⁸ , kuris skirtas skatinti ir paremti mokytojo profesinį augimą.
Škotijos vyriausybės konsultavimas mokytojų profesiniais klausimais	Mokytojų profesinio tobulinimo veiklų organizavimas.
Užtikrinti kokybišką studentų atranką į mokytojų rengimo programas	Administruoja studentų praktikos sistemą, kuria naudojami universitetai ir kitos mokytojų rengimo institucijos
	Įvairių seminarų, konferencijų ir tyrimų organizavimas, siekiant populiarinti mokytojo profesiją

Šaltinis: <https://www.gtcs.org.uk/about-gtcs/statutory-functions-initiatives.aspx>

⁷ Škotijos bendrojo ugdymo tarybos įstatymais numatytos funkcijos ir iniciatyvos. Prieiga per internetą: <https://www.gtcs.org.uk/about-gtcs/statutory-functions-initiatives.aspx>

⁸ Pagrindinis „MyPL“ tikslas yra pasiūlyti lanksčią, lengvai prieinamą sistemą, skirtą mokytojams registruotis ir stebėti savo profesinę mokymosi veiklą. Taip pat suteikia prieigą prie mokymų informacijos išteklių bibliotekos.

Mokytojų rengimo programa (stažuote) siekiama užtikrinti, kad naujai kvalifikuoti mokytojai būtų pasirengę teikti aukštos kokybės žinias visiems mokiniams bei būtų pasiruošę asmeniškai tobulėti visą gyvenimą⁹. Pedagoginė stažuotė yra privaloma, norint įsidarbinti mokytoju mokykloje. ŠBUT siūlo du variantus, kaip atlikti praktiką. Pirmasis variantas, vienerius metus trunkanti praktika pagal mokytojų stažuotės schemą¹⁰ (angl. *The Teacher Induction Scheme*), administruojama ŠBUT ir Škotijos vyriausybės. Baigę universitetą studentai teikia paraiškas praktikai per ŠBUT internetinę svetainę, pateikdami prioritetine tvarka savivaldybes, kuriose galėtų atlikti stažuotę. Tačiau, jei nėra svarbu, kurioje savivaldybėje atlikinėti stažuotę, pasirinkus bet kurią vietą būsimo mokytojas gauna tam tikrų privilegijų: nuo 6000 iki 8000 svarų išmoką (mokama po stažuotės), mažesni mokesčiai, nacionalinis draudimas. Tuo siekiama, kad studentai neatliktų praktikos vien didžiuosiuose šalies miestuose, bet ir po praktikos galbūt liktų regionuose dirbti. Ši stažuotės schema yra apmokama valstybės nustatyta suma (31 755 eurų (27 495 svarai) metams)¹¹, nepriklausomai kurioje savivaldybėje atliekama praktika. Per metus stažuotojui skiriama 82 proc. veiklos mokykloje¹², o kitu laiku – asmeninis tobulėjimas savo profesinėje srityje bei konsultacijos su mentoriumi.

Antrasis stažuotės variantas yra lankstesnis (angl. *Flexible Route*) bei įgyvendinamas per ilgesnį laikotarpį. Šis stažuotės variantas rekomenduojamas, kai nėra galimybės arba nenorima atlikti praktikos pilnu etatu (pagal mokytojų stažuotės schemą) ar norima atlikti praktiką ne valstybinėje mokykloje. Tokiu atveju leidžiama per penkerius metus atlikti praktiką privačioje Škotijos mokykloje ar stažuotis užsienio šalyje, surenkant bent 270 mokymo dienų mokykloje, vietoj 190 dienų pagal mokytojų stažuotės schemą¹³.

Norint pretenduoti į mokytojų stažuotę reikia atitikti keletą reikalavimų (taikoma abiem stažuotės tipams):

- turėti atitinkamą anglų kalbos (SCQF 6 lygis) ir matematikos (SCQF 5 lygis) lygį;
- mokėti naudotis skaitmeninėmis technologijomis;

⁹ Škotijos vyriausybė „Pradinis mokytojų rengimas“. 2017 m. Londonas, 11. Prieiga per internetą: <https://www.gov.scot/binaries/content/documents/govscot/publications/research-and-analysis/2017/05/initial-teacher-education-content-analysis/documents/00518572-pdf/00518572-pdf/govscot%3Adocument/00518572.pdf>

¹⁰ Škotijos bendrojo ugdymo taryba. Stažuotės laikotarpis. Prieiga per internetą: <http://www.in2teaching.org.uk/teacher-induction-scheme/teacher-induction-scheme.aspx>

¹¹ Škotijos švietimo institutas „Škotijos švietimo instituto vadovas apie pradinio mokytojo stažuotės schemą (Bandomasis laikotarpis)“. 2020 m. Edinburgas: Škotijos švietimo institutas, 5. Prieiga per internetą: <https://www.eis.org.uk/Content/images/Probationers/Induction%20Scheme.pdf>

¹² Rachel Swain, „Ugdymas Škotijoje“, Prospects, paskelbta 2020. Prieiga per internetą: <https://www.prospects.ac.uk/jobs-and-work-experience/job-sectors/teacher-training-and-education/teaching-in-scotland>

¹³ Škotijos bendrojo ugdymo taryba. Kas yra Lankstusis stažuotės kelias. Prieiga per internetą: <http://www.in2teaching.org.uk/flexible-route/what-is-the-flexible-route.aspx>

- pademonstruoti tinkamus bendravimo įgūdžius (asmenines savybes ir motyvaciją), kurie leis palaikyti produktyvų bendradarbiavimą su mokiniais, kolegomis ir partneriais.

Stażuočių finansavimo mechanizmas Škotijoje koordinuojamas nacionaliniu lygiu Škotijos mokytojų derybų komiteto, kurį sudaro Škotijos vyriausybės atstovai, Škotijos savivaldybių institucijos atstovai ir mokytojų taryba. Jie nustato stažuotojo metinį atlyginimą, kuris mokamas visiems būsiamiems mokytojams, pasirinkusiems praktiką pagal mokytojų stažuotių schemą. Atliekant praktiką pagal lanksčios stažuotės principą arba privačioje mokykloje Škotijos vyriausybė nefinansuoja stažuotės.

Pradinio ugdymo mokyklose stažuotių mentoriams nustatytas 0,1 darbo dienos ekvivalento¹⁴ užmokestis už atliekamas kuravimo ir konsultavimo pareigas. Tuo tarpu, vidurinėse mokyklose dėl skirtingų mokytojų tvarkaraščių ir užimtumo, dėl sudėtingesnės suderinamumo galimybės darbo dienos ekvivalentas nustatytas 0,3¹⁵.

Škotiškame stažuotių modelyje yra šeši pagrindiniai vaidmenys su skirtingomis pareigomis ir atsakomybėmis. Stažuotės dalyvių pareigos ir atsakomybės pateikiamos žemiau esančioje lentelėje.

3 lentelė. Škotijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės

Vaidmuo	Pareigos	Atsakomybės
Stażuotojas	Įsisavinti praktines žinias ir patirtis	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauti konsultaciniuose pokalbiuose su mentoriumi (rekomenduojama savaitiniai susitikimai) • Susidaryti stažuotės veiksmų planą • Pildyti stažuotės įgyvendinimo vertinimą • Vesti pamokas ne daugiau kaip 18 valandų per savaitę • Reguliariai dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose
Mentorius	Atsakingas už stažuotojo profesinį parengimą, konsultacijas ir patirties perdavimą	<ul style="list-style-type: none"> • Supažindinti stažuotoją su mokyklos aplinka • Sukurti stažuotojui atvirą, palaikančią ir keliančią iššūkius aplinką • Koordinuoti ir valdyti stažuotės programą mokykloje • Stebėti ir vertinti praktikanto pažangą

¹⁴ Darbo dienos ekvivalentas (angl. *Full-time equivalent*) yra vienetas, nurodantis dirbančio asmens darbo krūvį, kad darbo krūvis būtų palyginamas įvairiais atvejais. Darbo dienos ekvivalentas yra visų valandų, kurias tikimasi dirbti, skaičius, padalytas iš maksimalaus kompensuojamų valandų skaičiaus pagal visą darbo laiką. 1,00 darbo dienos ekvivalentas reiškia, kad asmuo prilygsta visą darbo dieną dirbančiam darbuotojui, o 0,50 darbo dienos ekvivalentas rodo, kad darbuotojas dirba tik pusę etato.

¹⁵ Švietimo inspekcija „Mentorystė mokytojų rengime“. 2008 m. Prieiga per internetą: https://dera.ioe.ac.uk/998/7/mite_Redacted.pdf

		<ul style="list-style-type: none"> • Užtikrinti, kad būtų suteiktos tobulėjimo galimybės stažuotojui • Stebėti ir vertinti stažuotės plano įgyvendinimą • Mokyklos teikiamos paramos stažuotojui kokybės ir efektyvumo vertinimas • Skatinti stažuotoją reflektuoti savo pažangą, vedamas pamokas bei vertinti mokinių gabumus ir mokymąsi • Su mokyklos direktoriumi pildyti stažuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą • Palaikyti ryšį su stažuotojo savivaldybės atstovu stažuotės klausimais
Mokyklos direktorius	Kartu su savivaldybės atstovais ir mentoriumi užtikrinti stažuotės vietą ir galimybes konsultuotis	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro stažuotojui sąlygas atlikti visas mokytojų priklausančias pareigas ir veiklas • Suteikia galimybes (vietą ir laiką) stažuotojo konsultacijoms su mentoriumi, pasiruošimui pamokoms ir praktikos klausimų sprendimui. • Su mentoriumi pildyti stažuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą
Mokykla	Parengti stažuotės informacijos paketą	<p>Informacijos pakete aprašoma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mokyklos tikslai ir misija • Mokyklos tvarka ir administracinė informacija • Mokyklos politika • Mokyklos stažuotės programa • Darbuotojų sąrašas • Sveikatos apsaugos informacija • Papildomos veiklos • Informacija apie kontaktus su tėvais • Papildoma informacija, kur rasti su stažuote ir pedagogo darbo reglamentavimu susijusius teisės aktus
Savivaldybės atstovas	Savivaldybės atsakingas už profesinio organizavimą, praktikanto dokumentai yra tvarkingi ir laiku išsiunčiami ŠBUT	<ul style="list-style-type: none"> • Palaikomi ryšiai su mentoriumi ir ŠBUT • Kartu su mentoriumi supažindina stažuotoją su stažuotei keliamais pagrindiniais reikalavimais per įvadinį susitikimą
ŠBUT	Užtikrinti aukštų švietimo standartų laikymąsi ir plėtrą	<ul style="list-style-type: none"> • Stažuotės koordinavimas • Sprendžia dėl mokytojo kvalifikacijos suteikimo • Tikrina stažuotės procesą ir atliepia visų stažuotės dalyvių poreikius

- Teikia konsultacijas per oficialią ŠBUT svetainę

Šaltinis: <http://www.in2teaching.org.uk/teacher-induction-scheme/key-people-in-induction.aspx>

Stazuotojas praktikos metu turi aktyviai įsitraukti į mokyklos gyvenimą, pildyti stažuotės įgyvendinimo vertinimą, kuriame atsispindėtų tobulėjimo progresas, vykdyti stažuotojo metinį planą. Pradedančiajam mokytojui kiekvieną savaitę yra numatytos 4,5 valandos (20 proc.) asmeniniam profesiniam tobulėjimui ir 18 valandų (80 proc.) mokymui klasėje. Į profesinio tobulėjimo laiką skaičiuojami ir susitikimai su mentoriumi, kurio metu aptariami praėjusios savaitės rezultatai bei numatomi kitos savaitės darbai. Šiais susitikimais siekiama užtikrinti stažuotojui grįžtamąjį ryšį, raginant pradedantįjį pedagogą augti, reflektuoti ir stebėti savo asmeninius pasiekimus, o iškilus klausimams ir problemoms turėti galimybę konsultuotis su ilgametę patirtį turinčiais pedagogais. Per metus yra stebimos 9 stažuotojo pamokos, kurias gali stebėti mentorius, kitas mokytojas, direktorius ar kitas švietimo atstovas. Taip pat, stažuotojas gali stebėti kitų pradedančiųjų mokytojų pamokas savo ir kitose mokyklose.

Mokyklos direktoriui ir mentoriui yra rekomenduojami mokymai, kaip dirbti su stažuotojais, palaikyti jų motyvaciją, kokius metodus rinktis įtraukiant stažuotojus, tačiau šie mokymai nėra privalomi, norint priimti į mokyklą praktikantus ar būti jų mentoriumi. Visi mentoriai, turintys stažuotoją, gauna 2,25 valandos per savaitę, kurias skiria susitikimams su praktikantu ir konsultacijoms¹⁶.

Stazuotės vertinimas susideda iš kelių aspektų. Visų pirma, mentorius ir direktorius pildo tarpinį ir galutinį stažuotojo vertinimą, stažuotojas pateikia ŠBUT savo asmeninį stažuotės įgyvendinimo vertinimą ir, galiausiai, mokyklos direktorius pateikia ŠBUT vieną iš trijų rekomendacijų:

- Stazuotojas rekomenduojamas pilnai mokytojo registracijai;
- Stazuotojas rekomenduojamas pratęsti stažuotės laiką;
- Stazuotojas rekomenduojamas atsaukti stažuotę.

ŠBUT, remiantis visais šiais pateiktais dokumentais ir direktoriaus rekomendacija, priima galutinį sprendimą dėl mokytojo kvalifikacijos registracijos.

¹⁶ Margaret Johns „Pagalba stažuotojui“. 2018 m., Edinburgas: Škotijos švietimo institutas, 3. Prieiga per internetą: https://www.eis.org.uk/Content/WestLothian/images/lnct/Probationer_Support.pdf

2.1.2 Ispanija

Mokytojų rengimas Ispanijoje skirstomas pagal mokinių ugdymo programas (ikimokyklinis, pradinis, vidurinis (12-16 metų), aukštesnysis vidurinis (16-18 metų)). Siekiant ikimokyklinio ugdymo pedagogo laipsnio reikalingas tik bakalauro laipsnis, o norint dirbti pagal bendrojo ugdymo programas (pradinis ir vidurinis ugdymas) reikalaujama baigti 4 metų bakalauro studijas ir 1 metų magistro studijas. Ispanijos pedagogikos studijų modelis orientuotas į teorinių žinių įgijimą bei jų įgyvendinimą praktikoje.

Ispanijoje jau bakalauro studijose, ar tai būtų pradinio ugdymo ar pagrindinio ugdymo mokytojo rengimas, yra organizuojama studentų praktika mokyklose, kuri sudaro nuo 30 iki 60 ECTS kreditų¹⁷. Praktika atliekama mokykloje, kuri savanoriškai pasirašė bendradarbiavimo sutartį su universitetu ir yra pasirengusi priimti būsimus mokytojus praktiniams užsiėmimams. Tačiau įgijus reikiamą išsilavinimą ir norint įsidarbinti valstybinėje mokykloje, privaloma laikyti konkursinį egzaminą, pretenduojant į pedagoginę stažuotę, kuri yra privaloma siekiant mokytojo profesijos. Stažuotes koordinuoja Ispanijos autonominio regiono valdžia, todėl, priklausomai nuo regiono, skiriasi stažuotės terminai ir reikalavimai. Stažuotė gali trukti nuo 3 iki 12 mėnesių. Šios stažuotės metu būsimasis mokytojas:

- įgyja praktinių žinių apie darbą klasėje ir jos valdymą;
- stebi ir kontroliuoja ugdymo procesą (mokymo ir mokymosi), naudodamasis įvairiomis metodikomis;
- įgyvendina universitete įgytas teorines žinias praktikoje;
- vertina ir reflektuoja savo asmeninę pažangą mokyklos veikloje;
- bendradarbiauja su mokyklos bendruomenės atstovais ir grupėmis;
- fiksuoja įgytas kompetencijas ir apibendrina jas stažuotės pabaigoje.

Stazuotojas ne tik veda pamokas, bet ir aktyviai įsitraukia į mokyklos gyvenimą, dalyvauja rengiant mokyklos planus, bendrauja su mokinių tėvais. Stažuotės metu numatyti reguliarūs susitikimai su mentoriumi, kurių metu skiriamas dėmesys būsimo mokytojo pažangai aptarti, spręsti kylančias problemas ir kitus klausimus.

¹⁷ Gruodžio 27 d. Nutarimas ECI / 3857/2007, nustatanti oficialių universitetinių laipsnių tikrinimo reikalavimus, leidžiančius naudotis pradinio ugdymo mokytojo profesija. Prieiga per internetą: <https://www.boe.es/eli/es/o/2007/12/27/eci3857/dof/spa/pdf>

Stažuotės finansavimu rūpinasi kiekvienas Ispanijos autonominis regionas savarankiškai. Autonominio regiono valdžia gali perduoti tam tikras švietimo paslaugas savivaldybių lygmeniui, kad būtų skatinamas efektyvesnis išteklių naudojimas ir valdymas bei geresnis stažuotės koordinavimas. Kai kuriose autonominiuose regionuose yra sukurti savivaldybės švietimo institutai, kurie perima vietos švietimo administravimą, funkcijų vykdymą ir struktūravimą¹⁸. Dėl autonominių regionų valdymo, išsivystymo ir mokytojų paklausos stažuotės apmokėjimo dydis gali labai svyruoti.

Švietimo atsakomybės ir funkcijos prisiimamos valstybiniu lygmeniu (Švietimo ir profesinio mokymo ministerija) ir autonominių regionų lygmeniu (Švietimo tarybų, departamentų ir t.t.). Vietinės administracijos vaidmuo nukreiptas į švietimo valdymą per Švietimo tarybas ar kitas savivaldybės švietimo institucijas. Autonominio regiono švietimo administracija paveda savivaldybėms įvairias funkcijas, tiesiogiai susijusias su jų interesais, todėl skirtinguose regionuose skirtingos institucijos dalyvauja būsimų mokytojų stažuotės organizavime. Toliau esančioje lentelėje minimi svarbiausi stažuotės dalyviai (stažuotojas, mentorius ir Nacionalinis švietimo vertinimo institutas), o toliau keletas pavyzdžių iš autonominių regionų, kokios dar institucijos turi atsakomybių stažuotės įgyvendinime.

¹⁸ Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2020 m. „Administravimas vyriausybės ir mokyklos lygmenimis“. Prieiga per internetą: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/administration-and-governance-local-and-or-institutional-level-79_es

4 lentelė. Ispanijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės

Vaidmuo	Atsakomybės
Stazuotojas	<ul style="list-style-type: none"> Vesti pamokas Aktyviai įsitraukti į mokyklos bendruomenės gyvenimą Bendrauti su tėvais Reguliariai susitikinėti su mentoriumi, aptarti asmeninę pažangą Dalyvauti ruošiant mokyklos planus ir rengiant įvairius dokumentus
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> Skirsto atsakomybes stazuotojams Pataria stazuotojui profesiniais klausimais Organizuoja stazuotojų mokymus Vertina galutinę stažuotės atlikimo ataskaitą
Nacionalinis švietimo vertinimo institutas	<ul style="list-style-type: none"> Kurti daugiamečius bendrus švietimo sistemos vertinimo planus ir nustatyti metodinius bei mokslinius standartus, kurie garantuotų švietimo vertinimų kokybę ir patikimumą Švietimo sistemos informacijos ir dokumentų valdymas
Mokyklos taryba	<ul style="list-style-type: none"> Rengia, tvirtina ir vykdo edukacinius projektus, mokyklos organizavimo ir veiklos taisykles, laikantis valstybinių ir regioninių nuostatų Kuria ir taiko savo pedagoginius ir didaktinius metodus Nustato stažuotės laikotarpį ir stazuotojo bei mentoriaus krūvį
Orientavimosi komanda	<ul style="list-style-type: none"> Remti mokytojų profesinį kompetencijų tobulinimą
Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> Parinkti stazuotojui mentorių Bendradarbiaujant su mentoriumi konsultuoja stazuotoją mokyklos administraciniais ir organizaciniais klausimais Parengti ataskaitą, kurioje įvertinamas būsimo mokytojas ir jo gabumai darbui mokykloje?
Švietimo inspektorius	<ul style="list-style-type: none"> Rengti stazuotojo vertinimo ataskaitą Stebėti stazuotojo vedamas pamokas

Šaltiniai: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-77_es; [http://www.educacionyfp.gob.es/mc/redie-eurydice/sistemas-educativos/profesorado/fase-practicas-induccion-profesorado.html;](http://www.educacionyfp.gob.es/mc/redie-eurydice/sistemas-educativos/profesorado/fase-practicas-induccion-profesorado.html) <https://www.educacionyfp.gob.es/inee/portada.html>

Orientavimo komandos yra tarpdalykinės tarnybos, remiančios mokytojų profesinių kompetencijų tobulinimą susiduriant su įvairiais ir bendro pobūdžio mokymosi sunkumais pradinio ugdymo lygmenyje. Vidurinės mokyklos paprastai turi nuosavus orientavimo skyrius. Įvairiais švietimo ištekliais taip pat galima naudotis Švietimo technologijų ir mokytojų rengimo nacionalinio instituto bei Švietimo inovacijų ir tyrimų nacionalinio centro

interneto svetainėse. Kelios autonominės sritys taip pat sukūrė savo portalus su internetiniais išteklių centrais ir mokytojų tinklais¹⁹.

Ispanijos mokytojų stažuotės metu nėra numatytų įgyvendinti konkrečių bendrų tikslų, tikslai suformuluojami atskirai kiekvienam stažuotojui rengiant jo stažuotės planą. Skiriasi kiekvienos mokyklos aplinka, finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, mokymo ir mokymosi metodikos, vienos mokyklos dirba dėl mokinių konkurencingų pasiekimų kėlimo, kitos bendradarbiavimo principu. Vienos mokyklos atviros įvairioms neformaliojo švietimo veikloms ir papildomiems projektams, kitos uždaresnės. Dėl šių priežasčių yra nurodomos tik abstrakčios gairės praktikos stažuotojams:

1. Lygybės principas. Mokslas suteikiamas visiems vienodas nepaisant lyties, rasės, tautinės ar etninės tapatybės.
2. Profesionalumas. Būsiami mokytojai turi užtikrinti tinkamą aplinką mokymui(si), savo pavyzdžiu rodyti erudiciją ir pagarbą aplinkiniams.
3. Priežiūra. Stažuotojas turi stebėti klasę ir matyti, ar klasė suprato pateiktą informaciją, ar dėstoma pamoka aiški. Reikalingas kiekvieno mokinio darbo klasėje stebėjimas(dėl klaidų, informacijos klastojimo, nusirašinėjimo ir t. t.)
4. Savarankiškumas. Stažuotės tikslas – paruošti nepriklausomus ir savarankiškus mokytojus, todėl jau praktikos metu yra duodama laisvė praktikantui naudoti savo pasirinktą mokymo metodą ir principus, prieš tai pasitarus ir susiderinus su mentoriais.

Kaip minėta anksčiau, praktikoje nėra nurodyta, kiek privaloma praveisti pamokų ar parengti projektų mokykloje, bet, pasibaigus bandomajam laikotarpiui, studentas pateikia stažuotės ataskaitą, kurioje aprašo visas įgyvendintas veiklas ir įgytas žinias ir gebėjimus? mokykloje. Ataskaitą vertina mentorius, mokyklos direktorius ir paskirtas autonominės srities švietimo inspektorius. Jei ataskaita įvertinama teigiamai, stažuotojas paskiriamas mokytoju, tačiau, gavęs neigiamą įvertinimą, stažuotojas gali vieną kartą pakartoti stažuotę. Du kartus gavęs neigiamą ataskaitos įvertinimą, stažuotojas netenka galimybės tapti mokytoju valstybinėje mokykloje.

2.1.3 Kroatija

Mokytojai ir pedagogai Kroatijoje yra viešųjų įstaigų darbuotojai, o jų kvalifikaciją ir profesinį tobulėjimą reglamentuoja nacionaliniai ir teisės aktai. Pedagogai, dirbantys

¹⁹ Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m. „Mokytojo karjera Europoje: galimybės tapti mokytoju, karjeros raida ir parama“. „Eurydice“ ataskaita. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 67 psl

ikimokyklinio ugdymo įstaigose, turi baigti trejų metų bakalauro programą ir turėti bakalauro laipsnį. Pradinių klasių mokytojai (nuo pirmos iki ketvirtos klasės) ir dalykų mokytojai, dirbantys pradinėse mokyklose, turi baigti penkerių metų studijų programą ir turėti magistro laipsnį. Vidurinių mokyklų mokytojai turi baigti penkerių metų studijų programą ir turėti magistro laipsnį, jei dėsto bendrojo lavinimo ir teorinius dalykus²⁰. Kroatijos mokyklų vadovų teigimu, beveik visi mokytojai Kroatijoje išlaikė visus profesinius egzaminus (99 proc. stipresnėse („advantaged schools“) mokyklose ir 97 proc. silpnesnėse („disadvantaged schools“) mokyklose)²¹.

Baigę studijas, visi būsiami mokytojai vienerius metus stažuojasi mokykloje prižiūrimi mentoriaus. Kroatijoje pedagoginė stažuotė vykdoma skirtingais būdais²²:

1. Stažuotojas dalyvauja parodomuosiuose užsiėmimuose ir stebi mentoriaus darbą klasėje;
2. Mentorius atlieka pavyzdinę pamoką stažuotojų grupei;
3. Stažuotojas veda pamokas stebint tik mentoriui, be mokinių;
4. Stažuotojas veda pamokas mokinių klasei, stebint mentoriui.

Šios stažuotės tikslas supažindinti ir nukreipti pradedantįjį mokytoją į savarankišką mokytojo darbą. Stažuotės metu studentai įgyja įvairių kompetencijų, reikalingų mokytojo specialybei: planuoti, įgyvendinti ir vertinti ugdymo procesą, susipažinti su darbu mokykloje, išmokti bendrauti su mokiniais, tėvais ir kolegomis, valdyti klasę bei asmeniškai nenustoti tobulėti savo srityje. Taip pat labai svarbi stažuotės organizavimo dalis yra bendradarbiavimas tarp mokyklų, universitetų ir kitų švietimo įstaigų, siekiant nuoseklios komunikacijos tarp stažuotės dalyvių ir jų informavimo, aiškių stažuotojų lūkesčių nustatymo ir tinkamo jų įgyvendinimo.

Kroatijos stažuotės modelis yra griežtai reglamentuotas Švietimo ir sporto ministerijos. Stažuotės programa vykdoma remiantis Švietimo ir sporto ministerijos priimta nacionaline stažuotės programa, o koordinavimo procesą vykdo stažuotės komitetas, kuris sudarytas iš

²⁰ Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra „Informacija apie Kroatiją – Inkluzinio ugdymo mokytojų rengimas“, 2018 m. Prieiga per internetą: <https://www.european-agency.org/country-information/croatia/teacher-education-for-inclusive-education>

²¹ OECD (2019-HR) pastabos apie Kroatijos PISA tyrimą http://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_ENG.pdf

²² Irena Klasnic „Ugdymo praktika Kroatijoje iš studentų perspektyvos“, 2019 m., Švietimo mokslo ir psichologijos žurnalas, 42. Prieiga per internetą: <https://search.proquest.com/openview/289dc31e637f0dd0cd71e3f726e2bea1/1?pq-origsite=gscholar&cbl=786381>

mokyklos direktoriaus, komiteto pirmininko, mentoriaus ir bendradarbiaujančio eksperto. Stažuotės komitetas parengia kiekvienam stažuotojui asmeninę stažuotės programą ir prižiūri jos įgyvendinimą²³. Toliau esančioje lentelėje pateikiamos kiekvieno iš stažuotės dalyvių pareigos ir atsakomybės.

Kroatijoje sprendimai dėl ugdymo įstaigų, teikiančių pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, mokytojų atlyginimo dydžio priimami centriniu lygmeniu, o ikimokyklinio ugdymo srityje sprendimai priimami savivaldybės lygmeniu. Visi reikalavimai mokytojo kvalifikacijai įgyti ir atlyginimo kėlimo kriterijai yra reglamentuoti. Mokytojo atlyginimas priklauso nuo darbo sudėtingumo, darbo stažo ir kvalifikacijos. Dėl tolimesnės formalios kvalifikacijos tobulinimo papildomosiose magistro studijose atlyginimas padidinamas 8 proc., o apsigynus pedagogikos daktaro laipsnį atlyginimas padidinamas 15 proc. Mokytojai pagal darbo sudėtingumą, skirstomi į: pradedančiuosius mokytojus, mentorius ir mokytojus patarėjus. Taip pat, darbo apmokėjimas gali didėti iki 10 proc. dirbant regioninėse mokyklose ar dirbant su specialiuųjų ugdymo poreikių mokiniais²⁴.

5 lentelė. Kroatijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės

Vaidmuo	Pareigos	Atsakomybės
Stazuotojas		<ul style="list-style-type: none"> • Privalo dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose bent 30 valandų per visą stažuotės laikotarpį • Įgyvendina suplanuotą savo stažuotės programą
Mentorius	Tiesioginis bendradarbiavimas su stažuotoju, kvalifikacijos tobulinimas ir apmokymas realiomis sąlygomis	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda stažuotojui integruotis į mokyklos bendruomenę • Ugdo profesinės etikos vertybes • Sukuria tinkamą aplinką praktikantui mokytis ir pritaikyti universitete įgytas teorines žinias praktikoje • Konsultuoja planuojant ir rengiant klasės mokymo planą • Vertina stažuotojo pažangą, o prireikus padeda tobulinti stažuotojo didaktines kompetencijas • Padeda konstruktyviai reflektuoti stažuotės patirtis • Pataria, padeda praktikantui valdyti stresą ir išsiugdyti kontrolės jausmą • Privalo dalyvauti stažuotojo vedamose pamokose bent 10 valandų per visą stažuotės laikotarpį
Mokykla		<ul style="list-style-type: none"> • Paskirti stažuotės komitetą

²³ Švietimo ir sporto ministro įsakymas 88/03 „Darbuotojų ir profesinių asociacijų pagrindinio švietimo ir vidurinio mokymo darbuotojų profesinio egzamino taisyklės“. Prieiga per internetą: <http://www.propisi.hr/print.php?id=7234>

²⁴ Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m. „Ankstyvojo ugdymo ir mokyklinio ugdymo mokytojų profesijos sąlygos“. Prieiga per internetą: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/conditions-service-teachers-working-early-childhood-and-school-education-14_en

		<ul style="list-style-type: none"> • Ne vėliau kaip per 30 dienų nuo stažuotės pradžios pranešti Švietimo ir sporto ministerijai apie vykdomą stažuotę • Parengti stažuotės programą ir pateikti Švietimo ir sporto ministerijai • Teikti nuolatinę profesinę (pedagoginę ir metodinę) pagalbą stažuotojui • Stebėti ir vertinti stažuotojo pažangą ir stažuotės programos vykdymą
Stazuotės komitetas		<ul style="list-style-type: none"> • Privalo dalyvauti du kartus stažuotojo vedamose pamokose • Kiekvienas komiteto narys vertina stažuotės įgyvendinimą
Nacionalinė švietimo Agentūra	Prižiūrėti ir tobulinti švietimo sistemą visuose ugdymo lygmenyse	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja kuriant ir įgyvendinant nacionalinę stažuotės programą • Teikia profesionalią pagalbą ir nurodymus švietimo institucijoms, jų vadovams, pedagogams. • Organizuoja ir vykdo švietimo darbuotojų ir vadovų profesinį mokymą, kvalifikacijos kėlimo kursus • Vykdo švietimo darbuotojų profesinius egzaminus •

Šaltiniai:

https://www.researchgate.net/publication/313876783_Uloga_pedagoske_prakse_u_razvoju_kompetencija_buducih_ucitelja; Nacionalinės švietimo agentūros įstatymas Nr. 71-05-03 / 1-06-2; <http://www.propisi.hr/print.php?id=7234>

Baigus pedagogikos studijas ir pateikus stažuotės rezultatų dokumentus, būsimasis mokytojas laiko egzaminą, kuris susideda iš teorinės ir praktinės dalies. Teorinę egzamino dalį sudaro rašytinės ir žodinės užduotys, o praktinė užduotis yra pravesti pamoką. Egzaminą vertina penkių narių komitetas, sudarytas iš įvairių sričių ekspertų ir Švietimo ir mokytojų rengimo tarnybos vyriausiojo konsultanto. Tik išlaikius šį egzaminą tampama kvalifikuotu mokytoju²⁵.

2.1.4 Islandija

Norint Islandijoje tapti mokytoju privaloma turėti bakalauro ir magistro laipsnius, kur ne mažiau kaip 60 standartinių kreditų sudaro pedagogikos studijos magistro lygmeniu, o mokytojo licencija gaunama visiems mokymo lygiams mokykloje.

Taip pat Islandijoje Švietimo ir kultūros ministro įsakymu sukurta Mokytojų taryba²⁶, kurioje yra mokytojų rengimo institucijų ir bendrojo ugdymo vidurinių mokyklų atstovai, skirtingų

²⁵ Europos Komisija / EACEA / „Eurydice“, 2018 m. „Mokytojai ir švietimo darbuotojai“. Prieiga per internetą: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teachers-and-education-staff-14_en

²⁶ Islandijos vyriausybė. Mokytojų taryba. Prieiga per internetą: <https://www.stjornarradid.is/raduneyti/nefndir/nanar-um-nefnd/?itemid=dfb31877-b167-11ea-8117-005056bc8c60>

mokyklų mokytojai, ekspertai iš Švietimo ir kultūros ministerijos ir Islandijos savivaldybių asociacijos atstovai. Mokytojų taryba teikia rekomendacijas ir konsultacijas ministrui dėl pedagogų kompetencijų sistemos kūrimo, dėl mokytojų ir mokyklų administratorių bendrosios ir specializuotos kompetencijos pagrindų reglamento turinio ir peržiūros. Taip pat domisi užsienio šalyse vykdomais švietimo pokyčiais ir užsiima visuomenės informavimu apie mokymosi svarbą.

Pedagogikos studentai įvairias praktikas pradeda atlikinėti jau nuo pirmų bakalauro studijų metų. Pirmąjį pusmetį praktika trunka vieną savaitę, kurios metu būsiami mokytojai supažindinami su mokykla, veikia joje, mokymo planų rengimu ir įgyvendinimu. Kitais pusmečiais praktika tęsiasi dvi savaites (gali tęstis ir daugiau, priklausomai nuo universiteto ir studijų modulio) su konkrečiomis mokymo programos rengimo užduotimis bei pamokos vedimu. Tačiau pagrindinė pedagoginė praktika (kuri atitinka stažuotę) įgyvendinama paskutiniaisiais magistrantūros studijų metais rudens semestro laikotarpiu. Ne mažiau kaip pusė stažuotės laiko praleidžiama ikimokyklinio ar bendrojo ugdymo įstaigose (apie 40 dienų, vidutiniškai tris dienas per savaitę), o likusiu laiku universitete ruošiamasi sekančiai savaitei.

Pedagoginės stažuotės tikslas yra tobulinti tiek būsimų, tiek esamų pedagogų kompetencijas. Studentai gauna progą realiai pritaikyti universitete įgytas teorines žinias, o mokykloje dirbantys mentoriai – toliau tobulina savo profesinę kvalifikaciją, dalinasi patirtimi bei neatitrūksta nuo universitete dėstomų disciplinų medžiagos. Toliau esančioje lentelėje pateikiamos stažuotės dalyvių atsakomybės stažuotės metu.

6 lentelė. Islandijos stažuotės modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės

Vaidmuo	Atsakomybės
Stazuotojas	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai ieško ir pretenduoja į stažuotės vietą mokykloje • Pasirašo darbo sutartį ir yra atsakingas bei vykdo pareigas lygiomis teisėmis su kitais dirbančiais mokytojais • Pagal turimą studijų specializaciją ugdyti mokinius • Vykdyti papildomas veiklas mokykloje, susijusias su profesija • Atsakyti už savo profesinių kompetencijų tobulinimo pažangą
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Teikia informaciją ir patarimus įvairiais profesiniais klausimais • Padeda pasiruošti pamokų vedimui ir kitoms papildomoms veikloms • Palaiko stazuotojo idėjas ir pasiūlymus, padeda juos įgyvendinti • Užtikrina sklandų stazuotojo ir kitų kolegų, tėvų/globėjų bendradarbiavimą • Suteikia stazuotojui veiksmų laisvę

Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> • Bendradarbiaujant su universitetu, yra atsakinga už stažuotės organizavimą ir stažuotojo darbo krūvį bei darbo planą mokykloje • Sudaro darbo sutartį su stažuotoju • Atsižvelgdami į stažuotojo specializaciją, parenka mentorių • Užtikrina, kad stažuotojas turėtų laiko ir savo baigiamojo darbo rašymui
Universitetas	<ul style="list-style-type: none"> • Atsakingas už studentų stažuotę paskutiniaisiais studijų metais • Atsakingas už stažuotės rezultatų vertinimą • Bendradarbiauja su savivaldybėmis (dėl stažuotės apmokėjimo) • Universiteto dėstytojai palaiko ryšius su stažuotojais, mentoriais ir mokyklos direktoriumi, o prireikus suteikia konsultacijas
Savivaldybė	<ul style="list-style-type: none"> • Atsakinga už stažuotės apmokėjimą studentui • Informuoja apie stažuotės svarbą mokyklose, skatina mokyklas jas įgyvendinti
Islandijos mokytojų asociacija	<ul style="list-style-type: none"> • Supažindinti stažuotės dalyvius su stažuotės tvarka • Informuoti apie stažuotojų svarbą mokyklos bendruomenėje • Informuoti stažuotojus apie jų išipareigojimus stažuotės metu, ginti jų interesus bei konsultuoti mentorius ir mokyklos administraciją
Švietimo, mokslo ir kultūros ministerija	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria patariamąjį komitetą, kuris įgyvendintų ir stebėtų priemones, skirtas padidinti mokytojų įtraukimą į darbo rinką

Šaltiniai:

https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/MRN/Fyrirkomulag%20launa%C3%B0s%20starfsn%C3%A1ms%20kennaranema%20sk%C3%B3la%C3%A1ri%C3%B0%202020-2021_Dags.%2012.%20ma%C3%AD%202020.pdf;

<https://www.hi.is/sites/default/files/emblau/handbokumvettvangsnam.pdf>

Universitetas ir mokykla yra sudariusios tarpusavio bendradarbiavimo sutartį, kuria apibrėžiama abipusė atsakomybė ir nauda ruošiant būsimus mokytojus. Būsimų mokytojų stažuotėmis rūpinasi aukštojo mokslo įstaiga, konsultuodamiesi su partnerinėmis mokyklomis. Tačiau daugiau atsakomybių tenka universitetui – praktikos koordinavimas, organizavimas bei ryšių palaikymas tarp studentų ir mokyklos darbuotojų. Taip pat, atsakingi universiteto atstovai vertina stažuotojo stažuotės rezultatus.

Būsimo mokytojo stažuotės metu labai svarbus asmuo yra mokykloje dirbantis mokytojas – mentorius. Dažniausiai to paties dalyko mokytojas, bet nebūtinai. Mentorius turi būti jau sukaupęs pakankamai darbinės patirties ir būna paskiriamas mokyklos vadovo²⁷. Mentorius ir stažuotojo darbas nėra griežtai reglamentuotas. Kiekviena mokykla turi savo stažuotės

²⁷ Lietuvos pranešimas „Užsienio stažuotės patirtis: Islandija“ 2019 m. gruodžio 9 d.

įgyvendinimo planus, o konsultacijos vykdomos pagal poreikį. Būsimo mokytojo vedamų pamokų skaičius nėra reglamentuotas ir gali būti pasirinktas konsultuojantis kartu su mentoriumi²⁸. Stažuotės metu studentai yra ruošiami ne tik darbui su vaikais ir jų tėvais, bet ir raginami imtis iniciatyvos bendruomeninėje veikloje mokykloje, siūlyti idėjas ir įsipareigoti jas įgyvendinti su mentorių pagalba.

Stazuotojas stažuotės metu susipažįsta su veiklomis mokykloje, mokymosi aplinka ir darbu mokykloje. Pagrindiniai aspektai, kuriuos turi įvertinti būsimasis mokytojas stažuotės pradžioje yra:

- kaip mokytojas susitinka su mokiniais
- kaip mokytojas reaguoja į skirtingus mokinių poreikius;
- susipažinti su mokymo metodais;
- kokią paramą gauna mokiniai iš mokytojo;
- mokinių tarpusavio bendravimas;
- mokytojo ir mokinio bendravimas;
- mokinių pažinimas (turi nepamiršti jų įvairovės ir gerovės);
- aplinką ir jos poveikį mokymuisi;
- naudojamą mokymo medžiagą ir įrangą.

Islandiškasis stažuotės modelis finansiškai labai palankus tiek pedagogikos studentams, tiek mokyklos mentoriams. 2019 m. Islandijos vyriausybė nusimatė penkerių metų iniciatyvą stiprinti mokytojų profesinį įvaizdį, pabrėžti mokyklų teikiamos edukacijos kokybės svarbą, pritraukti jaunų ir iniciatyvių specialistų į švietimo sektorių. Visos pedagoginės dotacijos skiriamos iš savivaldybių lėšų, todėl labai svarbus universiteto ir savivaldybės bendradarbiavimas.

Siekiant padidinti mokytojų skaičių, studentams paskutiniaisiais magistrantūros metais sudaromos galimybės kreiptis dėl skatinamųjų dotacijų. Dotacijos suma priklauso nuo studijuojamos programos kreditų. Jei magistro programa siekia 120 ECTS kreditų, studentas gali pretenduoti į 5315 eurų (800 000 ISK) stipendiją, kurios pirmoji pusė išmokama, kai

²⁸ Islandijos universitetas ir švietimo mokykla „Pradinių klasių mokytojų rengimas praktikos metu“. Prieiga per internetą: <https://www.hi.is/sites/default/files/emblau/handbokumvettvangsnam.pdf>

patvirtinama, jog studentas baigė 90 ECTS kreditų programą, o antroji pusė – baigus studijas. Taip pat, kiekvienam stažuotojui pedagoginė stažuotė apmokama 50 proc. mokytojo atlyginimo²⁹. Vyriausybė skirdama apmokamas stažuotes ir skatinamąsias stipendijas studentams tikisi pakelti būsimųjų mokytojų motyvaciją, užtikrinti jų studijų baigimą laiku ir lengvesnes įsidarbinimo galimybes.

Švietimo, mokslo ir kultūros ministerija norėdama užtikrinti naujų mokytojų sklandų įsitraukimą į darbo rinką skiria dotacijas mokytojams, kurie turi sukaupę didelę mokytojavimo patirtį ir pasirenka papildomus 3 semestrų trukmės mentorystės kursus. Šie kursai pritaikyti dirbantiems mokytojams bei jiems skiriama dotacija iki 997 eurų (150000 ISK), kuri išmokama per du kartus (pirmoji pusė po pirmojo semestro, o antroji – baigus kursus). Teikiant paraišką turi būti pateiktas ir mokyklos direktoriaus patvirtinimas, jog pareiškėjas yra dirbantis mokytojas ir turi pakankamai patirties tapti mentoriumi. Šia dotacija siekiama tobulinti mokytojų kvalifikaciją, didinti mentorių skaičių visose mokyklose taip sudarant galimybes teikti konsultacijas pedagogikos studentams.

2.1.5 Suomija

Suomijoje mokytojo profesija yra viena iš prestižinių, ypatingai pradinių klasių mokytojo³⁰. Mokytojo profesijos patrauklumą lemia ilgas atrankos procesas į universitetą, parodantis specialybės svarbą, pagarbūs visuomenės požiūris į mokytojus ir palankios darbo sąlygos (didelis darbo užmokestis, subalansuotas darbo krūvis ir kt.). Suomijoje mokytojai rengiami universitetuose, kuriuose suteikiamos aukštos kokybės studijos, o pretendentams keliami aukšti standartai, norint praeiti atrankos procesą. Stojantieji vertinami pagal jų mokyklos pateiktą ataskaitą, brandos egzamino išlaikymo vertinimą, dalyvavimą neformalioje veikloje bei privaloma laikyti stojamąjį egzaminą. Po pirmojo stojimo etapo, atrinktieji kviečiami į asmeninį pokalbį su universiteto atstovais ir tik tuomet priimami kandidatai. Dėl ilgo atrankos proceso patenka tik labiausiai motyvuoti mokiniai (vienas iš dešimties norinčiųjų patenka į pedagogikos programą), kurių 90 proc. po studijų įsidarbina mokytojais³¹.

²⁹ Islandijos Švietimo ir kultūros ministerija. Mokytojų stažuotės tvarka, 2020 m. Prieiga per internetą: https://www.stjornarradid.is/library/01--Frettatengt---myndir-og-skrar/MRN/Fyrirkomulag%20launa%C3%B0s%20starfsn%C3%A1ms%20kennaranema%20sk%C3%B3la%C3%A1ri%C3%B0%202020-2021_Dags.%2012.%20ma%C3%AD%202020.pdf

³⁰ Nacionalinis švietimo ir ekonomikos centras. Suomija: mokytojas ir profesinė kokybė. Prieiga per internetą: <https://ncee.org/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/finland-overview/finland-teacher-and-principal-quality/>

³¹ Nacionalinis švietimo ir ekonomikos centras. Suomija: mokytojas ir profesinė kokybė. Prieiga per internetą: <https://ncee.org/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/finland-overview/finland-teacher-and-principal-quality/>

Pedagogikos studijos trunka penkis metus (trys metai bakalauro studijų ir du metai magistro). Į šias studijas jau yra integruotos praktinės veiklos mokytojų rengimo mokyklose. Mokytojų rengimo mokyklos yra valstybinės mokyklos, kurioms taikoma nacionalinė mokymų programa ir visi mokymo reikalavimai, kaip ir bet kurioje savivaldybės mokykloje, tačiau jos yra specialiai paruoštos priimti būsimus mokytojus praktikai, jose yra sukurti pavyzdiniai mokymo modeliai bei galimybės kurti ir tyrinėti naujus mokymo ir mokymosi modelius³².

Bakalauro studijose pirmoji praktika atliekama po du studentus kartu vienoje ugdymo įstaigoje pirmaisiais studijų metais. Studentai pirmosios praktikos metu stebi darbą mokykloje, klasėje, mokytojų susirinkimuose, užsirašinėja ir veda praktikos ataskaitą, ką išmoko. Antrosios praktikos metu antraisiais studijų metais studentai dalyvauja mokyklos gyvenime poromis, tačiau jau atlieka tam tikras praktines veiklas su mokiniais, perima klasės valdymą ir kitaip padeda mokytojui. Po šios praktikos klasės mokytojas pateikia grįžtamąjį ryšį studentams, o jie asmeniškai vykdo savirefleksiją ir pildo praktikos ataskaitą apie įvykdytas veiklas mokykloje. Trečiaisiais studijų metais bakalauro praktika jau vykdoma po vieną, kai studentas perima didžiąją dalį klasės mokytojo pareigų, o mokytojas stebi praktikanto pažangą ir pateikia savo pastebėjimus bei patarimus būsimam mokytojui. Šios praktikos metu studentas turi galimybę vienai dienai užimti mokyklos direktoriaus pareigas ir stebėti administracinę bei vadybinę mokyklos darbą.

Magistro studijų metu atliekama praktika skiriasi nuo bakalauro praktikos. Užuoat stebėję ir dirbdami tiesiogiai klasėje su vaikais, studentai turi savarankiškai sugalvoti savo praktikos formą ir tikslą. Ši praktika yra skirta gilesniam mokinių ugdymo nagrinėjimui, tyrinėjimui ir naujų mokymo ir mokymosi metodų paieškai. Pavyzdžiui, praktikantai gali dirbti mokslinių tyrimų padėjėjais arba savanoriais, gali rengti ugdymo programas mokykloms. Magistro studentai yra skatinami savarankiškai ir kūrybingai žvelgti į švietimo sistemą, kvestionuoti nusistovėjusias normas ir kelti klausimus bei iššūkius, ieškant jiems sprendimo būdų³³. Tiek mokyklos darbuotojai, tiek universiteto dėstytojai vertina ir atsižvelgia į studentų atliktą darbą.

Šiaulių universiteto atstovai, dalyvavę „Tęsk“ projekte, nurodė, jog Suomijoje nėra mentorystės programos ir procesas nereglamentuojamas. Mentorystė integruojama į studijų

³² Nacionalinis švietimo ir ekonomikos centras. Suomija: mokytojas ir profesinė kokybė. Prieiga per internetą: <https://ncee.org/center-on-international-education-benchmarking/top-performing-countries/finland-overview/finland-teacher-and-principal-quality/>

³³ Tarptautinė Helsinkio mokykla. Geriausias parengimas: kaip rengiami mokytojai Suomijoje. 2020 m. Prieiga per internetą: <https://www.heischools.com/news/how-finnish-teachers-are-trained>

procesą, o ugdymo įstaigose vyksta bendradarbiavimo pagrindu. Taip pat, mentorystės sistemos net nėra planuojama kurti, nes dabar esanti pagalba būsimam mokytojui yra pakankama.

Pedagoginės praktikos įgyvendinimu Suomijoje rūpinasi universitetas, tačiau pačias studijų programas stebi ir prižiūri Suomijos aukštojo mokslo vertinimo taryba³⁴. Tai yra nepriklausomų ekspertų taryba, kuri konsultuoja universitetus bei Švietimo ir kultūros ministeriją.

Kadangi suomiškasis mokytojų praktinio rengimo mechanizmas integruotas į studijų programą, finansavimas valdomas nacionaliniu mastu Švietimo ir Kultūros ministerijos. Ministerija rengia valstybės biudžeto pasiūlymus, koordinuoja šalies aukštųjų mokyklų sistemą, tyrimų institutų veiklą bei remia mokslinių tyrimų organizacijų veiklas.³⁵

7 lentelė. Suomijos praktikos modelyje dalyvaujančių atstovų pareigos ir atsakomybės

Vaidmuo	Atsakomybės
Praktikantas	<ul style="list-style-type: none"> • Atsakingas už tinkamą praktikos įgyvendinimą (susipažinti su studijų programoje numatytais praktikos užduotimis) • Laiku pateikti praktikai reikalingus dokumentus • Savarankiškai susipažinti su nacionaline ugdymo programa
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Supažindina praktikantą su mokyklos bendruomene, įtraukia į kolektyvą • Teikia praktikantui asmenines rekomendacijas, konsultacijas ir grįžtamąjį ryšį • Vertina praktikanto pažangą, atliktas veiklas mokykloje
Universiteto dėstytojas	<ul style="list-style-type: none"> • Vertina praktikanto pažangą, atliktas veiklas mokykloje
Mokytojų rengimo skyrius	<ul style="list-style-type: none"> • Atsakingas už praktikos organizavimą • Nustato studento praktikos tikslus

Šaltinis: <https://www.sool.fi/vaikuttaminen/harjoittelusuositukset/>

Suomiškasis mokytojų rengimas išsiskiria dviem aspektais: pažymiais nevertinama praktika ir studentams suteikiamu savarankiškumu. Mokytojų rengimui pirmenybė teikiama studentų žinioms ir praktikai, o ne pažymiams ir konkurencingumui. Studentas skatinamas kritiškai mąstyti ir mokytis dėl savo asmeninio išsilavinimo, o ne dėl pažymių. Suteikiama laisvė ir lankstumas mokytojo profesijai jau nuo studijų laikų leidžia švietimo sistemai judėti į priekį kartu su besikeičiančiu pasauliu ir išvengti stagnacijos. Šiaulių universiteto dėstytojai

³⁴ Europos aukštojo mokslo institucijų asociacija. Suomijos aukštojo mokslo vertinimo taryba. Prieiga per internetą: <https://www.eurashe.eu/about/partners/finheec/>

³⁵ Švietimo ir kultūros ministerija. Aukštasis mokslas ir ugdymas. Prieiga per internetą: <https://minedu.fi/korkeakoulutus-ja-tiede>

dalyvavo projekte „Tęsk“ pedagoginių stažuotių įgyvendinimo apžvalgoje užsienio šalyse ir nurodė šiuos Suomijos gerosios praktikos pavyzdžius, kuriuos būtų galima pritaikyti Lietuvoje:

1. Paruošti mentorių rengimo programą ir ją vykdyti aukštojoje pedagogus rengiančioje mokykloje;
2. Sukurti mentorių motyvavimo tvarką, kurioje būtų subalansuoti patirties sklaidos ir finansiniai aspektai;
3. Skirti instituciją, kuri užtikrintų mentorystės stebėseną, tobulinimą ir kt. procesus;
4. Inicijuoti mokytojų rengimo mokyklų steigimą, kuriose būtų atliekama studentų praktika.

2.1.6 Apibendrinimas

Kaip atskleidė interviu su ekspertais, lankiusiais analizuotas šalis ir susipažinusias su skirtingų valstybių modeliais, į Lietuvą neįmanoma perkelti viso modelio, nes skiriasi pedagogų rengimo sistemos ir kiti pedagoginių stažuotių modelio elementai. Užsienio valstybių analizė atskleidė, kad pedagoginės stažuotės gali būti įgyvendinamos įvairiais modeliais ir aiškių, objektyvių kriterijų, siekiant pamatuoti modelio sėkmę, nėra. Tačiau į atskirus pavyzdinius elementus galima atkreipti dėmesį, pavyzdžiui, mentorių skatinimą finansiškai, įskaitant ir pensinio amžiaus pedagogų įtraukimą, aiškų dalyvių atsakomybių reglamentavimą, detalius pedagogų registrus, leidžiančius efektyviai organizuoti stažuotes, kurios geriausiai atlieptų stažuotojų poreikius dėl reikalingų kompetencijų ir darbo patirties įgijimo. Toliau esančioje lentelėje pateikiamas nagrinėtų valstybių stažuotių modelių esminių elementų apibendrinimas.

8 lentelė. Užsienio šalių stažuotės modelių apibendrinimas

Šalis	Stazuotės forma	Stazuotės dalyviai	Stazuotės koordinatoriai	Finansavimo mechanizmas
Škotija	Metai po studijų baigimo	<ul style="list-style-type: none"> • Stazuotojas • Mentorius • Mokyklos direktorius • Mokykla • Savivaldybės atstovas • Škotijos bendrojo ugdymo taryba 	Škotijos bendrojo ugdymo taryba	Stazuotė finansuojama iš valstybės biudžeto, o finansavimo mechanizmas koordinuojamas nacionaliniu mastu Škotijos mokytojų derybų komiteto, kurį sudaro Škotijos vyriausybės atstovai, Škotijos savivaldybių institucijos atstovai ir mokytojų taryba
Ispanija	3 – 12 mėn. po studijų baigimo	<ul style="list-style-type: none"> • Stazuotojas • Mentorius • Nacionalinis švietimo vertinimo institutas 	Pedagoginių stažuotės įgyvendinimą organizuoja Ispanijos autonominės srities švietimo skyrius	Stazuotės finansuojamos iš kiekvieno Ispanijos autonominio regiono biudžeto
Kroatija	Metai po studijų baigimo	<ul style="list-style-type: none"> • Stazuotojas • Mentorius • Mokykla • Bendradarbiaujantis ekspertas • Stazuotės komitetas • Nacionalinė švietimo agentūra 	Stazuotės programa vykdoma remiantis Švietimo ir sporto ministerijos priimta pagrindinio ir vidurinio valstybinių stažuotės programa, o koordinavimo procesą ugdymo įstaigų mokytojų atlyginimo vykdo stazuotės komitetas (mokyklos dydžio priimami centriniu lygmeniu, o direktorius, mentorius ir bendradarbiaujantis priešmokyklinio ugdymo srityje ekspertas)	Kroatijoje sprendimai dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio valstybinių stažuotės programų, o koordinavimo procesą ugdymo įstaigų mokytojų atlyginimo vykdo stazuotės komitetas (mokyklos dydžio priimami centriniu lygmeniu, o direktorius, mentorius ir bendradarbiaujantis priešmokyklinio ugdymo srityje ekspertas) sprendimai priimami savivaldybės lygmeniu, tačiau finansavimo šaltinis – valstybės biudžetas.
Islandija	Integruota į studijas	<ul style="list-style-type: none"> • Stazuotojas • Mentorius • Mokyklos administracija 	Universitetas ir mokykla	Stazuotė finansuojama iš valstybės biudžeto. Taip pat papildomai gali būti skiriamos įvairios tiek valstybinės, tiek

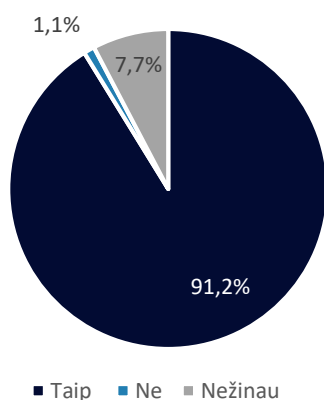
		<ul style="list-style-type: none"> • Universitetas • Savivaldybė • Islandijos mokytojų asociacija • Švietimo, mokslo ir kultūros ministerija 		<p>privatorių rėmėjų stipendijos, dotacijos studentams ir mentoriams</p>
Suomija	Integruota į studijas	<ul style="list-style-type: none"> • Praktikantas • Mentorius • Universiteto dėstytojas • Mokytojų rengimo skyrius 	Universitetai	<p>Finansavimas vykdomas iš valstybės biudžeto bei valdomas nacionaliniu mastu Švietimo ir Kultūros ministerijos</p>

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

3 Pedagoginių stažuočių modelių alternatyvų vertinimas

Šiame skyriuje aprašomos keturios alternatyvos, vertinant, kaip atrodytų modeliai, jeigu koordinavimo atsakomybės būtų perduotos nacionaliniam koordinatoriui, aukštosioms mokykloms ir pedagogų rengimo centrams, savivaldybėms ir švietimo centrams bei mokykloms. Kiekviena alternatyva vertinama teisinės bazės suderinamumo, finansavimo, vadybiniais, kompetencijų atitikimo ir poreikio, horizontalių principų atitikimo, šalies regioninės politikos ir pedagogų rengimo švietimo ir profesinio augimo švietimo politikos aspektais.

Savivaldybių atstovai sutinka (91,2 proc. respondentų), kad pedagoginės stažuotės modelis turėtų būti įgyvendintas nacionaliniu mastu (žr. toliau esantį paveikslą). 7,7 proc. respondentų nurodė nežinantys, tačiau tai galima sieti su tuo, kad dalis savivaldybių švietimo skyrių atstovų nebuvo detaliam susipažinę su stažuotėmis arba apskritai nebuvo apie šią programą girdėję³⁶. Ateityje, įgyvendinant modelį, bus reikalinga platesnė komunikacinė sklaida apie stažuotes. Vis dėlto nepakankamas pilotinio modelio žinomumas gali būti siejamas ir su tuo, kad projektas buvo įgyvendinamas tik dalyje savivaldybių, o ir mažesnėse savivaldybėse stažuotojų poreikis gali būti mažas, kadangi dėl vykstančios optimizacijos patirtį turintys pedagogai iš mažesnių ugdymo įstaigų pereina į didesnes, tad pedagogų trūkumas susidaro ne kiekvienoje savivaldybėje.

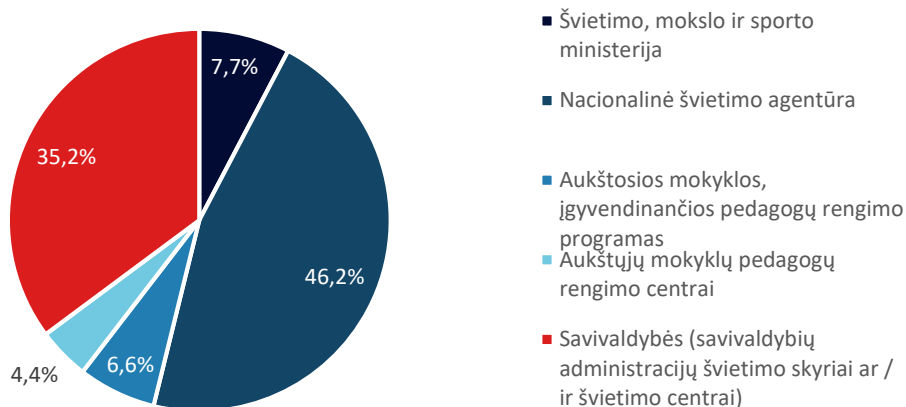
4 paveikslas. Kaip manote, ar Lietuvoje nacionaliniu mastu turėtų būti įgyvendinamos pedagoginės stažuotės? (n = 91)

Šaltinis: Tyrimo vykdytojo atlikta apklausa

Didžiausia dalis respondentų (46,2 proc.) nurodė, kad nacionaliniu koordinatoriumi turėtų tapti NŠA (žr. toliau esantį paveikslą). 35,2 proc. respondentų nurodė, kad šias funkcijas

³⁶ Remiantis interviu su aukštųjų mokyklų ir ugdymo įstaigų atstovais.

galėtų atlikti savivaldybės (jų švietimo skyriai arba švietimo centrai). Tik 11 proc. respondentų manė, kad šias funkcijas įgyvendinti galėtų aukštosios mokyklos arba jų pedagogų rengimo centrai.

5 paveikslas. Kaip manote, kuri institucija / institucijos turėtų būti atsakingos už pedagoginių stažuotės modelio koordinavimą, jeigu modelis būtų įgyvendinamas nacionaliniu mastu? (n = 91)
Šaltinis: Tyrimo vykdytojo atlikta apklausa

Toliau pateikta alternatyvų analizė, detaliau aprašanti kiekvieno modelio privalumus ir trūkumus bei kitus, aukščiau įvardintus aspektus.

3.1 ALTERNATYVA: Nacionalinio lygmens institucijos koordinuojama pedagoginė stažuotė

Nacionalinio koordinatoriaus funkcijoms ir atsakomybėms perimti siūloma Nacionalinei švietimo agentūrai (NŠA), kuri jau įgyvendina panašaus pobūdžio veiklas (susijusias su įvairių projektų koordinavimu, pedagogų kvalifikacijos kėlimu). Atsižvelgiant į tai, kad NŠA yra ŠMSM pavaldume, ŠMSM būtų suteiktos atsakomybės nustatyti finansavimo stažuotės dalyviams sąlygas, stebėti, kaip šios lėšos panaudojamos ir koreguoti pedagoginės stažuotės reglamentavimą pagal poreikį, tačiau koordinavimo funkcijos suteikiamos NŠA.

3.1.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis

Klausimai:

- Kiekvieno pedagoginės stažuotės modelio diegimo atveju, kokius reiktų keisti ir/ar papildyti Lietuvos švietimo teisės aktus, kad šie modeliai sėkmingai funkcionuotų?

LR Švietimo įstatyme yra numatytos Švietimo ir mokslo ministerijos bei jai pavaldžių institucijų įgaliojimai, bet pedagoginių stažuotės koordinavimas nėra apibrėžtas. 23 straipsnyje aprašyta pagalba mokyklai ir mokytojui ir nurodoma, kad pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas yra sudedamoji neformaliojo suaugusiųjų švietimo dalis.

Numatyta, kad pedagoginiai darbuotojai privalo tobulinti kvalifikaciją mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje ne rečiau nei kas ketverius metus, o kvalifikacijos tobulinimo veiklas įgyvendina pedagogų rengimo centrai su akredituotomis kvalifikacijos tobulinimo įstaigomis. Tad prie šių nuostatų būtų reikalinga papildomai nurodyti, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas vykdomas ir pedagoginės stažuotės būdu, o už jos koordinavimą atsakinga nacionalinė, švietimą kuruojanti agentūra (NŠA) bei pateikti nuorodą į Pedagogų rengimo reglamentą, kuriame detaliau aprašytas pedagoginės stažuotės reglamentavimas.

Taip pat Švietimo įstatymo 48 straipsnyje, kuriame aprašomi reikalavimai, keliami norint dirbti pedagogu, būtų reikalinga papildyti aprašu apie pedagoginės stažuotės atlikimo poreikį, siekiant dirbti ugdymo įstaigose. Nesiūloma keisti kvalifikacijos įgijimo aprašo, t. y., pedagogo kvalifikacijai įgyti turėtų būti taikomi tokie reikalavimai, kokie yra dabar, pavyzdžiui, pakanka įgyti atitinkamą aukštąjį išsilavinimą arba turėti numatytą pedagoginio darbo stažą, jeigu įgytas ne pedagoginis išsilavinimas ir kt. Tačiau siūloma numatyti nuostatą, kad dirbti pedagogu galima tik atlikus pedagoginę stažuotę, jeigu iki tol asmuo nebuvo įgavęs pedagogo darbo patirties (užtikrinant, kad stažuotė būtų privaloma tik naujai pradedantiems dirbti pedagogams).

Pedagogų rengimo reglamento IV skyriuje, kuriame aprašyti reikalavimai pedagoginei stažuotei, nėra apibrėžtos pagrindinės koordinuojančios institucijos funkcijos. Numatyta, kad stažuotę bendradarbiavimo pagrindais organizuoja ir įgyvendina švietimo įstaiga, kurioje įsidarbina pedagogas stažuotojas, jo pasirinktas pedagogų rengimo centras ir ar kita aukštoji mokykla, vykdanči pedagogikos krypties studijas. Taip pat numatyta, kad pedagogų rengimo centrai arba kita aukštoji mokykla koordinuoja pedagoginę stažuotę skirdama praktikos vadovą, mentorių, dalyvauja aptariant ir vertinant stažuotės rezultatus, organizuoja pedagogų ir kitų stažuotojui padedančių narių kompetencijų tobulinimą. Tad esamas reglamentavimas nurodo į pedagogų rengimo centrų ir aukštųjų mokyklų atsakomybę koordinuojant stažuotes. Dėl to reikalinga reikšmingai pakeisti aprašą, priskiriant koordinavimo funkcijas NŠA (registro valdymas, stažuotojų registravimas, iškilusių problemų sprendimas, naujų ugdymo įstaigų paieška stažuotojams, pasitraukusiems iš konkrečios ugdymo įstaigos, stažuotojų ir kitų stažuotės dalyvių informavimas apie stažuotės eigą, veiklas, stebėsenos atlikimas, refleksijų organizavimas ir kt.).

Dabartiniuose NŠA nuostatuose nėra įteisinta pedagoginių stažuotė koordinavimo funkcija. Tačiau NŠA uždaviniuose minimas švietimo įstaigų veiklos kokybės, pedagoginių darbuotojų

praktinės veiklos ir kompetencijų, mokymo priemonių ir technologinių sprendimų atitikties nustatytiems reikalavimams stebėseną ir vertinimą, metodinės konsultacinės pagalbos teikimas³⁷. Į pedagoginių darbuotojų praktinės veiklos ir kompetencijos stebėjimą bei vertinimą įeina ir pedagoginės stažuotės, tad 10.5 uždavinyje būtų reikalinga papildyti aprašą koordinavimu šalia jau numatytų stebėsenos ir vertinimo. Reikšmingi funkcijų pokyčiai taip pat nebūtų reikalingi – 11.18 punkte jau numatytas mokytojų ir švietimo pagalbą teikiančių specialistų kvalifikacijos tobulinimo organizavimas, todėl tik būtų galima patikslinti ir papildyti pedagoginės stažuotės koordinavimo veiklomis. Įgyvendinant pedagogines stažuotes, koordinuojamas nacionalinio koordinatoriaus, svarbu tikslus ir aiškus stažuotės dalyvių duomenų registravimas. Nacionalinis koordinatorius naudotų stebėseną siekiant įvertinti stažuotėjų kokybę ir naudą stažuotėjų dalyviams, kad prireikus būtų galima imtis atitinkamų veiksmų. Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro valdymas, žinybinių registrų ir valstybės informacinės sistemos steigimas ir valdymas reglamentuojamas Švietimo ir mokslo ministerijos. Šiuo metu, kaip numato LR Švietimo įstatymas, studijų, mokymo programų ir kvalifikacijos registre registruojamos formaliojo švietimo programos, kvalifikacijos, neformaliojo profesinio mokymo programos ar jų moduliai bei profesiniai standartai. Švietimo valdymo informacinė sistema yra valstybės informacinė sistema, skirta teikti duomenis ir informaciją, reikalingą švietimo subjektams analizuoti ir vertinti švietimo būklę įvairiais aspektais, prognozuoti švietimo kaitą, priimti duomenimis pagrįstus sprendimus ir vykdyti švietimo kokybę laiduojantį valdymą. Taip pat pedagogų registras, valdomas Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos, o tvarkomas įvairių formalių ir neformalių ugdymo įstaigų ir NŠA, yra skirtas registruoti nuostatuose numatytus objektus, rinkti, kaupti, sisteminti, saugoti ir teikti duomenis bei dokumentus. Kadangi švietimo įstatyme jau numatyti Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliojimai valdant švietimo registrą, papildomai nereikėtų keisti ar pildyti įstatymo šiuo aspektu.

3.1.2 Finansinių šaltinių vertinimas

Klausimai:

- Iš kokių šaltinių ir kas turėtų apmokėti už pedagoginę stažuotę?
- Kaip turėtų vykti šis apmokėjimas (kaip turėtų judėti finansiniai srautai)?

³⁷ Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-852 Nacionalinės švietimo agentūros nuostatai, uždavinys 10.5

Šios alternatyvos atveju pedagoginės stažuotės būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto, skiriant kiekvienam stažuotojui vienodą fiksuotą sumą, kuri nepriklauso nuo pasirinktos mokyklos ar savivaldybės (tačiau gali skirtis priklausomai nuo krūvio). Savivaldybės turėtų teisę skirti papildomą finansavimą, jeigu identifikuotų poreikį. Į šį krepšelį galėtų įeiti išlaidos mokymams, konferencijoms, kitoms kompetencijos tobulinimo veikloms. O iš ugdymo lėšų – krepšelio numatomos išlaidos stažuotojo atlygiui (visoje šalyje būtų mokamas vienodas fiksuotas atlyginimas, kurį nustatytų nacionalinis koordinatorius) ir mentoriaus atlygiui už jo skiriamą laiką stažuotojui. Finansavimas būtų skiriamas ir valstybinėms, ir privačioms mokykloms ar viešosioms įstaigoms, kuriose dirba pradedantieji mokytojai. Stažuotės krepšelis turėtų būti skirtas kiekvienam stažuotojui ir sekti paskui jį į bet kokią pasirinktą ugdymo įstaigą. Už šių lėšų panaudojimą būtų atsakinga ugdymo įstaigos administracija.

Siekiant spręsti mokytojų trūkumo problemas nacionaliniu mastu stažuotojams, pasirinkusiems stažuotis ir pasilikti dirbti savivaldybėje (ne didmiestyje), kurioje itin trūksta tam tikrų dalykų mokytojų, galima skirti papildomą išmoką / stipendiją iš savivaldybės biudžeto, kuri būtų pradėta mokėti mokytojui baigus atlikti stažuotę ir pasilikus dirbti. Naujų pedagogų poreikį nustatytų NŠA kartu su savivaldybėmis pagal stažuotojų pasirinkimus registruojantis į stažuotes, jeigu toks registracijos būdas būtų pasirinktas (tie stažuotojai, kurie nurodytų, kad neturi preferencijų dėl savivaldybių ir gali atlikti stažuotę bet kur, gautų papildomą priedą).

Ieškant finansinių resursų siūloma apsvarstyti galimybę atsisakyti skatinamųjų stipendijų studentams, stojantiems į pedagogikos studijas ir šias lėšas persikirstyti stažuotojams. Ribotas skatinamųjų stipendijų poveikis buvo nustatytas interviu³⁸ su universitetų atstovais metu. Stipendijų poveikis minimalus, o papildomos išmokos stažuotojams galėtų prisidėti prie didesnės pedagogikos studijas baigusių asmenų pasilikimo dirbti mokyklose dalies.

Iki šiol pilotinio modelio veikla 2.1 „Pedagoginės stažuotės išbandymas“ buvo finansuojama pagal projektą „Tęsk“ pagal Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 9 prioritetą „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“. Vienas iš šio projekto kokybinių tikslų - visoje šalyje įdiegtas pradedančiųjų pedagogų stažuotės mechanizmas, tad užbaigus projektą nebeturėtų būti naudojamas ES finansavimas. Valstybinis arba regioninis finansavimas taip pat taikomas analizuotose užsienio valstybėse.

³⁸ Interviu respondentų sąrašas pateikiamas 2 priede.

3.1.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas

Klausimai:

- Kas ir kaip turėtų inicijuoti, organizuoti, koordinuoti, įgyvendinti pedagoginės stažuotės atlikimą, vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną ir kokybės vertinimą?
- Kokios turėtų būti pedagoginės stažuotės dalyvių funkcijos ir atsakomybės? (Apibrėžti pedagoginės stažuotės dalyvių kiekviename modelyje funkcijas ir atsakomybes).

Šioje alternatyvoje dalyviams tenkančios atsakomybės ir funkcijos pateikiamos toliau esančioje lentelėje. Kadangi nacionalinio koordinatoriaus alternatyvoje pedagoginės stažuotės koordinuojamos centralizuotai, savivaldybių lygmuo tampa mažiau reikšmingas, tačiau vis tiek nustatomos svarbios atsakomybės, susijusios su problemų sprendimu ir asistavimu nacionaliniam koordinatoriui. Siekiant įgyvendinti koordinatoriaus funkcijas, NŠA būtų reikalingi papildomi žmogiškieji ir finansiniai resursai.

9 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės nacionalinio koordinatoriaus alternatyvos modelyje

Vaidmuo	Atsakomybės
Stazuotojas	<ul style="list-style-type: none"> • Vesti pamokas ne daugiau kaip 18 valandų per savaitę • Reguliariai dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose • Bent 80 proc. savo laiko skiria pamokoms vesti, o likusį – kompetencijoms įgyti • Pildyti stažuotės ataskaitą • Dalyvauja mokymuose • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda stazuotojui parengti stažuotės planą • Stebi ir vertina stažuotės plano įgyvendinimą, su mokyklos direktoriumi pildo stazuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą • Dalyvauja stazuotojo vedamose pamokose • Dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo mokymuose • Stazuotojui teikia informaciją ir patarimus įvairiais profesiniais klausimais • Teikia siūlymus stazuotojui dėl jam aktualių konferencijų, programų ar kitų renginių • Stazuotojui padeda pasiruošti pamokų vedimui ir kitoms papildomoms veikloms • Palaiko stazuotojo idėjas ir pasiūlymus, padeda juos įgyvendinti

	<ul style="list-style-type: none"> • Užtikrina sklandų stažuotojo ir kitų kolegų, tėvų/globėjų bendradarbiavimą • Palaikyti ryšį su stažuotojo savivaldybės atstovu stažuotės klausimais • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria mentorių stažuotojui, taip užtikrina dalykinę ir didaktinę pagalbą • Tvirtina stažuotės planą • Užtikrina tinkamas darbo sąlygas (patalpas, įrangą ir kt.) • Sudaro sąlygas tobulinti kvalifikaciją • Sudaro darbo sutartį su stažuotoju
Universitetas arba pedagogų rengimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria stažuotės vadovą, kuris konsultuoja stažuotę atliekantį pedagogą, mentorių ar kitus švietimo įstaigos bendruomenės narius • Stažuotės vadovas supažindina mentorių ir stažuotoją su naujausiais mokslo atradimais, naujais mokymo metodais ir teikia kitą mokslinę informaciją • Stažuotės vadovas vertina stažuotės rezultatus, stažuotės plano įgyvendinimą • Vadovaudamasis pedagoginės stažuotės planu, stažuotės vadovas teikia siūlymus stažuotojui dėl kompetencijos tobulinimo veiklų.
Švietimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkauja padedant stažuotojui surasti mentorių, jeigu mokykloje ar toje savivaldybėje nėra tinkamo • Padeda nacionaliniam koordinatoriui identifikuoti poreikius dėl mokymų, reikalingų pradedantiesiems pedagogams
Savivaldybės	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria papildomą finansavimą stažuotojams (pagal poreikį ir galimybes)
Nacionalinė švietimo agentūra	<ul style="list-style-type: none"> • Valdo pedagogų registrą • Registruoja stažuotojus • Inicijuoja, organizuoja, koordinuoja stažuotes, skatina pratęsti nutrauktas stažuotes ir suranda kitą tinkamą ugdymo įstaigą • Bendradarbiaujant su universitetais supažindintų stažuotės dalyvių su stažuotės tvarka, uždaviniais, tikslais ir kita pradedantiesiems reikalinga informacija • Organizuoja mokymus stažuotojams ir mentoriams • Organizuoja užsienio stažuotes mentoriams • Informuoja stažuotojus apie jų įsipareigojimus stažuotės metu, gina jų interesus bei konsultuoja mentorius ir ugdymo įstaigos administraciją • Atlieka stažuotės stebėseną ir kokybės vertinimą • Organizuoja refleksijas

- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
- Pagal poreikį koreguoja pedagoginės stažuotės reglamentavimą
 - Nustato stažuotės finansavimą (krepšelio sandarą) stažuotojams ir mentoriams ir jį skirsto savivaldybėms

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

Remiantis užsienio patirtimis ir vykdomo pilotinio modelio projekto „Tęsk“ patirtimi, nacionalinio koordinatoriaus alternatyvos atveju koordinavimo atsakomybės turėtų būti perduotos Nacionalinei švietimo agentūrai (toliau – NŠA), kuri jau pilotinio modelio išbandymo metu prisideda prie stažuočių koordinavimo. Toliau aprašomos galimos nacionalinio koordinatoriaus atsakomybės:

Stazuočių inicijavimas, organizavimas ir koordinavimas:

- NŠA valdytų pedagogų registrą, turėtų prieinamą informaciją apie visoje Lietuvoje esančius stažuotojus ir mentorius ir \ turėtų informaciją ir apie jau baigusius mokyti mokytojus, kai tam tikrų dalykų mokytojų trūktų tam tikrose mokyklose ar savivaldybėse; galėtų tarpininkauti surandant mentorius, kai konkreti mokykla ar savivaldybė jų pati pasiūlyti negali;
- stažuotojui pasitraukus iš ugdymo institucijos ir stažuotei nutrūkus, NŠA galėtų paskatinti jaunuosius mokytojus pabandyti atlikti stažuotę kitoje ugdymo įstaigoje (ir ją surasti kontaktuojant su ugdymo įstaigomis);
- NŠA supažindintų su pedagoginių stažuočių tvarka naujus dalyvius, informuotų apie dalyvių atsakomybes ir funkcijas, padėtų ginti dalyvių interesus;
- NŠA būtų pagrindinis kontaktinis centras, leidžiantis stažuočių dalyviams rasti vieniems kitus;

Stazuočių stebėseną ir kokybės vertinimas:

- NŠA vertintų stažuočių pasiekimus ir rezultatus nacionaliniu mastu atsižvelgiant į stažuotojų teikiamas ataskaitas;
- NŠA sektų statistiką apie stažuotojų įsidarbinimą ir pasilikimą dirbti / iškritimą iš ugdymo įstaigų;
- atsižvelgiant į stažuočių dalyvių pastabas galėtų teikti pasiūlymus ŠMSM dėl stažuotės įgyvendinimo reglamentavimo tobulinimo;
- stebi ir kontroliuoja lėšų panaudojimą (NŠA už lėšų panaudojimą atsiskaito mokyklos).

Sklandžiam stažuotė organizavimui reikalingas patikimas ir nuolat atnaujinamas pedagogų registras, kuriame būtų stažuotojų, mentorių ir potencialių stažuotojų sąrašas, darbo vieta ir kita reikalinga informacija, kuria siūloma papildyti esamą pedagogų registrą. Interviu metu identifikuota, kad esamas pedagogų registras nėra patikimas, nėra nuolatinių ir nuoseklių duomenų dėl stažuotojų, todėl reikalinga jį tobulinti, kadangi centralizuotas registro valdymas ir informacijos prieiga yra vienas iš pagrindinių nacionalinio koordinatoriaus alternatyvos privalumų. Sėkmingam stažuotė organizavimui taip pat reikalinga rinkti informaciją apie pradedančiųjų pedagogų bakalauro baigiamuosiuose darbuose pateiktą refleksiją dėl trūkstančių ir pageidautinų papildomų kompetencijų. Tai padėtų stažuotojams geriau pasirinkti mentorius ir susidaryti stažuotės planą.

Atsižvelgiant į nedidelį kasmet paruošiamų naujų pedagogų skaičių, numatytoms funkcijoms atlikti reikšmingų pokyčių resursų atžvilgiu neturėtų reikėti. Kai kurių interviu respondentų manymu, turėtų pakakti ir 1 ar 2 papildomų etatų. Lyginant su kitomis alternatyvomis, kai administracinės atsakomybės būtų paskirstomos per kelias institucijas (pavyzdžiui, universitetus) ar kelias dešimtis institucijų (pavyzdžiui, švietimo centrams), nacionalinio koordinatoriaus alternatyvoje papildomų žmogiškųjų resursų poreikis būtų santykinai nedidelis.

Siūloma sukurti vieningą virtualią aplinką, kurioje galėtų bendrauti visi stažuotė dalyviai, per šią aplinką galėtų vykti ir stažuotojų registracija, būti talpinama svarbiausia informacija apie numatomus mokymus, seminarus, refleksijų datas ir kt. Vienos virtualios aplinkos sukūrimas būtų naudingas ir pasirinkus kitus stažuotės koordinavimo modelius, pavyzdžiui, jeigu tai atliktų aukštosios mokyklos arba švietimo centrai. Virtuali aplinka galėtų būti pritaikyta visų dalyvių poreikiams, įskaitant į kasdienes darbus kaip stažuotojo refleksijos pildymą, čia galėtų būti talpinami ir prieinami stažuotės planai, stebima jų įgyvendinimo pažanga. Ši aplinka taip pat galėtų padėti NŠA atlikti stebėseną. Aplinkoje galėtų būti patalpinami ir kasmetiniai stažuotė rezultatai, statistika, supervizijų išvados ir kt.

3.1.4 Komunikacijos vertinimas

Klausimai:

- Kaip (įskaitant ir informacijos turinį bei srautus) turėtų vykti komunikacija tarp visų pedagoginės stažuotės įgyvendinimo dalyvių?

Pedagogų registre, kurį valdo ŠMSM, renkama ir talpinama informacija apie pedagogus. Registro tvarkytojai – visų lygmenų ugdymo įstaigos, mokslo ir švietimo institucijos bei

NŠA³⁹. Šios alternatyvos atveju NŠA surinktų registre esančius duomenis ir pagal turimą informaciją kvieštų stažuotčių dalyvius. Registruotis gali tiek mokyklos, tiek patys stažuotojai. Kadangi šios alternatyvos atveju pateiktas siūlymas papildomai skatintų stažuotojus, pasirinkusius nepopuliarias savivaldybes, pageidautina, kad registruotūsi patys stažuotojai ir nurodytų ne tik pageidavimus dėl mentoriaus, aukštosios mokyklos, bet ir nurodytų informaciją apie savo turimas kompetencijas bei kokių trūksta.

NŠA informuotų stažuotojus tiesiogiai apie mokyklas, kurios išreiškė poreikį turėti stažuotojų. Į NŠA galėtų kreiptis ir stažuotojai, kurie nutraukė stažuotes konkrečioje ugdymo įstaigoje, o NŠA turėdama prieigą prie pedagogų registro, galėtų stebėti, kurie stažuotojai iškrenta ir pasiūlyti pratęsti stažuotę kitoje įstaigoje.

Aukštųjų mokyklų, rengiančių pedagogus, atstovai tiesiogiai komunikuoja su stažuotojais perduodant naujausią mokslinę dalykinę ir didaktinę informaciją bei bendrauja vertinant stažuotojo veiklos ataskaitą. Veiklos ataskaitas stažuotojas teiktų savo mentoriui, stažuotės vadovui ir mokyklos vadovui.

3.1.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvose numatytų organizatorių ir vykdytojų profesinės kompetencijos yra pakankamos jiems priskirtoms pareigoms ir funkcijoms atlikti?
- Jei nepakankamos, tai kokių profesinių kompetencijų jiems reiktų įgyti papildomai?

Šioje alternatyvoje stažuotės organizatorių ir vykdytojų funkcijos paskirstytos taip, kad geriausiai atitiktų jų turimas kompetencijas. Organizatorius NŠA pilotinio projekto metu atliko pagrindinio koordinatoriaus vaidmenį bendradarbiaujant su kitomis švietimo įstaigomis. NŠA nuostatose taip pat numatytos funkcijos apima įvairių veiklų organizavimą ir koordinavimą bei stebėseną ir vertinimą, administruoja švietimo registrus, todėl organizacijos viduje sukauptos reikalingos kompetencijos. Tačiau pradėjus įgyvendinti pedagoginės stažuotės modelį nacionaliniu mastu reikės papildomų žmogiškųjų išteklių.

Pedagogus rengiančių aukštojo mokslo įstaigų vaidmuo veiklos alternatyvoje sukonzentruotas į pedagogikos turinį, todėl nereikalauja papildomų vadybinių, organizacinių kompetencijų, kurių šioms įstaigoms gali trūkti (kaip nustatyta interviu su universitetų atstovais metu).

³⁹ Pedagogų registras. Prieiga per internetą: <https://pr-info.emokykla.lt/registra>

Savivaldybėms nustatytas tarpininko vaidmuo taip pat geriausiai išnaudoja turimas kompetencijas renkant informaciją ir administruojant ugdymo įstaigas konkrečioje geografinėje vietovėje.

3.1.6 Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvos dera su lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principais?

Visų alternatyvų atveju nei teisės aktuose, nei kituose dokumentuose nebūtų numatyti apribojimai lyties, amžiaus ar kitais atžvilgiais, būtų remiamasi tik formaliais kriterijais, taikomais stažuotojams, tokiais kaip įgyta pedagogo kvalifikacija aukštojo mokslo įstaigoje, nedalyvavimas tokioje programoje anksčiau ir kt. Siūloma renkantis mentorius įtraukti į galimų asmenų sąrašus ir pensinio amžiaus asmenis, kurie galėtų dalintis savo įgyta ilgamete patirtimi net ir nebedirbdami mokykloje ir gauti už tai papildomą atlygį. Taip būtų užtikrinama, kad vyresnio amžiaus mokytojai nejaustų konkurencijos ir grėsmės dėl savo darbo vietos ir būtų suinteresuoti padėti stažuotojams.

Nacionalinio koordinatoriaus alternatyva galėtų geriausiai užtikrinti nediskriminavimo principus, kadangi tokioje sistemoje mažiausios galimybės pasireikšti asmeniškumams, dėl didelės stažuotojų aprėpties būtų galima vadovautis tik objektyviais kriterijais.

3.1.7 Atitikimas šalies regioninei politikai

Klausimai:

- Kokios pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo galimybės skirtingo tipo savivaldybėse (miestų, didžiųjų kaimiškų, žiedinių ir mažųjų)?
- Kaip kiekviena alternatyva prisideda/neprisideda prie regioninės politikos plėtros?

Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje orientuojamasi į regioninę bei savivaldybių plėtrą dėl kiekvienos savivaldybės unikalių probleminių sričių ir galimybių jas spręsti. Nepaisant to, atliekama išsami ne tik savivaldybių ir regionų esamos būklės analizė, bet ir valstybiniu lygmeniu žvelgiama, kaip būtų galima spręsti kylančias problemas, identifikuojant savivaldybių skirtumus. Nacionalinio pedagoginių stažuotčių koordinatoriaus privalumas, jog matomas visų regionų švietimo politikos įgyvendinimo lygis, taip užtikrinant, kad būtų laikomasi regioninės politikos, o prireikus teikiama reikalinga pagalba. Nacionalinis koordinatorius, matydamas savivaldybių netolygumus (stažuotojų ir mentorių

trūkumą/perviršį), gali spręsti ar pasiūlyti sprendimo būdų savivaldybėms, taip užtikrindamas, jog švietimo sistemos plėtra Lietuvoje būtų vykdoma tolygiai ir vienodai. Prie regioninės politikos plėtos prisidėtų kompleksinės priemonės, sistemingai taikomos mokyklų stiprinimui, regionų atskirties mažinimui (pedagoginių stažuotčių įgyvendinimas, švietimo įstaigų vadovų kompetencijų tobulinimas ir kt.).

3.1.8 Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu

Klausimai:

- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva dera su pedagogų rengimo ir profesinio augimo vykdoma švietimo politika šalyje?
- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva prisideda prie pagrindinio stažuotės siekio – plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą?

Visos alternatyvos, nepriklausomai nuo koordinatoriaus, turi pagrindinį tikslą padėti plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas bei sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę. Prie šių tikslų prisidėti (arba trukdyti jų pasiekti) gali bendri modelio privalumai ir trūkumai, kurie pateikti toliau esančioje lentelėje.

Alternatyvos privalumai ir trūkumai

 Privalumai	 Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> • Centralizuota prieiga prie pedagogų registro ir duomenų, susijusių su stažuotojais • Išlaikoma vieninga pedagoginės stažuotės samprata • Galima nuosekli ir vieninga komunikacija (tarp koordinatoriaus ir stažuotės dalyvių) • Užtikrinamas horizontaliųjų principų laikymasis • Šiame modelyje funkcijos ir atsakomybės paskirstytos atsižvelgiant į kiekvieno stažuotės dalyvio kompetencijas ir papildomų kompetencijų įgijimo poreikis stažuotės dalyviams būtų minimalus 	<ul style="list-style-type: none"> • Dėl biurokratinio mechanizmo (valdomo „iš viršaus“) išskylanti rizika dėl pernelyg didelio formalizavimo, mažesnio poveikio mokyklos bendruomenės kultūrai • Mažesnės galimybės atsižvelgti į individualius stažuotojų poreikius • Žmogiškųjų ir finansinių išteklių trūkumas numatytoms funkcijoms įgyvendinti • Mažesnis pedagoginės stažuotės žinomumas tarp vietinės valdžios atstovų

<ul style="list-style-type: none"> • Alternatyvai įgyvendinti nereikėtų reikšmingų teisinio reglamentavimo pokyčių • Centralizuotai valdomos lėšos (skirstoma pagal vieningą aprašą, skaidriau, nuosekliau) • Vienodų sąlygų sudarymas visiems, mažesnė diskriminavimo, konkuravimo su vyresniais, mokykloje ilgą laiką dirbančiais kolegomis tikimybė • Centralizuota paskatų sistema spręsti mokytojų trūkumo problemas • Prasmingai papildytų kitas koordinuojamas iniciatyvas, skirtas naujiems / dirbantiems švietimo įstaigų vadovams ir kt. 	
---	--

3.2 ALTERNATYVA: Aukštųjų mokyklų ir pedagogų rengimo centrų koordinuojama pedagoginė stažuotė

Šia alternatyva siūloma perduoti pedagoginės stažuotės koordinavimo funkcijas aukštosioms mokykloms ir pedagogų rengimo centrams, taip padedant užtikrinti pedagogų studijų tąsą, kad papildomos dalykinės ir didaktinės kompetencijos būtų įgyjamos su aukštųjų mokykla pagalba ne tik studijų metu, bet ir po jų. Tokio pobūdžio stažuotė koordinavimas prisidėtų prie abipusės naudos stažuotojams ir aukštosioms mokykloms dėl praktinių ir teorinių žinių keitimosi, naujausių pedagoginių inovacijų diegimo ugdymo įstaigose ir kitų aspektų, kurie aprašyti šiame skyriuje.

3.2.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis

Klausimai:

- Kiekvieno pedagoginės stažuotės modelio diegimo atveju, kokius reiktų keisti ir/ar papildyti Lietuvos švietimo teisės aktus, kad šie modeliai sėkmingai funkcionuotų?

LR švietimo įstatymo 23 straipsnyje, kuriame aprašyta pagalba mokyklai ir mokytojui, numatyta, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklas įgyvendina pedagogų rengimo centrai su akredituotomis kvalifikacijos tobulinimo įstaigomis. Reikalinga papildyti, kad pedagogų rengimo centrai ir kitos aukštosios mokyklos, vykdančios pedagogų rengimo programas taip pat koordinuoja ir pedagogines stažuotes. 48 straipsnyje, kuriame aprašomi

reikalavimai, keliami norint dirbti pedagogu, būtų reikalinga papildyti aprašu apie pedagoginės stažuotės atlikimo poreikį, siekiant dirbti ugdymo įstaigose (kaip minėta nagrinėjant 1-ąją alternatyvą).

Pedagogų rengimo reglamento IV skyriuje jau numatyta, kad pedagogų rengimo centrai arba kita aukštoji mokykla koordinuoja pedagoginę stažuotę skirdama praktikos vadovą, mentorių, dalyvauja aptariant ir vertinant stažuotės rezultatus, organizuoja pedagogų ir kitų stažuotojui padedančių narių kompetencijų tobulinimą. Šį reglamento skyrių galima papildyti pedagogų rengimo centrams ar aukštosioms mokykloms, vykdančioms pedagogų rengimo programas, priskiriant ir papildomas funkcijas, kaip aprašyta 10 lentelėje. Tačiau galima teigti, kad aukštųjų mokyklų ir pedagogų rengimo centrų, kaip pagrindinio koordinatoriaus funkcijų priskyrimui nereikalingi reikšmingi pokyčiai pedagogų rengimo reglamente ir yra sudarytos palankios teisinės sąlygos pedagoginės stažuotės koordinavimui. Reikalingą aukštųjų mokyklų ir / ar pedagogų rengimo centrų įsitraukimą suponuoja ir V skyriuje, kuriame aprašyti pedagogų profesinio augimo būdai, nuostata, kuri nurodo, jog pradėjęs profesinę karjerą pedagogas privalo plėtoti ir gilinti profesines kompetencijas pasirinkdamas profesinio augimo būdus ir numatomas papildomas studijų poreikis.

LR Mokslo ir studijų įstatymas reglamentuoja aukštųjų mokyklų tikslus, atsakomybes ir teises. Įstatyme numatytos aukštųjų mokyklų pareigos apima tik studijų metu vykdomas veiklas. Aukštosios mokyklos valdymas susideda iš tarybos ir senato (akademinės tarybos) bei rektorius (direktorius). Valstybinių aukštųjų mokyklų taryba nustato lėšų ir turto naudojimo tvarką, svarsto ir tvirtina svarbiausius su tuo susijusius sprendimus. Valstybinės aukštosios mokyklos senatas (akademinė taryba) rūpinasi mokyklos turiniu: tvirtina studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros planus, vertina rezultatyvumą ir kokybės lygį. Taip pat, vertina ir tvirtina mokslo darbuotojų pareigybių kvalifikacinius reikalavimus, nustato atestavimo tvarką. Pedagoginių stažuotėlių koordinavimo klausimu koordinuojančiose aukštosiose mokyklose turėtų būti steigiami / reorganizuojami struktūriniai padaliniai (stažuotėlių, praktikų centrai), jų funkcijas ir atsakomybes turėtų nustatyti aukštųjų mokyklų valdymo organai (vadovaujantis aukštųjų mokyklų autonomija).). Atsižvelgiant į santykinai nedidelį naujų stažuotojų kiekį papildomų padalinių steigimo gali ir nereikėti, funkcijas numatant pedagogus rengiančioms aukštosioms mokykloms, juose dirbantiems kvalifikacijos tobulinimo organizavimo / praktikų organizavimo darbuotojams (kiekvienoje aukštojoje mokykloje galimai reikėtų iki 0,5-1 etato).

Atitinkamos struktūros, koordinuojančios pedagoginių stažuotių įgyvendinimą, atsakomybės turėtų būti reglamentuotos konkrečiau ir plačiau, įtraukiant ir pedagogų rengimo centrų atsakomybių aprašą. Taip pat, reikia praplėsti pedagoginių stažuotių stebėjimą, duomenų rinkimą ir vertinimo reikalavimus. Atsižvelgiant į numatytas funkcijas, joms atlikti būtų reikalingas papildomas finansavimas ir žmogiškieji resursai.

3.2.2 Finansinių šaltinių vertinimas

Klausimai:

- Iš kokių šaltinių ir kas turėtų apmokėti už pedagoginę stažuotę?
- Kaip turėtų vykti šis apmokėjimas (kaip turėtų judėti finansiniai srautai)?

Pedagogų rengimo reglamentas numato, kad pedagoginė stažuotė yra etapas, kuris prasideda po studijų baigimo – t. y. įgijus pedagogo kvalifikaciją. Lėšos, skiriamos aukštosioms mokykloms – studijų krepšelis – panaudojamos studijų procese (pedagogo kvalifikacijai įgyti). Finansavimas pedagoginių stažuotių įgyvendinimui, koordinuojant aukštosioms mokykloms, galėtų būti skiriamas iš valstybės biudžeto tikslinio finansavimo forma pagal atskirą ŠMSM finansavimo priemonę ir patvirtintą tvarką. Aukštosios mokyklos, suformavusios stažuotojų grupę, turėtų teikti paraišką ŠMSM ir gauti finansavimą pedagoginėms stažuotėms koordinuoti ir įgyvendinti. Gautas lėšas aukštosios mokyklos administruoja nustatyta tvarka – mokymams, stažuotių vadovams, mentoriams. Už tikslinių lėšų panaudojimą atsiskaito ministerijai.

3.2.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas

Klausimai:

- Kokios turėtų būti pedagoginės stažuotės dalyvių funkcijos ir atsakomybės? (Apibrėžti pedagoginės stažuotės dalyvių kiekviename modelyje funkcijas ir atsakomybes).
- Kas ir kaip turėtų inicijuoti, organizuoti, koordinuoti, įgyvendinti pedagoginės stažuotės atlikimą, vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną ir kokybės vertinimą?

Koordinavimo funkcijos perdavimas aukštosioms mokykloms ir pedagoginiams centrams būtų pedagogų rengimo proceso tąsa, kadangi jis nesibaigtų ties aukštosios mokyklos baigimu, o būtų tęsiamas ir ugdymo įstaigoje. Aukštųjų mokyklų atveju būtų pasiekama abipusė nauda – stažuotojas gautų metodinę, teorinę pagalbą, o aukštųjų mokyklų atstovai matytų, kaip perduotos žinios absolventui padeda įsitvirtinti darbo vietoje, kur suteiktos žinios

nesutampa su praktika, kokių kompetencijų dar trūksta pedagogikos absolventams. Tai sudarytų palankias sąlygas ir pedagogų rengimo programų atnaujinimui.

Toliau pateikiamos stažuotės dalyvių atsakomybės ir funkcijos.

10 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės aukštųjų mokyklų ir pedagogų rengimo centrų koordinatoriaus alternatyvos modelyje

Vaidmuo	Atsakomybės
Stazuotojas	<ul style="list-style-type: none"> • Vesti pamokas ne daugiau kaip 18 valandų per savaitę • Reguliariai dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose • Bent 80 proc. savo laiko skiria pamokoms vesti, o likusį – kompetencijoms įgyti • Pildyti stažuotės įgyvendinimo vertinimą • Dalyvauja mokymuose • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda stazuotojui parengti stažuotės planą • Stebi ir vertina stažuotės plano įgyvendinimą, su mokyklos direktoriumi pildo stazuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą • Dalyvauja stazuotojo vedamose pamokose • Dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo mokymuose • Stazuotojui teikia informaciją ir patarimus įvairiais profesiniais klausimais • Stazuotojui padeda pasiruošti pamokų vedimui ir kitoms papildomoms veikloms • Palaiko stazuotojo idėjas ir pasiūlymus, padeda juos įgyvendinti • Užtikrina sklandų stazuotojo ir kitų kolegų, tėvų/globėjų bendradarbiavimą • Palaikyti ryšį su stazuotojo savivaldybės atstovu stažuotės klausimais • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria mentorių stazuotojui, taip užtikrina dalykinę ir didaktinę pagalbą • Tvirtina stažuotės planą • Užtikrina tinkamas darbo sąlygas (patalpas, įrangą ir kt.) • Sudaro sąlygas tobulinti kvalifikaciją • Sudaro darbo sutartį su stazuotoju • Atsižvelgdami į stazuotojo specializaciją ir poreikius, parenka mentorių • Organizuoja kvalifikacijos tobulinimo mokymus ugdymo įstaigų bendruomenėms
Universitetas arba pedagogų rengimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Turi prieigą ir tvarko pedagogų registro duomenis • Registruoja stazuotojus

- Inicijuoja, organizuoja, koordinuoja stažuotes, skatina pratęsti nutrauktas stažuotes ir suranda kitą tinkamą ugdymo įstaigą
- Bendradarbiaujant su ugdymo įstaigomis supažindintų stažuotės dalyvių su stažuotės tvarka, uždaviniais, tikslais ir kita pradedantiesiems reikalinga informacija
- Organizuoja mokymus stažuotojams ir mentoriams
- Organizuoja užsienio stažuotes mentoriams
- Informuoja stažuotojus apie jų įsipareigojimus praktikos metu, gina jų interesus bei konsultuoja mentorius ir ugdymo įstaigos administraciją
- Padeda stažuotojui pasirengti stažuotės planą ir jį tvirtina
- Vertina stažuotės rezultatus, stažuotės plano įgyvendinimą
- Skiria praktikos vadovą, kuris konsultuoja stažuotę atliekantį pedagogą, mentorius ar kitus švietimo įstaigos bendruomenės narius
- Dalyvauja aptariant, vertinant tarpinius stažuotės rezultatus
- Universiteto dėstytojai palaiko ryšius su stažuotojais, mentoriais ir mokyklos direktoriumi, o prireikus suteikia konsultacijas
- Supažindina mentorių ir stažuotoją su naujausiais mokslo atradimais, naujais mokymo metodais ir teikia kitą mokslinę informaciją
- Vadovaudamasis pedagoginės stažuotės programa organizuoja stažuotę atliekančio pedagogo ar (ir) kitų pedagogui stažuotojui padedančių bendruomenės narių kompetencijos tobulinimą
- Organizuoja refleksijas

Švietimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkauja padedant stažuotojui surasti mentorių, jeigu mokykloje ar toje savivaldybėje nėra tinkamo • Padeda koordinatoriui identifikuoti poreikius dėl mokymų, reikalingų pradedantiesiems pedagogams •
Savivaldybės	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria papildomą finansavimą stažuotojams (pagal poreikį ir galimybes)
Nacionalinė švietimo agentūra	<ul style="list-style-type: none"> • Atlieka stebėseną ir kokybės vertinimą
Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	<ul style="list-style-type: none"> • Pagal poreikį koreguoja pedagoginės stažuotės reglamentavimą • Nustato stažuotės finansavimą (krepšelio sandarą) stažuotojams ir mentoriams ir jį skirsto savivaldybėms

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

Kaip nurodė aukštųjų mokyklų atstovai, administracinių funkcijų perdavimas šioms įstaigoms nebūtų optimalus efektyvumo atžvilgiu, tačiau dėl administracinių funkcijų prisiėmimo abejojo tik mažuma kalbintų universitetų atstovų. Dauguma respondentų mano, kad galėtų būti sutaupyti valstybės resursai paskirstant funkcijas tarp aukštųjų mokyklų. Yra tikimybė, kad kiekviena aukštoji mokykla gali organizuoti stažuotes skirtingai, nors ir būtų numatyti

vienodi principai. Tai galėtų sudaryti papildomas sąlygas stažuoočių kokybės netolygumams, tačiau labiausiai stažuotės kokybė priklauso nuo ugdymo įstaigos bendruomenės įsitraukimo (mentorius, mokyklos administracijos ir kt.). Aukštųjų mokyklų priskyrimas turėtų būti laisvas – stažuotojams turėtų būti suteikta galimybė pasirinkti bet kurią aukštąją mokyklą nepriklausomai nuo to, kurios institucijos absolventas stažuotojas yra. Tai sudarytų sąlygas stažuotojams įgauti skirtingų mokymo patirčių. Stažuotojas pats pasirinktų aukštąją mokyklą, kuri jam padėtų tobulėti ne tik praktiniame, bet ir teoriniame lygmenyje. Interviu metu identifikuota, kad aukštųjų mokyklų vaidmuo itin svarbus stažuotojui padedant jaustis savarankiškai ugdymo įstaigoje ir taikyti inovacijas. Paliekant stažuotoją tik ugdymo įstaigos atsakomybei, susidarytų rizika, kad stažuotojas būtų supažindintas tik su toje ugdymo įstaigoje vyraujančiomis praktikomis, neparemtomis naujovėmis, o ugdymo įstaigos atstovai nepakankamai įvertintų stažuotojo iniciatyvą taikant naujus metodus. Stažuotojas galėtų pats pasirinkti, kuri aukštoji mokykla galėtų padėti kaip tarpininkas arba pagalbininkas ir suteikti paramą bei motyvaciją keisti ugdymo įstaigoje nusistovėjusias taisykles.

Nors koordinavimo funkcijos būtų perduotos aukštosioms mokykloms, siūloma stebėseną atlikti centralizuotu būdu (tokią funkciją suteikti NŠA), kadangi ši institucija jau atlieka stebėsenos funkcijas kitose švietimo veiklose bei būtų patenkinamas poreikis turėti instituciją, kur patenka visa apibendrinta informacija, leidžianti įvertinti stažuotės įgyvendinimo situaciją nacionaliniu mastu.

3.2.4 Komunikacijos vertinimas

Klausimai:

- Kaip (įskaitant ir informacijos turinį bei srautus) turėtų vykti komunikacija tarp visų pedagoginės stažuotės įgyvendinimo dalyvių?

Universitetai palaiko ir plėtoja ryšius su mokyklomis, kuriose studentai atlieka praktiką, stažuotojai – pedagogines stažuotes. Apie pedagoginių stažuoočių įgyvendinimą informuoja savo absolventus, partneres mokyklas. Atsižvelgdamos į absolventų pageidavimus, aukštosios mokyklos per karjeros (praktikų, stažuoočių) centrus gali kontaktuoti su ugdymo įstaigomis ir susidaryti susitarimus dėl stažuoočių. Taip pat galėtų padėti surasti kitą ugdymo įstaigą nutraukusiems stažuotes pradedantiesiems pedagogams. Interviu metu aukštųjų mokyklų atstovai nurodė, kad turi glaudžius kontaktus su ugdymo įstaigomis, pažįsta ir ten dirbančius pedagogus, todėl komunikacija turėtų būti efektyvi.

Į aukštąją mokyklą dėl pedagoginės stažuotės įgyvendinimo galėtų kreiptis ir kitose aukštosiose mokyklose studijas baigę absolventai, pradėję dirbti mokyklose. Aukštosios mokyklos, koordinuojančios pedagogines stažuotes, turėtų suplanuoti ir įgyvendinti komunikacijos ir rinkodaros veiklas, kad pritrauktų savo ir kitų aukštųjų mokyklų absolventus, pradėjusius dirbti mokykloje, į savo centrą pedagoginių stažuotčių įgyvendinimui. Universitetų atstovai organizuotų ir kviestų stažuotojus, mentorius bei mokyklų atstovus į mokymus ir konferencijas. Stažuotojai galėtų kreiptis į universitetų atstovus kilus sunkumams ar konfliktams ir aukštųjų mokyklų atstovai galėtų veikti kaip tarpininkai tarp stažuotojo ir mokyklos administracijos.

Aukštųjų mokyklų, rengiančių pedagogus, atstovai tiesiogiai komunikuoja su stažuotojais perduodant naujausią mokslinę dalykinę ir didaktinę informaciją bei bendradarbiauja su mentoriumi ir ugdymo įstaigos administracija vertinant stažuotojo veiklos ataskaitą. Veiklos ataskaitas stažuotojas teiktų savo mentoriui, stažuotės vadovui ir mokyklos vadovui.

3.2.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvose numatytų organizatorių ir vykdytojų profesinės kompetencijos yra pakankamos jiems priskirtoms pareigoms ir funkcijoms atlikti?
- Jei nepakankamos, tai kokių profesinių kompetencijų jiems reiktų įgyti papildomai?

Turinio atžvilgiu aukštosios mokyklos yra vienos kompetentingiausių stažuotėje dalyvaujančių institucijų, tačiau pačių aukštųjų mokyklų atstovų vertinimu, jiems gali pritrūkti administracinių, vadybinių kompetencijų ir žmogiškųjų išteklių.

3.2.6 Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvos dera su lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principais?

Visų alternatyvų atveju nei teisės aktuose, nei kituose dokumentuose nebūtų numatyti apribojimai lyties, amžiaus ar kitais atžvilgiais, būtų remiamasi tik formaliais kriterijais, taikomais stažuotojams, tokiais kaip įgyta pedagogo kvalifikacija aukštojo mokslo įstaigoje, nedalyvavimas tokioje programoje anksčiau ir kt.

3.2.7 Atitikimas šalies regioninei politikai

Klausimai:

- Kokios pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo galimybės skirtingo tipo savivaldybėse (miestų, didžiųjų kaimiškų, žiedinių ir mažųjų)?
- Kaip kiekviena alternatyva prisideda/nepriideda prie regioninės politikos plėtros?

Pedagoginės stažuotės būtų įgyvendinamos visuose regionuose, priklausomai nuo pradedančiųjų pedagogų pasirinkimų (mokyklos – darbo vietos, aukštosios mokyklos – stažuotės koordinatoriaus). Regioninės politikos plėtros principų įgyvendinimui šiuo atveju būtų reikšminga tai, kad užtikrintas švietimo paslaugų visuotinis pasiekiamumas, vietinių (regioninių) bendradarbiavimo tinklų vystymas ir palaikymas.

Šios alternatyvos atveju ribotai užtikrinama tolygi regioninė politika ir jos plėtra. Aukštosios mokyklos neturi prieigos stebėti švietimo sistemos Lietuvos mastu, būtų mažiau susipažinta su regionų ar savivaldybių problematika, mokytojų poreikiu ir reikalinga pagalba įgyvendinant stažuotės modelį. Norint įgyvendinti aukštųjų mokyklų koordinatoriaus alternatyvą reikėtų ieškoti būdų, kaip koordinatoriui rinkti informaciją ir apie savivaldybes ir regionus ir į ją atsižvelgti planuojant stažuotojų paskirstymą tam, jog būtų prisidedama prie sklandžios regionų plėtros.

3.2.8 Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu

Klausimai:

- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva dera su pedagogų rengimo ir profesinio augimo vykdoma švietimo politika šalyje?
- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva prisideda prie pagrindinio stažuotės siekio – plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą?

Visos alternatyvos, nepriklausomai nuo koordinatoriaus, turi pagrindinį tikslą padėti plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas bei sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę. Prie šių tikslų prisidėti (arba trukdyti jų pasiekti) gali bendri modelio privalumai ir trūkumai, kurie pateikti toliau esančioje lentelėje.

Alternatyvos privalumai ir trūkumai

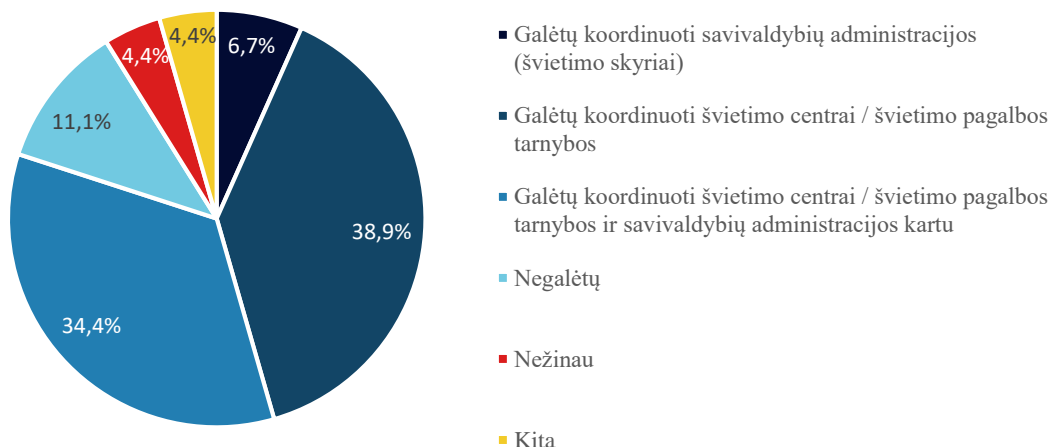
 Privalumai	 Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> • Geresnės galimybės susieti absolventų baigiamųjų darbų rengimo metu išreikštus poreikius su stažuote ir joje įgaunamomis kompetencijomis • Būtų užtikrinamas nuoseklus pedagogų profesinis augimas, susiejantis studijas ir pedagoginės veiklos pradžią • Praktinių ir teorinių patirčių keitimasis tarp aukštųjų mokyklų ir stažuotojų bei mentorių • Pedagoginės stažuotės koordinavimas aukštosioms mokykloms būtų didesnė galimybė priartėti prie praktikos, gauti tiesioginį grįžtamąjį ryšį, išsamią absolventų karjeros stebėseną • Koordinuojant stažuotę pratęsimi ryšiai, kurie svarbūs bendradarbiavimui ir stažuotės sėkmei (aukštųjų mokyklų dėstytojai, baigiamųjų darbų vadovai pažįsta stažuotojus, turi galimybę modeliuoti stažuotės organizavimą pagal konkrečius poreikius) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebūtų centralizuotos institucijos, valdančios ir naudojančios pedagogų registro duomenis, • Mažesnės galimybės spręsti visos Lietuvos pedagogų trūkumo problemas, nes būtų matoma situacija tik atskirose aukštosiose mokyklose, tai lemtų ir mažiau efektyvų pedagogų paskirstymą • Kiltų rizikų dėl nelygių sąlygų ir skirtingos stažuotės sampratos tarp aukštųjų mokyklų • Nebūtų vieningos komunikacijos, aukštosios mokyklos įgyvendintų atskiras komunikacines priemones stažuotojams pritraukti

3.3 ALTERNATYVA: Pedagoginė stažuotė koordinuojama savivaldybės ir švietimo centrų

Daugiausia apklausos respondentų nurodė, kad decentralizuotame modelyje, kuriame koordinatoriaus funkciją prisiimtų savivaldybių administracijos arba švietimo centrai, šias funkcijas turėtų atlikti tik švietimo centrai / pagalbos tarnybos (38,9 proc. respondentų). Kaip dažniausiai nurodė respondentai, švietimo centrų funkcijos yra glaudžiai susijusios su jaunų pedagogų kuravimu, veiklų organizavimu, sukaupia ilgametę patirtis šiose veiklose. Taip pat švietimo centrų darbuotojai gerai pažįsta kiekvienos mokyklos kontekstą, gali greitai spręsti ugdymo įstaigose kylančias problemas, galėtų prisidėti padedant išsirinkti mentorių. Keletas respondentų nurodė, kad turėtų vykti bendradarbiavimas koordinuojant – tarp NŠA ir švietimo

centrų, šios institucijos turi didžiausias kompetencijas, susijusias su pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklų koordinavimu.

34,4 proc. respondentų nurodė, kad koordinuoti turėtų švietimo / centrai ir savivaldybių administracijų švietimo skyriai kartu (34,4 proc.). 11,1 proc. respondentų nurodė, kad savivaldybės negalėtų įgyvendinti koordinatoriaus funkcijų (dažniausiai įvardintos priežastys – nepakaktų žmogiškųjų, finansinių resursų).

6 paveikslas. Kaip manote, ar savivaldybės (jų administracijos arba švietimo centrai) galėtų koordinuoti ir organizuoti pedagoginių stažuočių įgyvendinimą? (n = 90)

Šaltinis: Tyrimo vykdytojo atlikta apklausa

Remiantis apklausos ir interviu duomenimis, didesnės kompetencijos dėl pedagogų kvalifikacijos veiklų organizavimo yra sukauptos švietimo skyriuose, kurie turi ne tik vadybinių, bet ir turininių, metodinių žinių, tačiau atsižvelgiant į itin ribotus švietimo centrų žmogiškuosius išteklius siūloma atsakomybėmis dalintis su savivaldybių švietimo skyriais.

3.3.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis

Klausimai:

- Kiekvieno pedagoginės stažuotės modelio diegimo atveju, kokius reiktų keisti ir/ar papildyti Lietuvos švietimo teisės aktus, kad šie modeliai sėkmingai funkcionuotų?

LR švietimo įstatyme šeštajame skirsnyje aprašytas savivaldybių vaidmuo švietimo valdymo sistemoje. Savivaldybės atstovaujama institucija įgyvendina valstybinę švietimo politiką, suplanuoja priemones ir projektus švietimo ir politikos pažangos uždaviniams įgyvendinti. Pagrindinės atstovaujamosios institucijos veiklos susijusios su savivaldybės švietimo padalinių steigimu, reorganizavimu ir likvidavimu bei visų ugdymo lygių mokyklų ir neformaliojo švietimo teikėjų tinklo formavimu. Tuo tarpu, savivaldybės vykdomoji

institucija detaliau analizuoja švietimo būklę ir užtikrina valstybės švietimo politikos vykdymą. Vienas iš vykdomosios institucijos įgaliojimų yra organizuoti ir koordinuoti savivaldybės mokyklų mokytojų, švietimo pagalbos specialistų atestaciją Švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka bei teikti informaciją Švietimo ir mokslo ministerijai apie švietimo būklę savivaldybėje. Įstatyme reikėtų numatyti papildomus įgaliojimus, susijusius su pedagoginės stažuotės organizavimu ir koordinavimu.

Šiuo metu LR vietos savivaldos įstatyme švietimo tematika reglamentuojamos veiklos, užtikrinančios mokinių švietimo galimybes (užimtumo organizavimas, maitinimas, atvykimas į mokyklą) ir mokyklos vadovo skyrimą, vertinimą ir atleidimą. Vienintelė savarankiškosios savivaldybės funkcija galimai susijusi su pedagoginėmis stažuotėmis yra švietimo pagalbos teikimas mokiniui, mokytojui, šeimai ir mokyklai. Teikiama pagalba mokytojui (tiek stažuotojui, tiek mentoriui) ir mokyklai (mokyklos vadovui) gali būti susijusi su stažuotės metu kylančiais klausimais ir problemomis, tačiau tai neapima stažuotės organizavimo ir koordinavimo. Šį įstatymą reikėtų pildyti pedagoginės stažuotės įgyvendinimo reglamentavimu ir aiškiais savivaldybės atsakomybėmis. Įvedant papildomas savivaldybių funkcijas, susijusias su pedagogų stažuotės koordinavimu, reikalinga nurodyti, kad šias funkcijas turėtų įgyvendinti savivaldybių įsteigti švietimo centrai.

Pedagogų rengimo reglamente savivalda minima tik kaip viena iš institucijų, kuri gali būti įtraukta į galutinių pedagoginės stažuotės rezultatų vertinimą (IV skyriaus 29 punktą) bei pedagogų centrų profesinio augimo programų paketų rengimą (Priedo 3.2 punktą), tad savivaldos rolė pedagogų rengimo reglamente nėra apibrėžta. Dėl to būtų reikalingi reikšmingi reglamento pokyčiai aprašant švietimo centrų funkcijas pedagoginių stažuotės koordinavimo atžvilgiu. Švietimo centrams turėtų būti priskirtos tos koordinavimo funkcijos, kurios dabartinio pedagogų reglamento IV skyriuje numatytos pedagogų rengimo centrams, papildant jas funkcijoms, aprašytomis 11 lentelėje.

Vertinant bendrą teisinių pokyčių poreikį, galima teigti, kad reikalingi reikšmingi teisiniai pokyčiai LR švietimo, vietos savivaldos įstatymuose ir Pedagogų rengimo reglamente, įvedant naujas funkcijas savivaldos institucijoms (savivaldybių švietimo centrams), kurių atsakomybės, susijusios su pedagogų stažuotės koordinavimu, nebuvo iki šiol reglamentuotos. Šiuo metu teisinis reglamentavimas nesudaro pakankamai palankių aplinkybių koordinuoti pedagogines stažuotes savivaldos lygmeniu.

3.3.2 Finansinių šaltinių vertinimas

Klausimai:

- Iš kokių šaltinių ir kas turėtų apmokėti už pedagoginę stažuotę?
- Kaip turėtų vykti šis apmokėjimas (kaip turėtų judėti finansiniai srautai)?

Šioje alternatyvoje finansavimas pedagoginėms stažuotėms būtų skirstomas iš savivaldybės biudžeto, o lėšas savivaldybės gautų iš valstybės biudžeto, kadangi valstybė šiuo metu jau skiria lėšas pedagogų kvalifikacijai tobulinti⁴⁰, todėl reikšmingų finansinių srautų perskirstymo poreikio nebūtų. Taip pat turėtų būti numatyta galimybė papildomai finansuoti švietimo centrus, kurie galėtų perimti dalį organizacinių ir koordinavimo funkcijų. Vis dėlto reikėtų atsižvelgti į tai, kad naujiems mokytojams ir taip priklauso švietimo centrų paslaugos, kurios jau apmokamos krepšeliu, tenkančiu mokykloms. Tad reikėtų aiškiai atskirti ir skirti finansavimą tik dėl papildomų funkcijų. Papildomo finansavimo poreikis švietimo centrams vertintinas kaip minimalus, kadangi priklausomai nuo savivaldybės, per metus gali atvykti keli ar dar mažiau naujų stažuotojų, tad reikšmingos papildomos administracinės naštos neturėtų tekti.

Savivaldybės galėtų skirti papildomas lėšas pagal savo nuožiūrą ir matomą poreikį, tačiau tai priklausytų nuo jų valdomų resursų. Interviu metu nustatyta, kad pedagoginės stažuotės projekcinio modelio žinomumas yra itin mažas tarp savivaldybėse dirbančių švietimo specialistų, o ir skirti finansavimą iš savivaldybės biudžeto yra vengiama. Dėl skirtingų finansinių galimybių tarp savivaldybių gali susidaryti skirtumai tarp stažuočių kokybės (pavyzdžiui, atskirose savivaldybėse stažuotojai ar mentoriai gautų daugiau galimybių išvykti į mokymus, konferencijas nei kitur). Už lėšų panaudojimą mokyklos atsiskaito švietimo centrams, o juose dirbantys specialistai pateikia apibendrintą informaciją ŠMSM, kuri tik atliktų bendrą stebėseną, kaip įgyvendinamos veiklos pagal skirtą finansavimą.

3.3.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas

Klausimai:

- Kokios turėtų būti pedagoginės stažuotės dalyvių funkcijos ir atsakomybės? (Apibrėžti pedagoginės stažuotės dalyvių kiekviename modelyje funkcijas ir atsakomybes).

⁴⁰ LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Švietimo finansavimas ir aprūpinimas. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/svietimo-finansavimas-ir-aprupinimas>

- Kas ir kaip turėtų inicijuoti, organizuoti, koordinuoti, įgyvendinti pedagoginės stažuotės atlikimą, vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną ir kokybės vertinimą?

Švietimo centrų specialistai šiame modelyje tampa atsakingais tiek už stažuotėjų inicijavimą, kontaktuojant su aukštojo mokslo įstaigomis, tiek už stažuotėjų įgyvendinimo eigos priežiūrą, mokymų ir kitų kvalifikacijos tobulinimo veiklų organizavimą. Atsižvelgiant į numatytas funkcijas, joms atlikti būtų reikalingas papildomas finansavimas ir žmogiškieji resursai, kadangi savivaldybėms ar švietimo centrams, įvertinus interviu ir apklausų rezultatus, nepakaktų esamų resursų.

11 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės savivaldybių ir švietimo centrų koordinatoriaus alternatyvos modelyje

Vaidmuo	Atsakomybės
Stazuotojas	<ul style="list-style-type: none"> • Vesti pamokas ne daugiau kaip 18 valandų per savaitę • Reguliariai dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose • Bent 80 proc. savo laiko skiria pamokoms vesti, o likusį – kompetencijoms įgyti • Pildyti stažuotės įgyvendinimo vertinimą • Dalyvauja mokymuose • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda stazuotojui parengti stažuotės planą • Stebi ir vertina stažuotės plano įgyvendinimą, su mokyklos direktoriumi pildo stazuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą • Dalyvauja stazuotojo vedamose pamokose • Dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo mokymuose • Stazuotojui teikia informaciją ir patarimus įvairiais profesiniais klausimais • Stazuotojui padeda pasiruošti pamokų vedimui ir kitoms papildomoms veikloms • Palaiko stazuotojo idėjas ir pasiūlymus, padeda juos įgyvendinti • Užtikrina sklandų stazuotojo ir kitų kolegų, tėvų/globėjų bendradarbiavimą • Palaikyti ryšį su stazuotojo savivaldybės atstovu stažuotės klausimais • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerąja patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria mentorių stazuotojui, taip užtikrina dalykinę ir didaktinę pagalbą • Tvirtina stažuotės planą • Užtikrina tinkamas darbo sąlygas (patalpas, įrangą ir kt.) • Sudaro sąlygas tobulinti kvalifikaciją

	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro darbo sutartį su stažuotoju • Atsižvelgdami į stažuotojo specializaciją ir poreikius, parenka mentorių • Organizuoja kvalifikacijos tobulinimo mokymus ugdymo įstaigų bendruomenėms
Universitetas arba pedagogų rengimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria stažuotės vadovą, kuris konsultuoja stažuotę atliekantį pedagogą, mentorių ar kitus švietimo įstaigos bendruomenės narius • Stažuotės vadovas supažindina mentorių ir stažuotoją su naujausiais mokslo atradimais, naujais mokymo metodais ir teikia kitą mokslinę informaciją • Stažuotės vadovas vertina stažuotės rezultatus, stažuotės plano įgyvendinimą • Vadovaudamasis pedagoginės stažuotės planu, stažuotės vadovas teikia siūlymus stažuotojui dėl kompetencijos tobulinimo veiklų. • Bendradarbiauja su savivaldybėmis, ugdymo įstaigų administracijomis organizuojant mokymus stažuotojams ir mentoriams
Švietimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Registruoja naujus stažuotojus, turi prieigą prie stažuotojų registro • Identifikuoja stažuotojų poreikius dėl reikalingų papildomų kompetencijų ir kreipiasi į aukštojo mokslo įstaigas dėl stažuotės vadovo suradimo stažuotojams • Bendradarbiauja su aukštojo mokslo įstaigomis ir inicijuoja stažuotojų bei mentorių supažindinimą su jų funkcijomis ir atsakomybėmis • Tarpininkauja ir bendrauja su kitais švietimo centrais ar savivaldybėmis padedant stažuotojui surasti mentorių, jeigu mokykloje ar toje savivaldybėje nėra tinkamo • Skirsto finansavimą, gautą iš valstybės, stažuotojams (gali papildomus priedus stažuotojams ar mentoriams pagal poreikį ir galimybes) • Inicijuoja, organizuoja, koordinuoja stažuotes, skatina pratęsti nutrauktas stažuotes ir suranda kitą tinkamą ugdymo įstaigą • Organizuoja mokymus stažuotojams ir mentoriams • Organizuoja užsienio stažuotes mentoriams (bendradarbiaujant su universitetais) • Gina stažuotojų interesus, konsultuoja mentorius ir ugdymo įstaigos administraciją • Padeda stažuotojams ir mentoriams kontaktuoti su aukštojo mokslo įstaigų atstovais • Organizuoja refleksijas
Nacionalinė švietimo agentūra	<ul style="list-style-type: none"> • Metodinė pagalba stažuočių įgyvendinimui savivaldybėse, kuruojant mokyklų vadovų, mentorių kompetencijų tobulinimą

- Teikia rekomendacijas ir gaires savivaldybėms dėl stažuočių įgyvendinimo (refleksijų apibendrinimas ir pan.)
 - Atlieka stažuočių stebėseną ir kokybės vertinimą
-
- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
- Pagal poreikį koreguoja pedagoginės stažuotės reglamentavimą
 - Nustato stažuotės finansavimą (krepšelio sandarą) stažuotojams ir mentoriams ir jį skirsto savivaldybėms
 - Stebi finansavimo panaudojimą

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

Stažuotojų, mentorių, mokyklų administracijų ir universitetų funkcijos ir atsakomybės šioje alternatyvoje išlieka tokios pačios, tik pasikeičia pagrindinė institucija, su kuria kontaktuojama. Savivaldybės apsieičia funkcijomis su nacionaliniu koordinatoriumi ir kiekviena savivaldybė atskirai įgyvendina funkcijas, kurias kitoje alternatyvoje galėtų atlikti viena organizacija. Tai suponuoja, kad organizavimo procesas tampa mažiau efektyvus ir itin priklausomas nuo kiekvienos iš savivaldybės administracijų išteklių.

3.3.4 Komunikacijos vertinimas

Klausimai:

- Kaip (įskaitant ir informacijos turinį bei srautus) turėtų vykti komunikacija tarp visų pedagoginės stažuotės įgyvendinimo dalyvių?

Švietimo centrų specialistai, turėdami prieigą prie pedagogų registro, galėtų susisiekti su potencialiais stažuotojais, ką tik baigusiais studijas ir kilusiais iš šios savivaldybės. Jiems galėtų pasiūlyti konkrečią mokyklą ir numatyti finansines sąlygas. Taip pat būtumėte stažuotojai galėtų patys kreiptis į švietimo centrus, kad jiems padėtų surasti tinkamą ugdymo įstaigą. Savo ruožtu švietimo centrai kreipiasi į ugdymo įstaigas, kad surastų mentorių ir į aukštojo mokslo įstaigas dėl stažuotės vadovo paskyrimo. Švietimo centrai, kartu su universitetais, suorganizuoja įvadinį renginį stažuotojams, mentoriams ir stažuotės vadovams. Švietimo centrai gali komunikuoti su kitų švietimo centrų atstovais, kai toje savivaldybėje trūksta tam tikro dalyko mentorių ir sudaryti bendradarbiavimo sutartis.

Iškilus problemoms stažuotojas gali kreiptis į paskirtą švietimo centro specialistą savivaldybėje. Kadangi švietimo centrai atliktą stebėseną ir gautą informaciją iš mokyklos administracijos, jeigu kuris stažuotojas pasitrauktų iš stažuotės, švietimo centro specialistas galėtų stažuotojui pasiūlyti pratęsti stažuotę kitoje ugdymo įstaigoje arba, susitarus su kitu

švietimo centru, pasiūlyti ugdymo įstaigą kitoje savivaldybėje, kuri norėtų priimti papildomą stažuotoją.

3.3.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvose numatytų organizatorių ir vykdytojų profesinės kompetencijos yra pakankamos jiems priskirtoms pareigoms ir funkcijoms atlikti?
- Jei nepakankamos, tai kokių profesinių kompetencijų jiems reiktų įgyti papildomai?

Kaip parodė apklausos rezultatai, švietimo centrai turi pakankamas kompetencijas pedagoginės stažuotės modeliui įgyvendinti dėl panašių veiklų, susijusių su pedagogų kvalifikacijos tobulinimu, įgyvendinimu bei kitų projektų vykdymu, pavyzdžiui, „Lyderių laikas 3“, ERASMUS projektai ir kt. Nors vadybinės kompetencijos ir žinios apie pedagogų kvalifikacijos veiklas yra pakankamos, svarbiausia skirti papildomus finansinius ir žmogiškuosius resursus, kurie galėtų priklausyti nuo kiekvienos savivaldybės (kiek ugdymo įstaigų tenka kiekvienam švietimo centrui).

Savivaldybių švietimo skyrių specialistams koordinacinės veiklos nenumatomos, kadangi trūksta bendrųjų turininių žinių (tiek apie švietimo lygmenis, tiek apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklas). Šie specialistai turi pakankamai administracinių kompetencijų, tačiau taip pat susiduria su ženkliais žmogiškųjų išteklių trūkumu švietimo srityje. Apklausoje tik 6,7 proc. respondentų nurodė, kad savivaldybės galėtų savarankiškai prisiimti koordinatoriaus atsakomybes.

3.3.6 Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvos dera su lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principais?

Visų alternatyvų atveju nei teisės aktuose, nei kituose dokumentuose nebūtų numatyti apribojimai lyties, amžiaus ar kitais atžvilgiais, būtų remiamasi tik formaliais kriterijais, taikomais stažuotojams, tokiais kaip įgyta pedagogo kvalifikacija aukštojo mokslo įstaigoje, nedalyvavimas tokioje programoje anksčiau ir kt.

Švietimo centrų specialistai galėtų spręsti su diskriminacija (dėl amžiaus ar kitų savybių) susijusius klausimus mokyklos viduje kaip neutrali institucija. Konfliktinių, diskriminacinių

situacijų sprendimas šiame modelyje galimai būtų efektyvesnis nei labiau centralizuotuose alternatyvose, kadangi švietimo centrų specialistai artimiau gali stebėti situaciją ir tikėtina, kad jau turi glaudžius kontaktus su ugdymo įstaigų administracija sprendžiant kitus ugdymo ar švietimo infrastruktūros klausimus. Kaip apklausoje nurodė švietimo centrų specialistai, jie gerai išmano kiekvienos ugdymo įstaigos kontekstą ir pažįsta pedagogus.

3.3.7 Atitikimas šalies regioninei politikai

Klausimai:

- Kokios pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo galimybės skirtingo tipo savivaldybėse (miestų, didžiųjų kaimiškų, žiedinių ir mažųjų)?
- Kaip kiekviena alternatyva prisideda/nepriideda prie regioninės politikos plėtros?

Švietimo centrų ir savivaldybių koordinatoriaus alternatyvoje galima išvelgti tiek teigiamą, tiek neigiamą regioninės plėtros vizijas. Lietuvos regioninės politikos Baltojoje knygoje rekomenduojama vykdyti viešojo ir privataus subjektų partnerystes. Kiekviena savivaldybė iš arti mato savo regionines švietimo sistemos problemas ir greičiausiai gali jas spręsti, gali padėti kelioms mokyklos bendradarbiauti ir palaikyti ryšius pedagoginės stažuotės klausimais bei skatinti mokyklas aktyviau bendradarbiauti su privačiais verslais ieškant optimalių švietimo paslaugų teikimo būdų. Taip pat savivaldybės gali siūlyti įvairias paskatas mokytojams dirbti ten, kur jų trūksta, užtikrinant kokybišką gyvenamąją aplinką nepriklausomai nuo to, kur jie įsikūrę. Jei savivaldybėms pavyktų įgyvendinti šias Baltosios knygos rekomendacijas, galima teigti, jog yra pasiekama darni regiono plėtra.

Tačiau kiekviena savivaldybė susiduria su individualiomis problemomis, turi skirtingus finansinius ir žmogiškuosius išteklius jas spręsti. Savivaldybės individualiai vykdydamos savo teritorijoje plėtrą ir neįvertindamos bendro Lietuvos konteksto kelia grėsmę didinti regionų atskirti ir disbalansą. Pedagoginių stažuotėlių įgyvendinimas turėtų būti labiau susietas su mokyklų tinklų optimizavimo sprendimais, administruojamais savivaldybių lygmeniu.

3.3.8 Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu

Klausimai:

- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva dera su pedagogų rengimo ir profesinio augimo vykdoma švietimo politika šalyje?
- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva prisideda prie pagrindinio stažuotės siekio – plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas

darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą?

Visos alternatyvos, nepriklausomai nuo koordinatoriaus, turi pagrindinį tikslą padėti plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas bei sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę. Prie šių tikslų prisidėti (arba trukdyti jų pasiekti) gali bendri modelio privalumai ir trūkumai, kurie pateikti toliau esančioje lentelėje.

Alternatyvos privalumai ir trūkumai

 Privalumai	 Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> • Didesnės galimybės atsižvelgti į individualius stažuotojų poreikius • Didesnės galimybės spręsti konfliktus ar problemas dėl glaudžios komunikacijos tarp švietimo specialistų ir ugdymo įstaigų administracijos • Švietimo centrai jau įgyvendina pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklas ir žvelgia palankiai į koordinatoriaus funkcijos prisiėmimą (jeigu būtų suteikiami papildomi finansiniai ir žmogiškieji resursai) • Būtų užtikrinama platesnė pedagoginių stažuotojų sklaida (didesnis žinomumas tarp vietinės valdžios įstaigų) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebūtų centralizuotos institucijos, valdančios ir naudojančios pedagogų registro duomenis, kiekviena savivaldybė turėtų prieigą prie informacijos atskirai • Mažesnės galimybės spręsti visos Lietuvos pedagogų trūkumo problemas, nes būtų matoma situacija tik konkrečioje savivaldybėje, tai lemtų ir mažiau efektyvų pedagogų paskirstymą • Kiltų rizikų dėl nelygių sąlygų stažuotojams ir skirtingos stažuotės sampratos tarp savivaldybių • Nebūtų nuoseklios komunikacijos • Ne visose savivaldybėse veikia švietimo centrai, tad reikėtų deleguoti šias funkcijas savivaldybių švietimo skyrių specialistams, kurie įprastai turi mažiau reikalingų kompetencijų stažuotojų koordinavimui • Sistema galėtų tapti itin fragmentiška ir administracine prasme neefektyvi, atsižvelgiant į tai, kad ne kiekvienais metais ir ne kiekvienoje savivaldybėje nauji stažuotojai atvyksta dirbti • Atsižvelgiant į tolimesnę politinę perspektyvą, kai dedamos pastangos efektyviau valdyti turimus valstybės išteklius ir institucine prasme konsoliduoti

	<p>jų įgyvendinimas funkcijas bei mažinti įstaigų skaičių, gali kilti rizika, kad bus keičiama švietimo centrų sąranga, pavyzdžiui, konsoliduojant juos į regioninius centrus. Tokiu atveju stažuotės koordinavimo modelis vėl turėtų būti keičiamas, tad numatomas mažesnis šio modelio stabilumas</p> <ul style="list-style-type: none"> • Didelis teisinių pokyčių poreikis
--	---

3.4 ALTERNATYVA: Mokyklos koordinuojama pedagoginė stažuotė

Šioje alternatyvoje siūloma perduoti koordinatoriaus funkcijas ugdymo įstaigoms. Tai yra labiausiai decentralizuotas modelis iš visų nagrinėjamų alternatyvų. Jo privalumas – didelės galimybės atsižvelgti į kiekvieno stažuotojo poreikius, tačiau galimai būtų susiduriama su organizavimo ir koordinavimo efektyvumo trūkumais. Pedagoginės stažuotės itin priklausytų nuo kiekvienos ugdymo įstaigos administracijos gebėjimų ir galimybių, turimo kontaktinio ugdymo įstaigų ir aukštųjų mokyklų tinklo, efektyvios komunikacijos su įvairiomis institucijomis, vadybinių procesų išmanymo ir pakankamų žmogiškųjų ir finansinių resursų įgyvendinti koordinavimo veiklas bei kitų veiksnių. Dėl šių priežasčių modelis vertintinas kaip mažiau efektyvus nei labiau centralizuotos alternatyvos.

3.4.1 Teisinės bazės suderinamumas ir pokyčių poreikis

Klausimai:

- Kiekvieno pedagoginės stažuotės modelio diegimo atveju, kokius reiktų keisti ir/ar papildyti Lietuvos švietimo teisės aktus, kad šie modeliai sėkmingai funkcionuotų?

Pagal LR Švietimo įstatymą mokyklos vadovas nustatyta tvarka skiria ir atleidžia mokytojus, tvirtina jų pareigybių aprašymus, rūpinasi pedagoginio personalo profesiniu tobulėjimu. Remiantis šiuo įstatymo punktu galima teigti, jog mokyklos vadovas rūpintųsi ir stažuotojo įdarbinimu, mentoriaus pareigų aprašymu, rengtų arba padėtų parengti stažuotojo pedagoginės stažuotės planą bei sudarytų galimybes tobulinti savo žinias tiek stažuotojui, tiek mentoriui. Taip pat įstatyme numatytos mokyklos vadovo pareigos organizuojant trūkstančių mokytojų paiešką, todėl sudaro teisinę prielaidą prisiimti atsakomybę už naujų mokytojų paiešką, įtraukimą bei mentorių paiešką tais atvejais, kai konkrečioje ugdymo įstaigoje nėra tinkamo mentoriaus. Švietimo įstatyme reiktų papildomai nurodyti, kokias pedagoginės

stažuotės koordinavimo funkcijas turėtų atlikti mokyklos vadovas ir mokyklos administracija (atsižvelgiant į 12 lentelėje išvardintas galimas funkcijas).

Mokyklos vadovas analizuoja švietimo įstaigos veiklos ir valdymo išteklių būklę, atsako už įstaigos veiklos rezultatus. Tai reiškia, kad informacija apie vykdomas veiklas mokykloje yra kaupiama ir sisteminama, todėl lieka sukonkretinti, kokius pedagoginės stažuotės duomenis mokykla rinktų ir kokia forma teiktų Švietimo ir mokslo ministerijai ar NŠA. Už švietimo finansinę veiklą, susijusią su įstaigos lėšomis, turto naudojimu ir disponavimu, atsako, svarsto ir priima sprendimus taip pat mokyklos vadovas. Vertindamas įstaigos galimybes ir finansinius išteklius vadovas gali spręsti dėl pedagoginės stažuotės dalyvių materialinės ir nematerialinės naudos suteikimo.

Pedagogų reglamento IV skyriuje ugdymo įstaigoms numatytos stažuotės įgyvendinimo užtikrinimo ir organizavimo funkcijos: švietimo įstaiga užtikrina mentorius skyrimą, aprūpina ugdymo, techninėmis priemonėmis, sudaro sąlygas dalyvauti kompetencijų tobulinimo veiklose. Ugdymo įstaigos taip pat parengia pedagoginės stažuotės programą. Tais atvejais, kai švietimo įstaiga neturi mentorius, kurių galėtų pasiūlyti stažuotojui, įstaigos vadovas ar ugdymo įstaigos savininkas gali sudaryti sąlygas mentorius funkcijas atlikti kitos švietimo įstaigos pedagogui. Esamas reglamentas jau iš dalies numato ugdymo įstaigų kaip koordinatorius funkcijas, tačiau jas reikėtų papildyti ir išplėsti pagal 12 lentelėje siūlomas funkcijas).

3.4.2 Finansinių šaltinių vertinimas

Klausimai:

- Iš kokių šaltinių ir kas turėtų apmokėti už pedagoginę stažuotę?
- Kaip turėtų vykti šis apmokėjimas (kaip turėtų judėti finansiniai srautai)?

Valstybė paskirsto savivaldybėms finansavimą stažuotėjų įgyvendinimui (mentorių atlygiui, mokymams, išvykoms ir kt.), o šias lėšas savo ruožtu paskirsto savivaldybės mokykloms, kurios ir atsiskaito savivaldybėms už lėšų panaudojimą. Ugdymo įstaigos viduje administracija atitinkamai paskirsto lėšas pagal numatytus jų panaudojimo tikslus. Galimas ir tiesioginis savivaldybių finansavimas mokykloms, tačiau šiems papildomiems įsipareigojimams įgyvendinti savivaldybėms bus reikalingas papildomas finansavimas, kurio poreikis gali būti itin skirtingas, priklausomai, kiek stažuotojų konkrečioje savivaldybėje pageidautų atlikti stažuotes. Savivaldybėms prisiimant finansavimo atsakomybę galimai

stažuotojų atlyginimai būtų mokami kartu kaip ir kitiems pedagogams ar mokyklos darbuotojams, o krepšelis įtrauktų tik mentorių atlygį ir kvalifikacijos tobulinimo veiklas.

3.4.3 Vadybinių ir organizacinių aspektų vertinimas

Klausimai:

- Kokios turėtų būti pedagoginės stažuotės dalyvių funkcijos ir atsakomybės? (Apibrėžti pedagoginės stažuotės dalyvių kiekviename modelyje funkcijas ir atsakomybes).
- Kas ir kaip turėtų inicijuoti, organizuoti, koordinuoti, įgyvendinti pedagoginės stažuotės atlikimą, vykdyti jos įgyvendinimo stebėseną ir kokybės vertinimą?

Mokykloms perdavus koordinatoriaus funkcijas pedagoginės stažuotės modelis yra visiškai decentralizuojamas, todėl jo sėkmė labiausiai priklauso nuo ugdymo įstaigų administracijų kompetencijų ir iniciatyvos. Kyla rizika, kad didžiųjų miestų mokyklų administracijos galimai galės pasiūlyti daugiau galimybių tobulinti savo kvalifikaciją ir kompetencijas nei regioninių, mažųjų savivaldybių mokyklos. Dėl užsienio kalbų (pavyzdžiui, anglų) kalbos įgūdžių trūkumo kai kurių mokyklų administracijos gali turėti ribotas galimybes tinkamai pasiūlyti užsienio stažuotes. Taip pat atsižvelgiant į tai, kad kai kurios mokyklos yra valdomos neefektyviai (turi mažiau nei 200 mokinių ir gali ateityje būti panaikintos optimizuojant mokyklų tinklą), reikėtų įvesti saugiklius (kriterijus), kad stažuotojai neateitų dirbti į šias mokyklas. Nors pagrindinės organizacinės ir koordinacinės veiklos būtų perduotos mokykloms, siūloma NŠA nustatyti funkcijas susijusias su stebėseną ir stažuotės dalyvių interesų gynimu, kadangi modelis, kuriame pati įgyvendinanti mokykla vertintų ir savo veiklos sėkmę nebūtų tvarus. Tam, kad mokyklų administracijos būtų suinteresuotos koordinuoti pedagogines stažuotes, aspektai, susiję su jomis, galėtų būti įtraukti kaip kriterijai atliekant mokyklų išorinį vertinimą. Atsižvelgiant į numatytas funkcijas, joms atlikti būtų reikalingas papildomas finansavimas ir žmogiškieji resursai.

12 lentelė. Stažuotės dalyvių atsakomybės mokyklų koordinatoriaus alternatyvos modelyje

Vaidmuo	Atsakomybės
Stažuotojas	<ul style="list-style-type: none"> • Vesti pamokas ne daugiau kaip 18 valandų per savaitę • Reguliariai dalyvauti mentoriaus vedamose pamokose • Bent 80 proc. savo laiko skiria pamokoms vesti, o likusį – kompetencijoms įgyti • Pildyti stažuotės įgyvendinimo vertinimą • Dalyvauja mokymuose

	<ul style="list-style-type: none"> • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerą patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mentorius	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda stažuotojui parengti stažuotės planą • Stebi ir vertina stažuotės plano įgyvendinimą, su mokyklos direktoriumi pildo stažuotojo tarpinį ir galutinį vertinimą • Dalyvauja stažuotojo vedamose pamokose • Dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo mokymuose • Stažuotojui teikia informaciją ir patarimus įvairiais profesiniais klausimais • Stažuotojui padeda pasiruošti pamokų vedimui ir kitoms papildomoms veikloms • Palaiko stažuotojo idėjas ir pasiūlymus, padeda juos įgyvendinti • Užtikrina sklandų stažuotojo ir kitų kolegų, tėvų/globėjų bendradarbiavimą • Palaikyti ryšį su stažuotojo savivaldybės atstovu stažuotės klausimais • Lanko Lietuvos ugdymo įstaigas dalinantis gerą patirtimi ir kuriant bendradarbiavimo tinklą
Mokyklos administracija	<ul style="list-style-type: none"> • Turi prieigą prie pedagogų registro • Registruoja stažuotojus • Inicijuoja, organizuoja, koordinuoja stažuotes, skatina pratęsti nutrauktas stažuotes ir bendradarbiaujant su savivaldybe suranda kitą tinkamą ugdymo įstaigą • Bendradarbiaujant su universitetų atstovais supažindintų stažuotės dalyvių su stažuotės tvarka, uždaviniais, tikslais ir kita pradedantiesiems reikalinga informacija • Bendradarbiaujant su kitomis ugdymo įstaigomis ir stažuotės vadovu organizuoja mokymus stažuotojams ir mentoriams bei refleksijas • Bendradarbiaujant su kitomis ugdymo įstaigomis ir stažuotės vadovu organizuoja užsienio stažuotes mentoriams • Informuoja stažuotojus apie jų įsipareigojimus stažuotės metu • Mokyklos administracija skiria lėšas stažuotojų ir mentorių darbo apmokėjimui • Atsižvelgdami į stažuotojo specializaciją ir poreikius, parenka mentorių • Tvirtina stažuotės planą • Užtikrina tinkamas darbo sąlygas (patalpas, įrangą ir kt.) • Sudaro darbo sutartį su stažuotoju
Universitetas arba pedagogų rengimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria stažuotės vadovą, kuris konsultuoja stažuotę atliekantį pedagogą, mentorių ar kitus švietimo įstaigos bendruomenės narius

	<ul style="list-style-type: none"> • Stažuotės vadovas supažindina mentorių ir stažuotoją su naujausiais mokslo atradimais, naujais mokymo metodais ir teikia kitą mokslinę informaciją • Stažuotės vadovas vertina stažuotės rezultatus, stažuotės plano įgyvendinimą • Vadovaudamasis pedagoginės stažuotės planu, stažuotės vadovas teikia siūlymus stažuotojui dėl kompetencijos tobulinimo veiklų. • Bendradarbiauja su ugdymo įstaigų administracijomis organizuojant mokymus stažuotojams ir mentoriams
Švietimo centrai	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkauja padedant stažuotojui surasti mentorių, jeigu mokykloje ar toje savivaldybėje nėra tinkamo • Organizuoja kvalifikacijos tobulinimo mokymus ugdymo įstaigų bendruomenėms • Gina stažuotojų interesus bei konsultuoja mentorius ir ugdymo įstaigos administraciją
Savivaldybės	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria finansavimą ugdymo įstaigoms • Skiria papildomą finansavimą stažuotojams (pagal poreikį ir galimybes)
Nacionalinė švietimo agentūra	<ul style="list-style-type: none"> • Metodinė pagalba stažuotėms įgyvendinimui savivaldybėse, kuruojant mokyklų vadovų, mentorių kompetencijų tobulinimą • Teikia rekomendacijas ir gaires ugdymo įstaigoms ir savivaldybėms dėl stažuotėms įgyvendinimo (refleksijų apibendrinimas ir pan.) • Atlieka stažuotės įgyvendinimo kokybės stebėseną
Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	<ul style="list-style-type: none"> • Pagal poreikį koreguoja pedagoginės stažuotės reglamentavimą • Nustato stažuotės finansavimą (krepšelio sandarą) stažuotojams ir mentoriams ir jį skirsto savivaldybėms

Šaltinis: sudaryta Tyrimo vykdytojo

3.4.4 Komunikacijos vertinimas

Klausimai:

- Kaip (įskaitant ir informacijos turinį bei srautus) turėtų vykti komunikacija tarp visų pedagoginės stažuotės įgyvendinimo dalyvių?

Mokyklos, turėdamos prieigą prie pedagogų registro galėtų kviešti potencialus stažuotojus dirbti į savo įstaigas, atsižvelgdami į jiems reikalingos kvalifikacijos pedagogus. Stažuotojai taip pat galėtų kreiptis į pageidaujamas mokyklas, o jų administracijos vertintų, ar patvirtinti prašymus dirbti šioje įstaigoje. Mokyklos turėtų kreiptis į aukštojo mokslo įstaigą (pageidautina į tą, kurią baigė stažuotojas) ir prašyti skirti stažuotės vadovą. Informaciją apie

stažuotę mokyklos pateiktų į registrą arba NŠA, kuri vykdo stebėseną nacionaliniu mastu. Mokykloms per savivaldybes kaip tarpininkus gali reikėti organizuotis kartu ir siųsti stažuotojus ar mentorius į bendrus mokymus, kad tai nebūtų pavienės ir atskiros iniciatyvos, bei mokymai būtų suderinti ir su kitomis rajono / regiono mokyklomis. Jeigu stažuotojas nutraukia stažuotę, mokykla turėtų apie tai pranešti savivaldybei, kuri padeda stažuotojui surasti kitą ugdymo įstaigą toje savivaldybėje, arba susisiekti su kitomis savivaldybėmis, jei šioje neranda įstaigos, kuri galėtų priimti naują stažuotoją.

Mokyklos administracija turi kaupti informaciją apie kiekvieno stažuotojo mokymus, išvykas ir kitas panašias veiklas bei pateikti informaciją apie tai savivaldybėms, kurios tuomet vertintų, ar tolygiai savivaldybės mastu stažuotojai gauna galimybes kelti kvalifikaciją, ar kurios ugdymo įstaigos turi organizacinių problemų ir nesuteikia stažuotojams galimybių tobulėti. Stažuotojo užpildomos tarpinė ir galutinė ataskaitos pateikiamos savivaldybei stebėsenos tikslais (ataskaitą peržiūri ir tvirtina mentorius ir stažuotės vadovas).

3.4.5 Kompetencijų atitikimo ir poreikio vertinimas

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvose numatytų organizatorių ir vykdytojų profesinės kompetencijos yra pakankamos jiems priskirtoms pareigoms ir funkcijoms atlikti?
- Jei nepakankamos, tai kokių profesinių kompetencijų jiems reiktų įgyti papildomai?

Atsižvelgiant į tai, kad šioje alternatyvoje mokykloms tektų stažuotojų suradimo, registravimo, kontaktavimo su aukštojo mokslo įstaigomis, kvalifikacijos tobulinimo mokymų ir išvykų organizavimas, tikėtina, kad gali trūkti organizacinių kompetencijų. Taip pat mokymų organizavimui reikalingos turinio žinios ir kontaktų tinklas, todėl čia mokyklos turėtų bendradarbiauti su universitetų atstovais, kurie galėtų padėti mokykloms pasirinkti tinkamas stažuotės kvalifikacijos ir kompetencijų tobulinimo veiklas. Universitetų atstovų konsultavimas būtų reikalingas ir sudarant stažuotės įgyvendinimo planą, kadangi mokyklos atstovams gali pritrūkti turinio žinių.

3.4.6 Atitikimas lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principams

Klausimai:

- Ar pedagoginės stažuotės modelio alternatyvos dera su lygių galimybių, darnaus vystymosi ir nediskriminavimo principais?

Visų alternatyvų atveju nei teisės aktuose, nei kituose dokumentuose nebūtų numatyti apribojimai lyties, amžiaus ar kitais atžvilgiais, būtų remiamasi tik formaliais kriterijais, taikomais stažuotojams, tokiais kaip įgyta pedagogo kvalifikacija aukštojo mokslo įstaigoje, nedalyvavimas tokioje programoje anksčiau ir kt. Siūloma renkantis mentorius įtraukti į galimų asmenų sąrašus ir pensinio amžiaus asmenis, kurie galėtų dalintis savo įgyta ilgamete patirtimi net ir nebedirbdami mokykloje ir gauti už tai papildomą atlygį. Taip būtų užtikrinama, kad vyresnio amžiaus mokytojai nejaustų konkurencijos ir grėsmės dėl savo darbo vietos ir būtų suinteresuoti padėti stažuotojams.

Šios alternatyvos atveju būtų sunkiau užtikrinti horizontaliųjų principų laikymąsi, kadangi pačios mokyklos administracijos registruotų stažuotojus, skirtų mentorius ir būtų atsakingos už stažuotės organizavimą, tad principų laikymasis didele dalimi priklausytų nuo mokyklos administracijos asmenų kompetencijų ir nusiteikimo laikytis šių principų.

3.4.7 Atitikimas šalies regioninei politikai

Klausimai:

- Kokios pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų taikymo galimybės skirtingo tipo savivaldybėse (miestų, didžiųjų kaimiškų, žiedinių ir mažųjų)?
- Kaip kiekviena alternatyva prisideda/neprisideda prie regioninės politikos plėtros?

Mokyklos koordinatoriaus alternatyva neužtikrintų darnios regioninės plėtros. Mokykla neturi prieigos stebėti švietimo sistemos Lietuvos mastu, būtų nežinomos regionų ar savivaldybių problematikos ir reikalinga pagalba įgyvendinant stažuotės modelį kitose mokyklose. Kiekviena mokykla individualiai vykdytų pedagoginę stažuotę pagal savo finansinius ir žmogiškuosius išteklius, o vėliau ir susiklosčiusias mokyklos pedagogines stažuotės tradicijas. Siekiant tolygios regioninės plėtros šis modelis nėra tinkamas variantas.

3.4.8 Atitikimas pedagogų rengimo ir profesinio augimo švietimo politikos atžvilgiu

Klausimai:

- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva dera su pedagogų rengimo ir profesinio augimo vykdoma švietimo politika šalyje?
- Kaip kiekviena pedagoginės stažuotės modelio alternatyva prisideda prie pagrindinio stažuotės siekio – plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas darbo vietoje, sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę gaunant tikslingą pagalbą?

Visos alternatyvos, nepriklausomai nuo koordinatoriaus, turi pagrindinį tikslą padėti plėtoti ir gilinti studijų metu įgytas kompetencijas bei sklandžiai integruotis į švietimo įstaigos bendruomenę. Prie šių tikslų prisidėti (arba trukdyti jų pasiekti) gali bendri modelio privalumai ir trūkumai, kurie pateikti toliau esančioje lentelėje.

Alternatyvos privalumai ir trūkumai

 Privalumai	 Trūkumai
<ul style="list-style-type: none"> • Didesnės galimybės atsižvelgti į individualius stažuotojų poreikius • Mokyklos gautų savarankiškumą ir įrankius sau surasti tinkamų stažuotojų • Būtų užtikrinama platesnė pedagoginių stažuocijų sklaida (didesnis žinomumas tarp vietinės valdžios įstaigų) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nebūtų centralizuotos institucijos, valdančios ir naudojančios pedagogų registro duomenis, kiekviena mokykla turėtų prieigą prie informacijos atskirai • Modelio sėkmė itin priklausytų nuo kiekvienos mokyklos administracijos gebėjimų ir kompetencijų, kultūrinių rizikų dėl skirtingos stažuotės sampratos tarp mokyklų • Nebūtų nuoseklios komunikacijos • Nors mokyklos ir taptų koordinuojančia institucija, jos vis tiek itin priklausytų nuo bendradarbiavimo su universitetais dėl turinio, organizacinių kompetencijų trūkumo • Gali trūkti vadybinių kompetencijų • Ugdymo įstaigos ne visada suinteresuotos priimti naujus, nepatyrusius mokytojus dėl jiems tenkančio mažesnio pamokų krūvio ir reikalingos papildomos pagalbos

Išvados dėl pedagoginės stažuotės modelio alternatyvų įgyvendinimo visoje Lietuvoje

Pirmiausia, pateikiami pamatiniai pasiūlymai sklandesniam bet kurio iš modelių veikimui:

- reikalinga tinkamai tvarkyti pedagogų registro duomenis, nes dabar nėra vieningos ir nuoseklios sistemos, kuri parodytų stažuotojų skaičių, jų kompetencijas ir interesus vienoje sistemoje realiuoju laiku;
- įtraukti pensinio amžiaus pedagogus kaip mentorius (įskaitant baigusius dirbti) ir jiems atlyginti už darbą, taip užtikrinant, kad ir išėjus mentoriui iš ugdymo įstaigos jie būtų suinteresuoti mokyti kitus (taip būtų sprendžiama tiek mentorių trūkumo, tiek konkurencijos tarp stažuotojų ir mentorių problema);
- numatyti etatinio apmokėjimo apraše, kad stažuotės mentoriams ir stažuotojams yra darbo krūvio dalis ir atitinkamai turėtų būti apmokamos;
- į mokyklų išorinį vertinimą įtraukti kriterijus, susijusius su pedagoginių stažuotėlių įgyvendinimu ir / arba pateikti rekomendacijas vertinti ugdymo įstaigų vadovų metinius veiklos planus atsižvelgiant ir į pasiektus rodiklius, susijusius su stažuotėmis (taip būtų sukurta papildoma motyvacija mokyklų administracijoms įsitraukti į koordinavimo procesą)
- siūloma nekurti papildomo baigiamojo stažuotojų egzaminavimo ir vertinimo atsižvelgiant į tai, kad studijas pabaigęs absolventas jau laikomas įgijusiu pedagogų kvalifikacija, ir į tai, kad papildomas vertinimas kitose šalyse būna susietas būtent su oficialiu kvalifikacijos įgijimo pripažinimu;
- stažuotės įgyvendinimui siūloma sukurti vieną virtualią aplinką, kurioje dalyvauti visos suinteresuotosios šalys. Čia galėtų būti atliekami tiek administraciniai, tiek viešinio darbai.

Užsienio valstybių pedagoginių stažuotėlių modelių analizė atskleidė, kad dažniausiai pagrindinio koordinatoriaus funkcijos priskiriamos arba nacionalinei, švietimo reikalus kuruojančiai institucijai, arba aukštosioms mokykloms. Vis dėlto išnagrinėjus visas galimas koordinatoriaus alternatyvas bei teisinės aplinkos palankumą įgyvendinti pokyčius rekomenduojama įgyvendinti **aukštųjų mokyklų kaip pagrindinio koordinatoriaus alternatyvą** (alternatyva aprašyta 2.2 skyriuje). Interviu su aukštųjų mokyklų atstovais atskleidė, kad dauguma darbuotojų įsitikinę, jog aukštosios mokyklos galėtų priimti tiek

administracines funkcijas (registruojant stažuotojus, sudarant sutartis), tiek komunikacines funkcijas, t. y. bendrauti su ugdymo įstaigomis, ypač atsižvelgiant į tai, kad pedagogus rengiančios aukštosios mokyklos turi mokyklų kontaktų tinklą, pažįsta ten dirbančius mokytojus, įstaigų vadovus.

Taip pat aukštosios mokyklos galėtų prisiimti organizacines funkcijas – organizuoti mokymus, išvykas mentoriams ir stažuotojams (tiek į užsienį pamatyti stažuotės įgyvendinimo patirčių, tiek į kitas ugdymo įstaigas susipažįstant su ten taikomais metodais). Aukštosios mokyklos galėtų organizuoti ir įvadinius mokymus mentoriams, kadangi interviu metu nustatyta, jog būti mentoriumi dažniausiai nepakanka tik patirties ugdymo įstaigoje – tam reikia ir papildomų psichologinių, vadybinių, didaktinių kompetencijų. Kaip teigė ir refleksijų / supervizijų dalyviai, ne visi mentoriai tinkamai atlieka savo funkcijas⁴¹, todėl mokymai mentoriams yra reikalingi. Padėti išsiugdyti šias kompetencijas geriausiai gali padėti aukštosios mokyklos. Atitinkamai mokymai bei išvykos būtų reikalingi ir patiems stažuotojams. Aukštosios mokyklos, bendradarbiaudamos tarpusavyje, galėtų organizuoti ir bendras nacionalines refleksijas, vykdyti tyrimus, tobulinti pedagogų rengimo studijų programas. Šios alternatyvos pasirinkimas sustiprintų sistemingą pedagogų praktinių gebėjimų ugdymą (pedagoginė praktika studijų metu ir pedagoginė stažuotė baigus studijas, koordinuojama aukštosios mokyklos). Kadangi pedagoginė praktika formalizuota ir įrėmintą formaliųjų studijų programų reikalavimų, siekiamų studijų rezultatų, lankstesnis ir į konkrečius atvejus orientuotas praktinių gebėjimų stiprinimas vyktų aukštosioms mokykloms koordinuojant pedagogines stažuotes, taip geriausiai būtų atliepiami suinteresuotųjų šalių lūkesčiai. Bendri susitikimai ir aptarimai regioniniu ar mažesnio masto lygmeniu galėtų būti organizuojami ir švietimo centrų, kurie galėtų padėti aukštosioms mokykloms sukviesti dalyvius (tokią galimybę išsakė diskusijų dalyviai iš savivaldybių⁴²).

Interviu metu su įvairiais stažuotė dalyviais ne kartą išsakytas nuogąstavimas, kad aukštosios mokyklos gali tarpusavyje konkuruoti, o stažuotė kokybė gali skirtis. Tačiau aukštosios mokyklos įgyvendina bendrus projektus ir kitose srityse, kur pavyksta koordinuoti bendrus procesus ir įgyvendinti programas pagal bendruosius principus, tad koordinatoriaus funkcijų perdavimas aukštosioms mokykloms yra ir pasitikėjimo jų galimybėmis išraiška, ir galimybė plėtoti bendradarbiavimo kultūrą. Pedagoginių stažuotė koordinavimas paskatintų aukštąsias mokyklas tapti labiau suinteresuotomis stažuotojų karjeros keliu po studijų baigimo. Tačiau

⁴¹ Projektas „Tęsk“ Nr. 09.2.1-ESFA-V-727-01-0001. Projekto partnerių ekspertų nuotolinio koordinacinio susitikimo protokolas 2021-05-17 Nr. 6

⁴² Ten pat.

svarbiausia motyvacija – finansavimas. Numačius stažuotojo krepšelį, kuris kaip tikslinis finansavimas atitektų aukštajai mokyklai, pasirinktai stažuotojo, būtų užtikrinta, kad aukštosios mokyklos siektų stažuotės kokybės ir kokybiško koordinavimo proceso.

Svarstant koordinatoriaus alternatyvas buvo matomos galimybės įgyvendinti ir kitus modelius, tačiau juose nustatyti trūkumai nusveria privalumus, o aukštųjų mokyklų privalumai buvo įvertinti kaip didžiausi. **Mažiausiai tikėtinas modelis – visiškai decentralizuotas modelis**, kai tik ugdymo įstaigos atlieka koordinatoriaus funkcijas. Tokio modelio atveju būtų sudėtinga sekti stažuotėjų sėkmę, stažuotojams trūktų tarpininkų iš išorės, kurie padėtų nešti naujoves į ugdymo įstaigą ir padarytų pereinamąjį laikotarpį po studijų lengvesnį. Atitinkamai interviu metu identifikuota, kad ugdymo įstaigoms galėtų trūkti administracinių išteklių, ypač atsižvelgiant į ugdymo įstaigose mažinamą administracinio aparato apimtį. Ugdymo įstaigos ne visada pačios yra motyvuotos jaunų žmonių pritraukimu, kadangi remiantis etatinio apmokėjimo modelio, jaunam, mažiau patirties turinčiam asmeniui numatoma mažiau skiriamo laiko pamokoms, o daugiau – pasiruošimui pamokoms, savęs ugdymui ir kt. Todėl ugdymo įstaigos dažniau suinteresuotos priimti jau patyrusius mokytojus, kurie galėtų dirbti didesniu krūviu. Visi šie veiksniai lemtų, kad stažuotės modelis, kai ją koordinuoja ugdymo įstaigos, nebūtų efektyvus.

Stazuotės modelis, kai jas koordinuoja savivaldybės (švietimo skyriai ar švietimo centrai) taip pat nebūtų tinkamiausias ir efektyviausias. Kaip atskleidė švietimo skyrių ir centrų apklausa, švietimo skyriai negalėtų dalyvauti stažuotės koordinavime, nes tai neįeitų į dabartines šių skyrių funkcijas, švietimo skyrių darbuotojai nėra motyvuoti priimti koordinatorių atsakomybę. Švietimo skyriuose itin trūksta žmogiškųjų išteklių ir kompetencijų, susijusių su pedagogų kvalifikacijos kėlimu ir stažuotėmis. Dėl to, jeigu stažuotės ir būtų koordinuojamos savivaldybių lygmeniu, tai galėtų atlikti švietimo centrai. Centrai jau įgyvendina veiklas, susijusias su pedagogų kvalifikacijos kėlimu, tad turinio atžvilgiu sukaupia pakankama patirtis ir žinios, kad efektyviai galėtų būti koordinuojamos stažuotės veiklos. Taip pat švietimo centrų darbuotojai gerai pažįsta ugdymo įstaigose dirbančius pedagogus, administracijos darbuotojus, supranta ugdymo įstaigų kontekstą ir aplinką, todėl komunikacija būtų efektyvi. Tačiau ne kiekvienoje savivaldybėje švietimo centrai veikia, o ir ne į kiekvieną savivaldybę kiekvienais metais atvyktų stažuotojai, tad sistema būtų fragmentiška. Taip pat, kaip identifikuota interviu metu, švietimo centrų tinklas nėra efektyvus – kai kuriose įstaigose daugiausia lėšų tenka darbuotojams išlaikyti, o ne kvalifikacijos veikloms įgyvendinti. Todėl atsižvelgiant į politinį kontekstą, kai turimus

resursus siekiama paskirstyti kuo efektyviau, o įstaigų tinklus apjungti, kyla rizika, kad ateityje ir švietimo centrų tinklas gali būti koreguojamas, o tai reikštų ir reikšmingas permainas ir pokyčius pedagoginės stažuotės koordinavimo modelyje.

Savivaldybių švietimo skyrių ir švietimo centrų apklausa taip pat atskleidė, kad 46 proc. respondentų vietoj savęs kaip koordinatorių mato NŠA. **Nacionalinio koordinatoriaus modelis galėtų būti efektyvus pedagoginės stažuotės koordinavimo modelis ir tai yra pagrindinė alternatyva aukštųjų mokyklų kaip koordinatorių modeliui.** Suteikus NŠA nacionalinio koordinatoriaus funkcijas, visa informacija būtų renkama sistemingai per vieną kontaktinį tašką, atitinkamai ir komunikacija su stažuotės dalyviais būtų nuosekli bei būtų laikomasi vieningos stažuotės sampratos. Tačiau šiame modelyje trūktų tinklaveikos suteikiamų privalumų, kad būtų geriausiai atsižvelgiama į kiekvieno stažuotojo poreikius. Koordinavimui NŠA reikėtų papildomų žmogiškųjų ir finansinių išteklių, nors atsižvelgiant į ne itin didelius metinius stažuotojų srautus (įprastai – iki 100), itin reikšmingų administracinių pokyčių gali ir neprireikti.

Kaip atskleidė diskusijos su stažuotės dalyviais ir projektą „Tęsk“ administruojančiomis institucijomis, nuspręsta, kad geriausiai koordinatoriaus funkcijas atliktų (pavyzdžiui, organizuotų mokymus, refleksijas, supervizijas) nacionalinis koordinatorius kaip NŠA⁴³. Tačiau interviu su aukštųjų mokyklų atstovais nustatyta, kad šias funkcijas taip pat gali atlikti ir pedagogų rengimo centrai. Tikėtina, organizuojamos veiklos galėtų būti tikslingiau nukreiptos į stažuotojų ir mentorių poreikius (su sąlyga, kad aukštosios mokyklos gaus papildomą finansavimą organizacinėms veikloms atlikti). Aukštųjų mokyklų / pedagogų rengimo centrų atstovai nurodė, kad galėtų prisiimti koordinatoriaus atsakomybę ir tam būtų pasiruošę. Tad atsižvelgiant į tai, kad yra palanki institucinė ir teisinė aplinka aukštųjų mokyklų kaip koordinatoriaus vaidmeniui priskirti, ir atsižvelgiant į analizėje pateiktus tokio modelio privalumus bei palyginus su kitų modelių privalumais ir trūkumais, kaip tinkamiausia koordinavimo alternatyva siūlomas aukštųjų mokyklų / pedagogų rengimo centrų koordinatoriaus modelis.

⁴³ Ten pat.

Priedai

1 Priedas. Interviu respondentai

Toliau esančioje lentelėje pateikiami interviu respondentai.

Organizacija	Asmuo
Vilniaus universitetas	Asta Meškauskienė
Mykolo Romerio universitetas	Romas Prakapas
Kauno technologijos universitetas	Berita Simonaitienė
Vilniaus universiteto Šiaulių akademija	Edita Musneckienė
	Erika Masiliauskienė
	Rima Bakutytė
	Ilona Tandegolskienė
Lietuvos švietimo centrų darbuotojų asociacija, Utenos švietimo centras	Vitalija Bujanauskienė
Panevėžio lopšelis-darželis „Žvaigždutė“	Jurgita Ablėnė
Šiaulių rajono Dubysos Aukštupio mokykla	Vaidas Bacys
Šiaulių lopšelis-darželis „Varpelis“	Ligita Kukanauzienė
Šiaulių „Romuvos“ progimnazija	Sigita Masaitienė

2 Priedas. Interviu klausimynai

Klausimynas NŠA, ŠMSM ekspertams:

- Ar dabartinis pilotinis pedagoginių stažuotčių modelis yra tobulintinas, siekiant pradėti jį įgyvendinti nacionaliniu mastu? Kokie pagrindiniai tobulintini aspektai? (pavyzdžiui, vertinant stažuotės dalyvių atsakomybes, komunikaciją, darbo krūvio paskirstymo mentoriams reglamentavimą, koordinavimą ir pan.)
- Koks būtų reikalingas organizacinis mechanizmas pedagoginių stažuotčių įgyvendinimui nacionaliniu mastu? Kokius privalumus ir trūkumus matytumėte, jei stažuotčių įgyvendinimą koordinuotų centralizuota institucija, pvz., NŠA arba ŠMSM? O jeigu pedagogus rengiantys universitetai? Savivaldybės arba švietimo centrai?
- Jūsų požiūriu, kuris pedagoginių stažuotčių modelis galėtų atnešti didžiausią poveikį kokybės atžvilgiu? Ar centralizuotas, ar regioninis modelis geriausiai atitiktų švietimo politiką? Ar šios alternatyvos reikalautų reikšmingų sisteminių pokyčių?
- Kokius privalumus ar trūkumus išvelgtumėte, jeigu stažuotės būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto? Savivaldybių biudžetų? Gal matytumėte ir kitus finansavimo šaltinius?
- Kokie teisinio reglamentavimo aspektai, jūsų nuomone, svarbiausi, svarstant stažuotčių modelio alternatyvas? Kokius teisės aktus, jų straipsnius ar dokumentus (tiek nacionalinius, tiek tarptautinius) siūlytumėte papildomai išanalizuoti, vertinant alternatyvas?

Klausimynas aukštojo mokslo įstaigų atstovams:

- Ar dabartinis pilotinis pedagoginių stažuotčių modelis yra tobulintinas, siekiant pradėti jį įgyvendinti nacionaliniu mastu? Kokie pagrindiniai tobulintini aspektai? (pavyzdžiui, vertinant stažuotės dalyvių atsakomybes, komunikaciją, darbo krūvio paskirstymo mentoriams reglamentavimą, koordinavimą ir pan.)
- Koks būtų reikalingas organizacinis mechanizmas pedagoginių stažuotčių įgyvendinimui nacionaliniu mastu? Kokius privalumus ir trūkumus matytumėte, jei stažuotčių įgyvendinimą koordinuotų centralizuota institucija, pvz., NŠA arba ŠMSM? O jeigu pedagogus rengiantys universitetai? Savivaldybės arba švietimo centrai? O gal pedagogų rengimo centrai galėtų užsiimti šiomis atsakomybėmis?

- Kokios profesinės kompetencijos reikalingos pedagoginių stažuočių koordinavimui? Ar būtina turėti gilių dalykinių žinių koordinatoriui? Ar, jūsų nuomone, būtų svarbesnės vadybinės kompetencijos?
- Koks turėtų būti aukštojo mokslo įstaigų atstovų vaidmuo įgyvendinant pedagogines stažuotes? Ar reikėtų gilesnio aukštojo mokslo įstaigų atstovų įsitraukimo, palyginus su dabartiniu pilotiniu modeliu?
- Kokius privalumus ar trūkumus išvelgtumėte, jeigu stažuotės būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto? Savivaldybių biudžetų? Gal matytumėte ir kitus finansavimo šaltinius?
- Gal galėtumėte pasidalinti nuomonėmis dėl užsienio pedagoginių stažuočių modelių ir pavyzdinių aspektų, kurie galėtų būti pritaikyti Lietuvoje?
- Kokie teisinio reglamentavimo aspektai, jūsų nuomone, svarbiausi, svarstant stažuočių modelio alternatyvas? Kokius teisės aktus, jų straipsnius ar dokumentus (tiek nacionalinius, tiek tarptautinius) siūlytumėte papildomai išanalizuoti, vertinant alternatyvas?

Klausimynas mokykloms / švietimo skyriams:

- Koks būtų reikalingas koordinacinis mechanizmas pedagoginių stažuočių įgyvendinimui nacionaliniu mastu? Kokius privalumus ir trūkumus matytumėte, jei stažuočių įgyvendinimą koordinuotų centralizuota institucija, pvz., NŠA arba ŠMSM? O jeigu pedagogus rengiantys universitetai? Savivaldybės arba švietimo centrai? Ugdymo įstaigos? Kodėl?
- Kokios profesinės kompetencijos reikalingos pedagoginių stažuočių koordinavimui savivaldybės lygmeniu? Ar manote, kad pakanka vadybinių gebėjimų, ar būtinos gilios žinios švietime, kad savivaldybės galėtų tinkamai su ugdymo įstaigomis bendradarbiauti?
- Koks turėtų būti ugdymo įstaigų vadovų vaidmuo įgyvendinant pedagogines stažuotes? Ar reikėtų gilesnio ugdymo įstaigų vadovų įsitraukimo, palyginus su dabartiniu pilotiniu modeliu? Ar manote, kad reikėtų įtraukti ir švietimo centrus, su kuriais bendradarbiaujate, nes šiuo metu projekte jie nėra įtraukti?
- Ar manote, kad mokyklos turėtų viešai dalintis informacija apie naujus mokytojus?

- Kaip manote, ar administracinė našta, tenkanti ugdymo įstaigų administracijoms, stažuotojams yra pagrįsta? Galbūt siūlytumėte kažko atsisakyti?
- Kaip manote, ar su jaunų mokytojų įtraukimu susiję aspektai turėtų būti įtraukti į išorinį ugdymo įstaigų vertinimą ar ugdymo įstaigos vadovo metinius planus?
- Kokius privalumus ar trūkumus išvelgtumėte, jeigu stažuotės būtų finansuojamos iš valstybės biudžeto? Savivaldybių biudžetų? Gal matytumėte ir kitus finansavimo šaltinius? Ar krepšelis paskui stažuotoją būtų optimalus variantas?

3 Priedas. Apklausos klausimynas

1. **Prašome nurodyti, kurios savivaldybės įstaigoje dirbate. *Pateikiamas savivaldybių sąrašas.***
2. **Kokioje įstaigoje dirbate? Prašome įrašyti.**
3. **Kaip manote, ar Lietuvoje nacionaliniu mastu turėtų būti įgyvendinamos pedagoginės stažuotės? (siekiant susipažinti su informacija apie pedagoginių stažuočių projektą „Tęsk“, siūlome apsilankyti šioje svetainėje: <https://www.upc.smm.lt/projektai/tesk/rezultatai/pedagoginestazuote/pedagoginestaz.php>).**
 - a. Taip
 - b. Ne
 - c. Nežinau
4. **Kaip manote, kuri institucija / institucijos turėtų būti atsakingos už pedagoginių stažuočių modelio koordinavimą, jeigu modelis būtų įgyvendinamas nacionaliniu mastu?**
 - a. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
 - b. Nacionalinė švietimo agentūra
 - c. Kita ŠMSM pavaldi institucija
 - d. Aukštosios mokyklos, įgyvendinančios pedagogų rengimo programas
 - e. Aukštųjų mokyklų pedagogų rengimo centrai
 - f. Savivaldybės (savivaldybių administracijų švietimo skyriai ir / ar švietimo centrai)
 - g. Mokyklos
 - h. Kitos institucijos (prašome nurodyti)
5. **Kaip manote, ar savivaldybės (jų administracijos arba švietimo centrai) galėtų koordinuoti ir organizuoti pedagoginių stažuočių įgyvendinimą?**
 - a. Galėtų koordinuoti savivaldybių administracijos (švietimo skyriai)
 - b. Galėtų koordinuoti švietimo centrai / švietimo pagalbos tarnybos

- c. Galėtų koordinuoti švietimo centrai / švietimo pagalbos tarnybos ir savivaldybių administracijos kartu
 - d. Negalėtų
 - e. Nežinau
- 6. Kodėl savivaldybės negalėtų koordinuoti ir organizuoti pedagoginių stažuočių? (galimi keli atsakymo variantai) (klausias pateikiamas, jeigu 5 klausime pasirenkamas variantas d)**
- a. Nepakaktų profesinių kompetencijų pedagoginių stažuočių organizavimui savivaldybės lygmeniu
 - b. Savivaldybėje pritrūktų žmogiškųjų išteklių pedagoginių stažuočių organizavimui
 - c. Savivaldybės finansinių išteklių nepakaktų pedagoginių stažuočių organizavimui
 - d. Kitos priežastys (prašome nurodyti)
- 7. Kokių papildomų išteklių ar kompetencijų reikėtų, siekiant perduoti atsakomybę savivaldybėms už pedagoginių stažuočių įgyvendinimą? (galimi keli atsakymų variantai) (klausias pateikiamas, jeigu 5 klausime pasirenkami variantai a, b ar c)**
- a. Papildomų resursų nereikėtų
 - b. Papildomų kompetencijų nereikėtų
 - c. Reikėtų daugiau organizacinių, vadybinių kompetencijų
 - d. Reikėtų daugiau dalykinių kompetencijų (susijusių su švietimo sritimi, pedagoginėmis stažuotėmis)
 - e. Reikėtų papildomo finansavimo iš valstybės
 - f. Kita (prašome nurodyti)
- 8. Kas savivaldybės lygmeniu turėtų būti atsakingi už pedagoginių stažuočių koordinavimą? (klausias pateikiamas, jeigu 5 klausime pasirenkami variantai a, b ar c)**
- a. Savivaldybių švietimo skyriaus darbuotojai

- b. Švietimo centrų / švietimo pagalbos tarnybų darbuotojai
- c. Visos šios institucijos turėtų dalintis atsakomybę kartu
- d. Kitas variantas (prašome nurodyti)

9. Kodėl pasirinkote būtent, kad šios institucijos gali prisiimti atsakomybę? (prašome trumpai pakomentuoti) (klašimas pateikiamas, jeigu atsakoma į 8 klausimą)